

Tehetségpont

Boldog Óvoda

Boldogfalva Óvoda

OM: 201831

Székhely: 4025 Debrecen, Antall József u.19.

Telephely: 4014 Debrecen, Manninger G. u. 6.

Tel.: 52/315-723, 52/537-147, 0620/2469860, th.52/442-177

E-mail: boldogfalva@ovoda.debrecen.hu

Ikt: 296/a/2018

BOLDOGFALVA ÓVODA

MÓDOSÍTOTT PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

2018

Tevékenységek központú óvodai pedagógiai program adaptációja

Mottó: „A gyermek játszani akar, és minden játékánál
szüksége van a maga által szabott mértékre.”
(Nyíri Tamás)

Készítette: Sárkányné Gazda Ágota
óvodavezető
nevelőtestület közreműködésével

Dátum: 2018. augusztus 31.

VÁZLAT

1. Bevezetés

- 1.1. *Intézmény bemutatása*
- 1.2. *Nevelésfilozófiai érték (gyermekkép, óvodakép)*
- 1.3. *Helyzetkép, erőforrások megléte a program megvalósítása tükrében*

2. Tevékenységközpontú óvoda nevelés célja és feladatai

- 2.1. *A program koncepcionális elemei*
  - 2.1.1. *A szükségletek szerepe a nevelési cél elérésében*
  - 2.1.2. *Tevékenységek szerepe a nevelési cél elérésében*
  - 2.1.3. *Képességek szerepe a nevelési cél elérésében*

3. A tudatos fejlesztés feltételei

- 3.1. *Óvodapedagógus és gyermek együttműködése*
- 3.2. *Óvodapedagógus és dajka együttműködése*

4. Tevékenységen alapuló nevelés feltételei

- 4.1. *Szokásrendszer kialakítása, beilleszkedés*
- 4.2. *Gondozással kapcsolatos teendők*
- 4.3. *Egészséges életmód alakítása, a nevelés feltételei és feladatai*

5. A fejlesztés tartalma

- 5.1. *Játék és tevékenységben megvalósuló tanulás*
- 5.2. *Érzelmi, erkölcsi nevelés és a közösségi nevelés*
- 5.3. *Munka jellegű tevékenységek*
- 5.4. *Szabadidős tevékenység*

6. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

7. Komplex foglalkozások rendszere - tevékenységben megvalósuló tanulás

- 7.1. *Társadalmi érintkezést megalapozó komplex tevékenységek*
  - 7.1.1. *Anyanyelvi-értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása*
  - 7.1.2. *Külső világ tevékeny megismerése matematika tartalommal*
- 7.2. *Társadalmi gyakorlat belső összefüggéseit tükröző komplex tevékenységek*
Külső világ tevékeny megismerése
  - 7.2.1. *Természet-társadalom-ember*
Születéstől - felnőttkorig
  - 7.2.2. *Művészeti tevékenységek*
    - *Verselés, mesélés*
    - *Rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, kézimunka*
    - *Ének, zene, énekes játék, gyermektánc*
- 7.3. *Az egyén társadalmi feladatait tudatosító, képességeit fejlesztő komplex tevékenységek*
  - 7.3.1. *Mindennapi mozgás*

8. Az óvoda hagyományos ünnepei és egyéb rendezvényei

8. *Nemzeti és családi ünnepek, hagyományaink*

9. A nevelés tervezése és időkeretei

- 9.1. *A tervezés általános elvei*
- 9.2. *Szervezeti és időkeretek*

10. Az óvoda kapcsolatai

- 10.1. *Az óvoda és a család*
- 10.2. *Az óvoda és fenntartó*
- 10.3. *Az óvoda és az iskola*

10.4. *Az óvoda és különböző közigazgatási és közművelődési intézmények együttműködése*

11. Feladatok a gyermek mérésével kapcsolatban

12. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek együttnevelésének alapelvei és feladatai

13. Az óvoda gyermek és ifjúságvédelmi feladatai 14. Kötelező eszközök és felszerelések jegyzéke

14. Érvényességi nyilatkozat

15. Legitimációs záradék

1. Bevezetés

Helyi pedagógiai programunk felülvizsgálatakor, ill. módosításakor figyelembe vett szabályozások:

1991. évi LXIV. törvény a Gyermek jogairól
363/2012. (XII. 17.) Kormányrendelet az „Óvodai Nevelés országos alapprogramja”
A 2011. évi CXC. Törvény a Nemzeti Köznevelésről
2012. évi CXXIV Törvény a nemzeti köznevelésről szóló törvény módosításáról
Alapító okirat
2003. évi CXXV. Törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
1997. évi XXXI. Törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
2/2005.(III.01.)OM rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
229/2012. (VIII.28.) Kormány Rendelete a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról

Az óvoda adatai:

Neve: Boldogfalva Óvoda
Címe: 4025. Debrecen, Antall József u. 19.
Telephelye: 4014. Debrecen Manning G. u. 6.
Fenntartója: Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzat
Fenntartó címe: 4024 Debrecen, Piac u.20.
OM azonosító: 201831
Alapító okirat kelte, száma:
Az engedélyező szerv neve: Debrecen Megyei Jogú Város Közgyűlése
Az óvoda vezetője, a program benyújtója: Sárkányné Gazda Ágota

1.1. Intézmény bemutatása

Debrecen népességét tekintve az ország második legnagyobb városa. Az intézményes oktatásnak, képzésnek és nevelésnek hazai, sőt európai jelentőségű hagyományai vannak. A századok alatt a város iskola ügye kiszélesedett, szerkezetét tekintve sokoldalúbbá, tartalmát nézve pedig korszerűbbé vált. Szelleme és rendszere mindenkor és ma is demokratikus, hazafias, feladatait, céljait a nemzeti és egyetemes értékek gyarapítása, fejlesztése, ezeknek szolgálata határozta és határozza meg. Debrecen város köznevelési és hagyományrendszerében, valamint a mai gazdasági, társadalmi, kulturális és szociális térben helyezkedik el a DMJV Önkormányzat által fenntartott Boldogfalva Óvoda (Debrecen Boldogfalva u. 3/a), mely kezdetben MÁV Zrt. vállalati óvodájaként, 1994. február első napjától pedig alapítványi fenntartásúként működött 2012. július 31. napjáig. Ezt a lépést az is alátámasztotta, hogy nemcsak

a vállalati dolgozók, hanem a máshol dolgozó szülők gyermekeinek ebben az óvodában való elhelyezésére továbbra is igény mutatkozott.

Ezeknek az igényeknek a kielégítése **városi és területi szerepkörűvé tette az intézményt.**

A MÁV Zrt. 1994. február 1-től 2003. augusztus 31. az alapítvány fő támogatója volt, azzal a céllal, hogy a vasutas dolgozók, valamint az alapítványhoz csatlakozó szülők gyermekeinek óvodai, diákotthoni elhelyezése, gondozása, nevelése az intézmények működtetése által továbbra is megvalósítható legyen.

2003. szeptember 1.-től az alapítvány MÁV támogatás nélkül önállóan működött, a MÁV Zrt. felbontotta az alapítvány fenntartójával kötött együttműködési megállapodását, kivonult a támogatók köréből.

2008. szeptember 01. napjától telephellyel bővültünk, Debrecen-Pallagon lévő 45 férőhelyes óvoda üzemeltetését vállaltuk át a DMJV Önkormányzatának tulajdonában lévő épületben. Itt Közoktatási Megállapodás megkötésével körzeti feladatot is elláttunk.

Jogutódlással 2012. augusztus 01. napjával működik óvodánk a Debrecen Megyei Jogú Város Önkormányzat fenntartása alatt.

1. 2. Nevelésfilozófiai érték (gyermekkép, óvodakép)

Ma Magyarországon - ahogy a világon bárhol - az oktatás és nevelés egész intézményrendszerének a működése - ab ovo az óvodát is ideértve - a társadalmi célok és élettér által meghatározott.

A társadalmi célkitűzések, a mindennapos élethelyzet az egyes intézmények autonóm szervezeteire és működésének programjára nézve is meghatározóak.

Korunk átalakulásai a nevelés egészét is érintik, vele szemben új, a korábbiaknál korszerűbb és egyetemesebb érvényű követelményeket támasztanak.

Törvényszerű tehát, hogy a **nevelés programjának és működésének a társadalom növekvő jelentőséget tulajdonít.**

Az óvodáskorú gyermekek testi, szellemi fejlődésének megvannak az életkornak megfelelő állomásai. Ezeket a maga fejlettségének és fejlődésének természetes ütemén, „járásán” keresztül kell elérnie és meghaladnia.

Ahogy *Nyíri Tamás* is mondja: „ **A gyermek játszani akar, és minden játékánál szüksége van a maga által szabott mértékre.**”

Ebben pedig döntő szerepe van az egymásra utalt nevelési tényezőknek: a családnak, az óvodának, közvetlen társadalmi környezetnek és azok közösségeinek.

Az óvodánkba járó három-hét éves korú gyermekek életkorának megfelelően olyan nevelési- képzési programot valósítunk meg, amely a továbbiakra nézve (általános, közép-, és felsőfokú képzés) meghatározó jellegű.

Óvodakép

- ❖ Az óvodáskorú gyermek nevelésének elsődleges színtere a család.
- ❖ Az óvoda a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, a családi nevelés kiegészítője, a gyermek harmadik életévétől az iskolába lépésig.
- ❖ Az óvoda pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja az óvodáskorú gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit. Az óvodában, miközben az teljesíti a funkcióit (óvó-védő, szociális, nevelő, személyiségfejlesztő), a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.
- ❖ Az óvodai nevelés célja az, hogy elősegítse az óvodások sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakozását, a hátrányok csökkenését, az életkori és egyéni sajátosságok valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is).

- ❖ A nemzetiséghez tartozó gyermekek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, átörökítését, nyelvi nevelését, és a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét.
- ❖ A hazájukat elhagyni kényszerülő családok (a továbbiakban: migráns) gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítani kell az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, társadalmi integrálását.

Az intézmény szerepét kijelölő tényezők:

- ❖ az óvoda pedagógiai programjának eddigi eredményei, s mind ezeknek a kor követelményeivel szembeesítő kritikai elemzése, fejlesztése;
- ❖ társadalmi- oktatáspolitikai azon belül a nevelés intézményes programját érintő változások által kijelölt feladatok;
- ❖ alapvető motivációk, a kor követelményeinek megfelelő oktatási-, nevelési-, képzési célok;

A fentieket figyelembevevő optimalizációs program meghatározó elemei:

- ❖ elképzelés arról, hogy milyen legyen az óvodából iskolába lépő gyermek;
- ❖ a gyermekek személyiségismerete, életük szociális és kulturális meghatározóinak, képességeinek számbavétele;
- ❖ kiemelt figyelmet igénylő, interkulturális és tehetségígéretes gyermekek nevelését támogató szemlélet, hátrányt csökkentő, esélyegyenlőséget biztosító pedagógiai attitűd;
- ❖ az individuális és csoportos érdekek és törekvések programba rögzített egyeztetése;
- ❖ az értékek tisztázása, s irányukba történő orientáció;
- ❖ reális helyzet meghatározás;
- ❖ a belső és külső emberi és anyagi tényezők mozgósítása;
- ❖ mindezek érdekében megvalósított szakmai és társadalmi kommunikáció;
- ❖ a feladatok megvalósítására való képessé tétel, személyi és tárgyi feltételek fejlesztésével;
- ❖ a folyamatos eredménymérés és értékelés megszervezése;

Ennek eredménye lehet az, hogy a pedagógiai program nemcsak optimális, hanem reális helyzetben nyugvó feladatokat tartalmaz, s végeredményben az intézmény társadalmi, nevelési és szociális létjogosultságát igazolja.

Ami az óvodánkban gondozott és nevelt gyermekekkel történik, s ami ezeket a történéseket meghatározza, azt kifejezheti és érvényesítheti az, hogy a jövőnek *nevelünk*.

Pedagógiai szemléletünket és hitvallásunkat Nyíri Tamás gondolatai tükrözik a legpontosabban: (Nyíri Tamás : A gyermek az antropológia szemszögéből)

„A gyermek ember.

Szellemi, személyes életre, szabadságra és felelősségre, közösségre, nyelvre és kultúrára van rendelve.

Nem szabad dologként bánni vele vagy „birtoknak” tekinteni.

Személy voltából következik, hogy vannak jogai.

Joga van a törvények nyújtotta védelemre, gondozásra és nevelésre,

szerepre és megértésre, gyermek voltának elismerésére és képességei kifejlesztésére...

...Hogy a gyermek nevelésre szorul, az azt bizonyítja, hogy szabadság és megkötöttség nem zárja ki egymást.

A gyermek szabadsága létének bizonytalanságával együtt, esélyeket ad neki arra, hogy azzá legyen, ami voltaképpen lehet. Szabadsága azonban vezetésért kiált.

A szabadság és a játék között különleges kapcsolat van.

Aki gyermeket mond, a játékra gondol.

A gyermek játszani akar és minden játékánál szüksége van a maga által szabott mértékre. Mivel szeretik, ezért tud szeretni...

1.3. Helyzetkép, erőforrások megléte a program megvalósítása tükrében

A fenti célkitűzések megvalósításához, a Tevékenységközpontú Óvodai Program működtetéséhez rendelkezünk a szükséges feltételrendszerrel.

A következőkben az intézmény erőforrásait vesszük számba, mely tartalmazza adottságainkat és fejlesztési lehetőségeinket is.

1.3.1. Tárgyi feltételek, anyagi erőforrások

Székhely: Debrecen, Antall József u. 19.

Az épület: DMJV Önkormányzata Boldogfalva Óvodája 1981.-ben óvodának épült **200 óvodáskorú** gyermek befogadására. Ez a létszám **8 óvodai csoportban** helyezhető el.

Az épület térben úgy helyezkedik el, hogy a foglalkozási termek (csoportszobák) világosak, természetes fényük optimális.

A **csoportszobák** méretei (54m²) alkalmasak 25 óvodáskorú gyermek befogadására.

Több célúak, hiszen a nevelőmunka, az étkezés és a pihenés ugyanazon helyiségben biztosított. Ezek a helyiségek szolgálják az alaptevékenységek megvalósítását. Berendezéseink mobilak, adott tevékenységhez, annak céljaihoz könnyen átalakítható.

Az **öltöző és mosdó** (30 ill.20m²) megfelel a gondozási céloknak, használata körültekintő szervezést igényel, hiszen az említett helyiségeket két csoport használja.

Rendelkezünk **tornateremmel** (58m²), mely megfelel az életkor kívánalmainak, a mozgáskultúra fejlesztési feladatainak.

A többi **kiszolgáló helyiség** (irodák, raktárak, konyha, orvosi szoba, öltözők) mind méreteiben, mind felszereltségében kielégítő munkafeltételeket biztosít. A konyha HACCP rendszerrel működik. Az **óvoda udvara** méreteit tekintve (5035 m²) és beépíthetősége szempontjából is megfelel 200 gyermek udvari tevékenységének eredményes szervezéséhez.

Az udvar növényzete, a kerti munkára kialakított virágoskert megfelelő gyakorlótér a természeti változások megfigyelésére.

Telephely: Debrecen- Pallag, Manninger G. u. 6 sz.

Pallagon az óvoda arculatát, meghatározza a környezet, a kis kertváros, a szinte lakatlan utca, ahol a két csoportos óvoda épülete van. A város, a forgalmas utak távolsága, az erdő közelsége, a fák sokassága, a csend, a nyugalom, a friss levegő, a madárcsicsergés.

Ez a környezet „táralja” az egészséges életmódot, és a természetvédelmet, környezettudatos nevelést. A gyermeklétszám a kertvárosból a közeli tanyákról, és Debrecen város több részéről tevődik össze, különböző értékrenddel, kultúrával.

Az épület: DMJV Önkormányzata tulajdonában lévő 4205 négyzetméter területű telken 214 négyzetméter alapterületű épület és a hozzá tartozó udvar található.

Az ötvenes években épült, téglalapú épület előnye a két nagyméretű csoportszoba délkeleti fekvéssel, majdnem földig érő ablakokkal, melyen keresztül a gyerekek közvetlen közelről figyelhetik meg a természeti változásokat.

Mindkét **csoportszobában** bordásfalakat szereltünk fel, mivel tornateremmel nem rendelkezünk, ezért könnyen mozgatható bútorzattal rendeztük be.

Megfelelő méretű és berendezésű **gyermeköltöző, mosdó** áll a gyermekek rendelkezésére, továbbá **melegítő és tálaló konyha**. A gyermekétkeztetést szerződés alapján a Hungast Vital Kft. látja el.

Külön **fejlesztő szoba** biztosított a logopédiai és egyéb speciális fejlesztés helyszínének, ahol egyéni képességfejlesztés, felzárkóztatás folyik az arra rászoruló gyermekeknek. (pl.SNI)

Az óvoda udvara: melynek 90%-a füves, virágos terület, egynyári és évelő növényekkel, gyógynövényekkel tarkítva.

Az udvaron többféle fa, és bokor nyújt ismereteket, ad árnyéket gyermekeinknek. Betonozott út csak a kaputól az óvoda épületéig, illetve az épület körül található. A többi út homokos föld, ilyen a kerékpározás céljára kialakított terep-pálya is. Változatos mozgáslehetőséget biztosít az udvari játékon túl, a mesterségesen kialakított domb, valamint kedvezőtlen időjárás esetén a fedett terasz. A szülőkkel való összejövetelek helyszínéül szolgálhat a szalonnasütő és a kemence.

Eszközállomány :

A fenntartói gondoskodásnak köszönhetően az intézményi alapfeladatok ellátásához megfelelő mennyiségű és minőségű eszközállomány áll rendelkezésünkre mindkét óvodában.

Ezeket a szülők segítségével és forrásbővítés útján (vállalkozás, pályázat, rendezvények szervezése) kiegészítő eszközökkel fejlesztjük.

Bútorok, játékok elegendő számban, minőségben és a célnak, életkornak megfelelően biztosítottak. Pótlásuk, kiegészítésük a rendelkezésre álló anyagi források és a külső felajánlások függvénye. A **könyvtári** anyag, a szükséges szakirodalom rendelkezésünkre áll, kiegészítésük feltételei megvannak.

Pénzügyi keretek:

- ❖ A Magyarország költségvetésében előirányzott normatíva.
- ❖ Fenntartói kiegészítő normatíva
- ❖ Szponzorálás, pályázatok

1. 3. 2. Az emberi erőforrások helyzete

Az óvodáskorú gyermekek szociokulturális háttere

Intézményünk jelenlegi óvodai felvevő körzete nem meghatározott, az óvodáskorú gyermekek óvodai elhelyezése elsősorban Debrecen város területén élő családokból tevődik össze, körzettől függetlenül.

Telephelyünkön körzeti feladatellátásunk van Pallag körzetét tekintve. 45 férőhelyre elsősorban körzetes gyermek vehető fel, férőhely esetén a felvett gyermekek száma bővíthető körzeten kívül is.

A gyermekek beiratása előtt a szülők adottságainkról, erőforrásokról és szakmai munkánkról széleskörű tájékoztatást és tájékozódást igényelnek. Figyelembe kell veyük, hogy igénylik a korrekt információ átadást, figyelemmel kísérik a szolgáltatás színvonalát. Számításba vesszük továbbá az úgynevezett individuális szándékokat is.

A szülők azt várják, hogy gyermekük személyisége saját szándékaiknak és reményeiknek megfelelően fejlődjék.

Nemcsak figyelemmel kísérik az óvodai nevelést, konzultációs és „beleszólási” igényeik vannak.

Ezért az óvoda munkatársainak **olyan összehangolt együttműködésre kell törekednie, amely a személyiségfejlesztés reális céljait és feladatait fogadtatja el.**

Az óvodai közösségek, mint emberi erőforrások

Nevelőközösség:

Minden gyermekcsoportban 2 szakképzett, felsőfokú végzettséggel rendelkező óvodapedagógus dolgozik. Az alapvető szakmai tudás és felkészültség mellett speciális képzettség is szolgálja a nevelés- képzés sokoldalúbbá és teljesebbé tételét.

- ❖ középfokú nyelvvizsga,
- ❖ zenei képzettség-szakvizsga
- ❖ közoktatás vezetői szakvizsga
- ❖ fejlesztő pedagógus - szakvizsga
- ❖ drámapedagógus - szakvizsga

Az **óvoda vezetése** a fentiek alapján kedvező irányítási és döntési helyzetben van.

A döntéseket széleskörű és minden érintett véleményét figyelembevevő előkészítés előzi meg.

Az óvodavezetés struktúrája:

az óvodavezetés állandó tagjai:

- ❖ óvodavezető
- ❖ helyettes vezető
- ❖ közalkalmazotti tanács vezetője meghívottak:
- ❖ munkaközösség vezetők
- ❖ megtárgyalni való témától függően vesz részt a vezetőség munkájában az élelmezésvezető, valamint a technikai dolgozók megbízottja

Pedagógiai munkát közvetlenül segítő dolgozók közössége:

A dolgozók létszáma és összetétele, szakképzettsége az alapfeladatokhoz igazodó.

Minden gyermekcsoportban egy **dajka** látja el a gyermekgondozási és takarítói feladatokat.

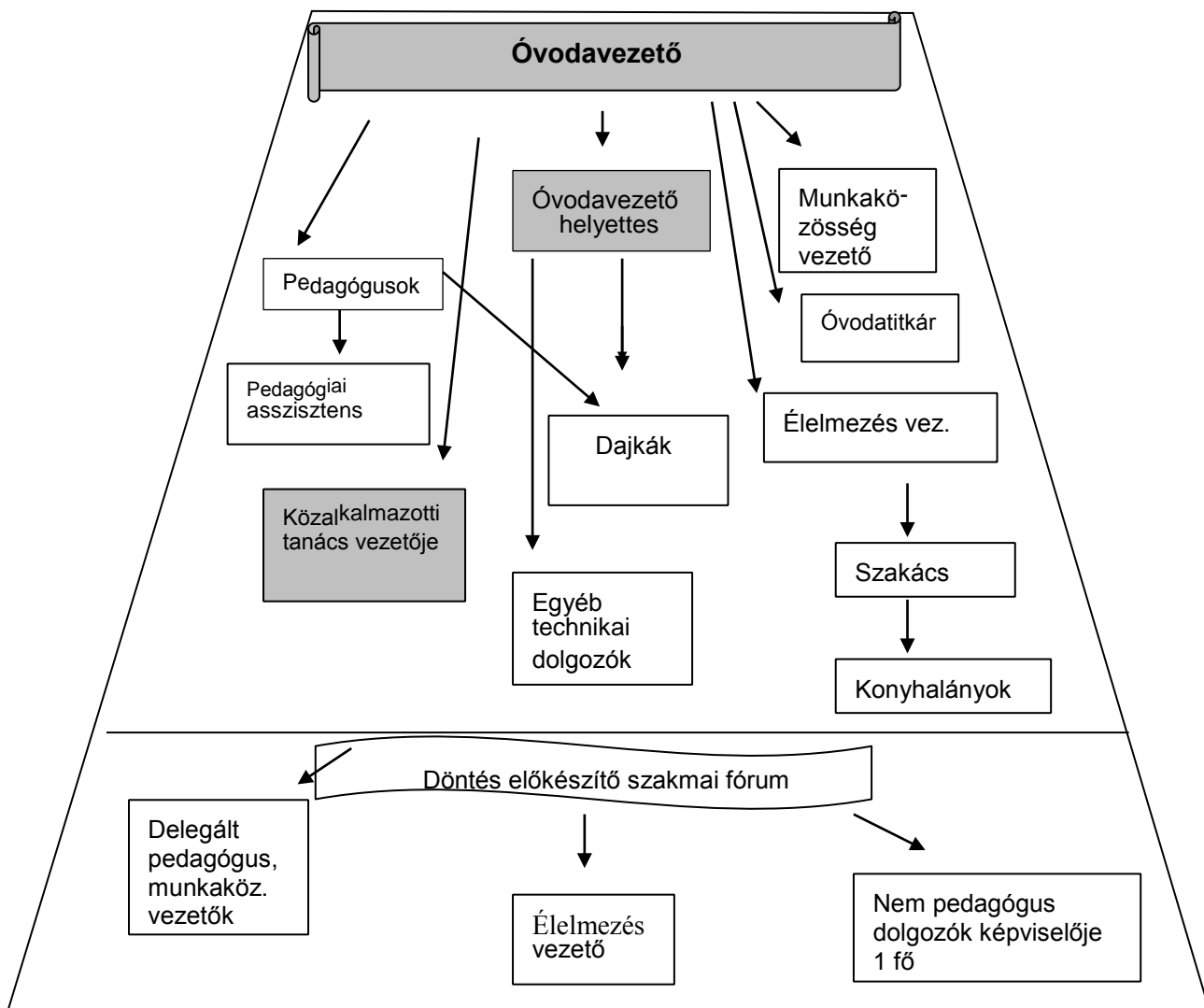
A nevelőmunkát segíti a **pedagógiai asszisztens** munkakör.

Egy **óvodatitkár** segíti az óvoda tanügy-igazgatási, szakmai feladatok ellátását.

Egyéb munkakörök:

Négy **konyhai dolgozó** látja el a gyermek - és felnőtt étellelmezéssel összefüggő feladatokat, egy szakképzett szakács irányításával.

Egy **élelmezésvezető** irányítja, szervezi, adminisztrálja a gyermek és felnőtt étkeztetést. Egy-egy **kazánkezelő-udvari munkás,** dolgozik az óvoda alkalmazásában.

Valamennyi nem pedagógus munkakörben dolgozó munkatársra jellemző a *feladata ellátásához szükséges szakmai képesítés megléte*, a feladatok ismerete, az ezekben való jártasság, valamint az óvodapedagógusokkal való együttműködés képessége.

Készek a program megvalósításához szükséges feltételek és feladatok ellátására.

Mindez az emberi erőforrások szempontjából mindenképp kedvező személyi helyzetként minősíthető.

Logopédusi ellátás is biztosított külső szakember részvételével heti egy alkalommal (5 órában)

Mindezeket összefoglalva intézményünk működésének emberi erőforrásai az eddig kialakult standard feladatok, s új, a korszerű munka feltételeinek és programjának kialakításához is megfelelnek. Szellemi és mentálhigiéniai, etikai és pedagógiai szempontokból mérlegelve egyaránt megfelelő biztosítékot jelentenek a kitűzött célok, s munkaprogramok megvalósításához.

2. Tevékenységközpontú óvodai nevelés célja és feladatai:

Nevelési célkitűzésünk:

A három- hét éves korú gyermekek társadalmi gyakorlatra való általános felkészítése, amely magában foglalja a teljes gyermeki személyiség fejlesztését, az életre való felkészítést, a tevékenységeken keresztül és a tevékenységek által.

A képességek fejlesztésében a kommunikációra és kooperációra való képesség kialakítására törekszünk.

A kooperáció és kommunikáció intézményünk lehetőségei között valamennyi nevelési helyzetre vonatkozóan a következő konkrét tartalmat foglalja magában:

Kooperáció: a társas, közösségi és egyéni élet feltételeinek közös, összehangolt erőfeszítésén alapuló újratermelése.

Kommunikáció: a közmegegyezésre való törekvés, mindazokban a kérdésekben, amelyek az együttélés és együttműködés előkészítését, lebonyolítását, ellenőrzését és értékelését szolgálják.

A tevékenységközpontú óvodai nevelés a gyermek középpontba helyezését és az óvoda nevelési funkciójának kiteljesítését tekinti alapvető feladatának.

A **gyermeki személyiséget** úgy definiáljuk, mint az **egyedi, megismételhetetlen, mással nem helyettesíthető individuum és szociális lény aktivitását.**

A 3-7 éves korú gyermek szociális életképességét minden későbbi fejlődés alapjaként kezeljük, a pedagógiai célok és feladatok centrumába tudatosan az együttműködési és érintkezési képességek fejlesztését állítjuk.

Ez a program fejlesztőhatásokban gazdag nevelési alaphelyzet megteremtését feltételezi.

A nevelés, mint „tudatos értékválasztás” a nevelési helyzetekben beépített tevékenységek által valósítható meg, mert a gyermek állandó tevékenykedés közben fejlődik.

A gyermeki megismerés alapja 3 éves kortól iskolába lépésig a folyamatos érzékelés, tapasztalás és cselekvés, ezért a nevelési alaphelyzetben szervesen illeszkedő rendszeres tevékenységeket úgy kell értelmezni, mint a pedagógiaiilag meghatározott szocializáció igazi determinánsait.

Nevelési céljaink eléréséhez feladataink meghatározásához az alábbi alapelvek az irányadók:

- ❖ gyermekközpontúság: elveikben és a gyakorlatban;
- ❖ nevelés elsődlegességének hangsúlyozása;
- ❖ a gyermekek alapvető szükségleteinek kielégítése;
- ❖ kiemelt hely a cselekvésnek és a tevékenységnek;
- ❖ nyugodt, meleg, szeretetteljes nevelési légkör biztosítása;
- ❖ esztétikus környezet megteremtése;
- ❖ esélyegyenlőség megteremtésére törekvés az egyenlő hozzáférés elvének érvényesítése;
- ❖ elegendő idő, hely és eszköz biztosítása játékra;
- ❖ a gyermekek differenciált egyéni fejlesztése, felzárkóztatás és tehetséggondozás a közösség keretén belül;
- ❖ a gyermek fejlődésében sürgetésmentes egyéni utak biztosítása;
- ❖ a gyermekek számára a lehető legnagyobb szabadságfokú mozgástér biztosítása;
- ❖ a gyermeki önállóság határainak fokozatos szélesítése;
- ❖ a gyermek tisztelete, jogainak ismerete és érvényesítése;
- ❖ a gyermek mozgásigényének feltétel nélküli biztosítása;
- ❖ a külső környezet felől nyitott nevelési légkör megteremtése;
- ❖ az óvodapedagógusok szakmai önállóságának maximális tiszteletben tartása

Programunk kitűzött nevelési célját a gyermek szükségleteinek, tevékenységeinek és képességeinek figyelembevételével, a gyermek egyéni adottságaiból kiindulva lehetséges megvalósítani.

2. 1. A program koncepcionális elemei

2. 1. 1 Szükségletek szerepe a nevelési cél elérésében

A feladat, mely szerint a gyermeki szükségletek kielégítésének feltételeit meg kell teremteni, s szükségleteit ki kell elégíteni, lélektani ismereteket feltételez.

Eredményes megoldás a gyermek belső egyensúlyának alakításában csak abban az esetben érhető el, ha ismerjük a szükségletek hierarchiáját, egymásra épültségét, összefüggéseit.

Ez annak ellenére is így van, hogy a fejlődő gyermek testi és lelki szükségletei életkori szakaszonként és egyénenként változó mértéket mutatnak.

A gyermeki szükséglet kielégítésénél az alábbi fokozatokat szükséges figyelembe venni:

- ❖ Biológiai, fiziológiai szükségletek: - *gondozási feladatok* megoldása az egészséges életmód alakításának szempontjait figyelembe véve
- ❖ Biztonságérzet szükséglete: - stabil ugyanakkor rugalmas szokásrend kialakítását feltételezi, - *nyugodt, kiegyensúlyozott, szeretetteljes óvodai légkör* kialakítása - érzelmi alapigények kielégítése, figyelembe véve az eltérő egyéni igényeket - fontos a pedagógiai tapintat megléte, hiszen meg kell találni a helyes arányt a gyermek szabadság-szükséglete és kötődési vágya kielégítésére
- ❖ Társas szükséglet, emberi kapcsolatok szükséglete: a *szocializációs folyamat* melyben az individuumnak is fontos szerepe van - minél nagyobb tér biztosítása a kooperáció és kommunikáció gyakorlására, a hova tartozás érzésének megjelenése, melyben a család elsődleges szerepe mellett az intézményes nevelés is jelentős helyet kap - képessé tenni a gyermeket az elfogadásra, a toleranciára, a másság természetességére
- ❖ A teljesítmény igénye, szükséglete: szüksége van a gyermeknek a tevékenysége során a visszacsatolásra, értékelésre - az óvónő értékelése mindenképpen igazodjon a gyermek egyéni adottságaihoz és részképességéhez - a *saját teljesítményéből fakadó siker vagy kudarc* kezelésére fontos a gyermeket megtanítani - az önbecsülés az iránta való tisztelet szükséglete már óvodáskorban is jelentkezik, mindenképpen számolni kell vele.
- ❖ Az önmegvalósítás szükséglete: Az önaktualizálás legmagasabb rendű szükséglet, mely mindenképpen a boldogság és a teljes élet érzését válthatja ki. Ennek alapozása az óvodáskorban is fontos feladat, hiszen a kiemelkedő képességek, tehetség feltárása, fejlesztése ennek a kiteljesedésnek a feltétele. A program hangsúlya, miszerint a gyermek tevékenységére épül nevelőmunkánk, s minél változatosabb lehetőséget biztosítsunk a gyermek tevékenykedésére, jó alap az *esztétikai igények, a tudás és megértés, a tehetségek, kiemelkedő részképességek kibontakoztatására*,

A szükségletek fokozatainak betartásánál és kielégítésénél nem téveszthetjük szem elől a gyermek egyéni haladási szintjét, szükségleteinek mértékét, hiszen a család, a környezet szerepe jelentős ezek kielégítésében, s mint tudjuk minden gyermek más-más szociokulturális körülmények között él. Nagy hangsúlyt kell fektessünk az egyéni fejlesztésre, a szükségletek differenciált kielégítésére, a speciális és sajátos nevelési igényű nevelési feladatok megoldására .

A fokozatok betartása segítséget ad ahhoz, hogy vágyainkat, kívánságainkat meg tudjuk különböztetni az általános, valódi emberi szükségleteinktől.

2. 1. 2. Tevékenységek szerepe a nevelési cél elérésében

A gyermekek számára meg kell adni a lehetőséget az önállóan megválasztott, belsőből fakadó tevékenységre. Szervezéskor 3-7 éves korú gyermekek tevékenységének jellemzőit, tevékenységi vágyát szükséges figyelembe venni.

A gyermek tevékenysége gyakran változik, minél kisebb a gyermek, annál gyakrabban változtatja tevékenységi formáit. Az óvodapedagógusnak tudnia kell, hogy az életkor és az egyéni adottság nagymértékben meghatározzák a gyermeki tevékenység minőségét és mennyiségét, tehát ezt figyelembe véve segítheti elő a tevékenységek minél szélesebb kibontakoztatását a csoportban.

A 3 éves kortól iskolába lépésig a gyermek életmegnyilvánulásaiban nem különülnek el élesen a különböző tevékenységek.

A gyermek számára a játék lehet munka is és fordítva, a közösségért végzett feladat lehet játék, esetleg a szabadidő kellemes eltöltése.

A nevelőhatás belső - a tevékenység tartalmából eredő - feltételei:

- ❖ az egyén számára érdekes, a csoport számára fontos, hasznos tevékenység legyen;
- ❖ a célkitűző és a célmegvalósító tevékenység egysége érvényesüljön;
- ❖ a tevékenység és az eredmény kölcsönös feltételezettsége biztosítva legyen (csak a befejezett tevékenységnek van élményereje);
- ❖ a tevékenységrendszer teljessége zavartalan legyen, oldja meg az adott gyermekközösség valamennyi feladatát, az önkiszolgálástól a csoportélet kialakításáig és a csoportélet kialakításától a környezet formálásig, valamint elégítse ki a gyermek akciószükségletét;

A nevelőhatás pedagógiai feltételei:

- ❖ a tevékenység pedagógiai előkészítése (ráhangolás, tudatosítás) közös feladata az óvónőnek, dajkának és az egész óvodai környezetnek;
- ❖ a tevékenység pedagógiai megszervezése kellő tapintatot igényel, ne helyette, hanem vele végezzük a feladatokat, éreztetve, hogy bármikor segítünk, ha szüksége van rá;
- ❖ a tevékenység pedagógiai értékelése ugyancsak alapvető feladata az óvodapedagógusnak, a siker, sikertelenség okai, a jól vagy rosszul megválasztott tevékenységi mód, az együttműködés megléte vagy hiánya lehet az értékelés kiinduló alapja;

Az óvodapedagógus feladatai a tevékenység megszervezésében:

- ❖ biztosítsa minél változatosabb több fajta tevékenység egy időben történő gyakorlásához a megfelelő feltételeket (idő, hely, eszközök, ötletek);
- ❖ a tevékenységek megszervezésében támaszkodjon a gyermekek tapasztalataira, a gyermekek aktuális élményvilágára;
- ❖ élmények nyújtásával segítse elő a minél sokrétűbb minél komplexebb tevékenységi formák kialakulását az óvodai csoportban;

2. 1. 3. A képességek szerepe a nevelési cél elérésében

A tevékenységközpontú nevelés olyan képességek kifejlesztését jelenti, amelyek a társadalomban létező, elképzelhető pozitív tevékenységek gyakorlásához szükségesek.

Az önmegvalósítás és társadalom érdekeit szolgáló tevékenység teljes vagy részleges egybeesését elő lehet segíteni.

A tevékenységsszervezés és a képességfejlesztés kölcsönös kapcsolatban áll egymással.

A társadalmi és egyéni szempontokból lényeges képességeknek két nagy csoportja van: - kooperációs képességek, - kommunikációs képességek.

A tevékenység több szempontból is bázisa a képességfejlesztésnek:

- ❖ a tevékenység a kifejlesztett képesség forrása;
- ❖ a tevékenység nemcsak forrása, hanem célja is a képességek fejlesztésének;
- ❖ a tevékenység a képességfejlesztés eszköze;
- ❖ a tevékenység a kifejlesztett képességek felhasználásának, kifejtésének színhelye;

A képesség és a tevékenység mély és genetikus kapcsolatban áll egymással, **minden képesség valamilyen tevékenységre való alkalmasság, és a képességek csak tevékenységekben fejlődhetnek ki és nyilvánulhatnak meg.**

Az óvodapedagógus feladatai a képességek fejlesztésében:

- ❖ folyamatosan biztosítsa a gyermekek számára a képességek kibontakoztatásához szükséges tevékenységek gyakorlásának lehetőségeit;
- ❖ folyamatos megfigyelés útján alkosson tiszta képet a gyermek meglévő képességeiről, melynek ismeretében törekedjen azok fejlesztésére;
- ❖ a kiemelkedő képességű és részképességek fejlődésében elmaradott és kiemelt figyelmet igénylő gyermekekre egyénre szabott fejlesztési terv alapján gyakoroljon hatást;
- ❖ ***minden gyermek képességét önmagához, saját lehetőségeihez viszonyítva igyekezzon fejleszteni, az egyenlő hozzáférés biztosításának alapelve alapján;***

3. A tudatos fejlesztés feltételei

A 3 éves kortól iskolába lépésig a gyermek fejlesztése a nevelési céloknak megfelelően a nevelési folyamatban valósul meg.

A nevelési folyamatban a gyermek spontán fejlődése, érése és a nevelési céloknak megfelelő tudatos fejlesztése egymást kiegészítve érvényesül.

A tudatos fejlesztést objektív és szubjektív feltételek ugyancsak jelentősen befolyásolják.

Az óvoda tárgyi és személyi feltételei az erőforrások elemzésénél részletesen megtalálhatók. Itt az óvoda nyitott és rugalmas szervezeti kereteire tesszük a hangsúlyt. Nemcsak a csoportszobák mobilizálható berendezése, hanem a kiszolgáló helyiségek is bevonhatók a különböző tevékenységek megszervezésének helyszínébe.

Az átjárás (egyik csoportból a másikba) biztosítható, mely során még nagyobb teret kap a kooperáció és kommunikáció gyakorlása.

3.1. Óvodapedagógus és a gyermek együttműködése

A hangsúly az aktív, kétpólusú együttműködésre kerül.

A gyermek egyéni véleményét, elképzelését, ötletét, javaslatát be kell építeni fejlesztési elképzelésünkbe.

A gyermekeket ugyanis saját környezete, saját tapasztalatai, élményei befolyásolják, ami nem hagyható figyelmen kívül a nevelés folyamatában. Az óvónőnek el kell fogadnia, hogy kölcsönösen hatnak egymásra, kapcsolatuk aktív és kölcsönös.

Ez a pedagógusi magatartás feltételezi az önállóság, rugalmasság, döntési képesség, helyzetfelismerő képesség meglétét.

Óvodáskorban, - de a későbbi életkorban is - ***a példa a leghatásosabb nevelőerő egyike.***

A pedagógus külső jellemzőivel, belső tartalmával egyaránt komoly minta a gyermek számára. *Nagy felelősség tehát az, hogy milyen értékeket preferál az óvodapedagógus, a gyermek környezete, azon belül a család.*

Gyakran előfordulhatnak értékkonfliktusok a család és az óvoda között.

A pedagógiai tapintatnak fontos szerepe van, legfőképpen abban, hogy hogyan közelít a gyermek érdekeit figyelembe véve a megoldás felé.

A gyermek már magával hoz bizonyos értékeket a családból, melyet tiszteletben kell tartani az óvodában is.

Az óvónő egyénisége biztonságot és harmóniát kell, hogy sugározzon, így hat a gyermeki személyiség fejlődésére.

3.2. Óvodapedagógus és dajka együttműködése

A pedagógiai program megvalósítása során a dajka munkája az óvodapedagóguséval összehangolttá válik, mert a dajka a pedagógiai munka közvetlen segítője.

A dajka egyike a gyermeket nevelő felnőtteknek, aki éppúgy, mint az óvodapedagógus, magatartásával, teljes lényével, beszédstílusával, öltözködésével mintaadó, hatást gyakorol a kisgyermekekre. Fontos a dajkák megfelelő szintű tájékoztatása az óvoda és az óvodapedagógusok nevelési célkitűzéseiről, nevelési elképzeléseiről és módszereiről.

Tudnia kell, milyen célok érdekében, hogyan kívánják az óvónők a gyermekcsoport fejlődését megvalósítani. Tudatosodnia kell a dajkákban, hogy munkájukra a gondozási teendők és takarításon túl, a nevelési feladatok megoldásában is számítunk.

Minden típusú tevékenységnél szükség van rájuk, s a gyermek nevelésére irányuló feladatok prioritást élveznek. Csak így sokszorozható meg a felnőttektől kiinduló nevelő hatások összessége.

4. Tevékenységen alapuló nevelés feltételei

4.1. Szokásrendszer kialakítás, beilleszkedés

Az óvoda mindennapi életének zökkenőmentességét, harmonikusságát és nyugalmit biztosítja, ha megfelelő szokásrendszert sikerül kialakítani.

A jó szokásrendszer a mindennap gyakorolt cselekvések sorozatának állandó ismétlése.

Az állandóság a gyermek biztonságérzetét adja meg.

Kellő szakmai tudatossággal kell megtalálni az állandóság és a rugalmasság optimális egyensúlyát a szokásrend alakításában és fenntartásában.

A szokásalakításban elsődleges maga a cselekvés, a tevékenység, ami az egész személyiséget fejleszti.

A szokásrendszer kialakítása az utánzáson és ezzel összefüggő azonosuláson nyugszik.

A hangsúly az azonosuláson van, mert csak így válik a kialakított szokás belső hajtóerővé, s így marad a közösség által is elfogadott, követett szabály.

Ha azonosulnak a szabályokkal, akkor már képesek egymást is figyelmeztetni az óvónő jelenléte nélkül azok betartására.

A szokásrendszer kialakítása folyamatában a példamutatásnak kiemelkedő szerepe van.

Az óvónő tartsa számon folyamatosan az általa kijelölt szabályokat, s annak betartására önmagát is kontrollálja.

A szabályok kialakítása nem lehet öncélú, csak pedagógiailag és pszichológiailag indokolt.

A szokásrendszer segítségével a mindennapi cselekvések egy része gazdaságosabbá válik, kiküszöbölődnek a felesleges mozdulatok, mindenki számára egyértelmű keretet kap a napi óvodai élet.

Befolyásolja a csoport nyugalmit, derűs légkörét, harmonikus, kiegyensúlyozott tevékenységgel teli óvodai életet.

A szokásrend kialakítása folyamatában az alábbi elveket szükséges figyelembe venni:

- a szokásrend kialakításkor tudatos határozottság szükséges az óvodapedagógus részéről;
- ❖ kialakításakor nem tehetünk kivételt, nem lehet kihagyás a szokás automatikussá válása érdekében;
- ❖ a rendszeres odafigyelés ne csupán figyelmeztetést és főleg nem kioktatást és szidást jelentsen;
- ❖ a pozitív példa, a pozitív motiválás és a tényleges cselekvés vezet a leggyorsabban eredményre;
- ❖ az öntevékenység, örömmel végzett cselekvés gyorsabbá és biztosabbá teszi a végeredményt;
- ❖ a szokások kialakítását mindjárt az első óvodai napon kezdjük el;
- ❖ a megvalósítás sikere a rendszeres napi gyakorláson múlik;
- ❖ a szokáskialakítás során célokat tűzünk ki, feladatok elé állítjuk a gyermeket; a végrehajtást ellenőrizni, értékelni szükséges;
- ❖ a követelésnél mindig vegyük figyelembe a gyermek adott lehetőségeit, konkrét helyzetét és életkori sajátosságait; ne legyenek túlzottak az elvárásaink, de alul tervezettek sem;
- ❖ szokásalakítás gyors sikere a csoportban dolgozó felnőttek elképzeléseinek, pedagógiai munkájának teljes összhangjával érhető el;

Beilleszkedés:

A gyermek óvodai életben való beilleszkedése különös jelentőséggel bír, hiszen az ***ebben az időszakban ért hatások kihathatnak az egész óvodai életre***, így ez az időszak nagyon sok türelmet, gyöngédséget és időt igényel.

A beilleszkedés ideje alatt különösen figyeljünk az individuuum megnyilvánulásaira, ne kívánjuk meg a gyermektől, hogy azonnal bekapcsolódjon a közösen szervezett tevékenységbe.

Az önkéntesség az egész óvodai élet folyamán rendkívül fontos, a beilleszkedés alatt pedig egyenesen hangsúlyos szabálya a gyermekekkel való foglalkozásnak.

Az utánzási hajlamra építve előbb utóbb minden gyermek beilleszkedik a csoportba, bekapcsolódik a tevékenységekbe, nem indokolt tehát ezt a folyamatot sürgetni.

A beilleszkedés időszakát úgy szükséges meghatározni, hogy jusson idő az egyes gyermek egyéni foglalkoztatására, a meghittebb kapcsolat kialakítására.

Ezt szolgálja a folyamatos *beilleszkedés* megszervezése, melynek *első lépcsője* az, hogy beiratkozás után a szülő időnként behozhatja gyermekét azzal a céllal, hogy ismerkedjen a környezettel, amivel szeptembertől találkozni fog.

Szeptembertől fokozatosan elkezdheti a beilleszkedést, mely során figyelembe kell vennünk az egyéni ütemet. Természetesen ebben az időszakban együtt lehet vele szüleje, kedvenc játékszere.

Fontos a szülők részletes, minden igényt kielégítő tájékoztatása óvodai nevelésünkről, hogy nyugodt szívvel bízhassa ránk gyermekét, hogy érezze gyermeke személyiségének fejlesztésében partneri kapcsolatra törekszünk.

4. 2. A gondozással kapcsolatos teendők

A gondozás az óvodai nevelőmunkát megalapozó tevékenység, melynek feladatai részben átalakultak, részben pedig felerősödtek a társadalmi folyamatok hatására.

A zavartalan fejlődéshez, egészség fenntartásához a gyermekek fokozott gondozása elengedhetetlen követelmény. A gondozási feladatok végzése valamennyi dolgozó feladata, ami az óvodapedagógust nem mentesíti a tényleges teendőktől, csupán arról van szó, hogy neki kell koordinálnia, megterveznie, átgondolnia a többiek munkáját is.

Az óvodai környezet esztétikus, harmonikus és célszerű kialakítása, a veszélyforrások minimálisra csökkentése, az óvodai napirend teljes kialakítása a gondozási feladatok végzését könnyíti meg. Az óvodába kerülő gyermek számára a környezetváltozás, az idegen emberek, új életfeltételek, a megszokott környezettől való elszakadás nagyon komoly nehézséget jelent.

Ezek a bekövetkező változások az első időszakban a gyermek pszichés és testi állapotában átmeneti zavarokat okozhatnak.

A gondozás, a gyermekkel való törődés az első kapocs, ami közel viszi a felnőttet a kicsihez, ami lehetővé teszi az átmeneti problémák kezelését.

A gondozás olyan feladat, amelyet nem lehet elhanyagolni, nem helyettesíthető mással, a *szükségletek kielégítésének alappillére*.

A gyermek fejlesztése, biztonságérzete, testi szükségletének kielégítése nélkül nem képzelhető el. Ebből következően az óvodai csoportban leginkább azt kell biztosítani, hogy a gyermekek kellemes légkörben, **várakoztatás és sorakoztatás nélkül, szükségleteinek megfelelően** végezhesék a tisztálkodással, a WC használatával, az öltözködéssel, az étkezéssel kapcsolatos teendőiket.

A napirend folyamatossága és rugalmassága elengedhetetlen feltétel.

A gondozási feladatok célja a gyermek önállóságának fokozása, mely eredményeként megtanulja a gyermek önállóan ellátnia magát. A kimenet szabályozásban ez fontos elem.

A csoport átjárhatósága lehetőséget ad a különböző korú gyermekek együttműködésére, kommunikációjára a gondozási teendők közös ellátása közben.

A család részletes tájékoztatása ezen a területen sem elhanyagolható, a gondozással kapcsolatos szokások kialakításában az együttműködés hoz gyorsabb eredményt.

A haladás, fejlődés üteme gyermekeként más és más lehet. Fontos szempont tehát itt is az egyéni bánásmód, a differenciálás érvényesítése.

4.3. Egészséges életmód alakítása, a nevelés feltételei és feladatai

Az egészséges életmód alakítása mai életünkben felértékelődött, fontossága hosszú távon meghatározza a felnövekvő gyermekek önmaguk által kialakított életstílusát.

Az egészség, - mely szomatikus, pszichikus és szociális harmóniát, elégedettséget jelent - megőrzése a meg növekedett káros hatások miatt egyre komolyabb feladatot jelent.

Az egészséges életmód magában foglalja a környezettel való harmonikus együttélést, a természet szeretetét és védelmét, az egészséges táplálkozást, testi fejlődést.

Az egészséges életmód alakítása, az egészséges életvitel igényének alakítása kiemelt jelentőségű. Az óvodai nevelés feladata a gyermek testi fejlődésének elősegítése. Ezen belül:

- ❖ Természetes körülmények között minél nagyobb mozgástér biztosítása.
- ❖ A testi fejlődés megfelelő biztosítása, mely meghatározza az egészség, az edzettség, az álló- és teherbíró képesség mértékét.
- ❖ Optimális mozgáslehetőség biztosítása az egyéni sajátosságok figyelembevételével.
- ❖ A rendszeresen végzett láb- és tartásjavító torna, - mely megelőzi, esetleg korrigálja a gerincdeformitásokat, erősíti a gyermekek lábboltozatát, szintén a mozgásfejlesztési feladataink fontos eleme - minden gyermek számára biztosított.
- ❖ A napirend összeállításánál vegyük figyelembe az egyoldalú terhelés veszélyét, felváltva biztosítsuk a mozgást, és az ülással együtt járó tevékenységet, tehát a mozgás és a pihenés egyensúlyának biztosítása.
- ❖ Mindennap biztosítsuk a gyermek számára a szabadlevegőn való tartózkodást, ez alól csak a különlegesen ártalmas időjárás esetén térhetünk ki (pl. mínusz 10 fok alatt stb.) A napfény a levegő, a víz, az eső is eddiz, erősíti őket.
- ❖ Tágítsuk az egészséges életmód alakításának színterét, szervezzünk gyakori sétákat, kirándulásokat a szabad természetben, erdőben, a gyermek fizikai képességeihez, életkori sajátosságaihoz igazodva.
- ❖ Megfelelő szakemberek bevonásával - szülővel, óvodapedagógussal együttműködve - speciális gondozó, fejlesztő, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása.
- ❖ Az egészséges életmód szokásainak kialakításában fontos szerepet kap a helyes táplálkozás, melyben különös figyelmet kap a magas cukortartalmú ételek és italok, a magas só- és telítetlenzsír-tartalmú ételek fogyasztásának csökkentése, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzése, az étkezés szokásainak kialakítása, és az étkezés körülményeinek, esztétikumának biztosítása.
- ❖ A gyermek nem megérti, hanem megérzi ennek az egész miliónek a jótékony hatását és megőrzi, tovább örökíti azt.

5. A fejlesztés tartalma

Meggyőződésünk, hogy a tevékenységek által nevelődő gyermek felnőve aktív részese lesz saját természeti és társadalmi környezete alakításának.

Éppen ezért a tevékenységközpontú óvodai nevelés tartalma a tevékenységen keresztül jut érvényre, és a nevelési folyamat négyes feladatrendszerén keresztül valósul meg.

A négyes feladatrendszer elemeit a nevelés foglalja keretbe, a gyakorlatban nem különülnek el egymástól.

A gyermek számára egy adott tevékenység, mint pl. a sepregetés éppúgy lehet játék és munka is, mint ahogy beletartozhat a közösségi tevékenységek körébe, hiszen másokért, másokkal együttműködve végezheti.

Pontosan ez az oka annak, hogy a nevelés tervezésekor nem szedhetjük szét a feladatrendszer elemeit, hanem egységben gondolkodva a tervezett tevékenységekből kiindulva kell a tervezést átgondolnunk.

A feladatrendszer elemei:

1. Játék és tevékenységben megvalósuló tanulás
2. Érzelmi és erkölcsi nevelés és a szocializáció biztosítása
3. Munka jellegű tevékenység
4. Szabadidős tevékenység

Miután a tanulást a nevelés részének tekintjük, ezért a nevelés és a tanulás tervezésében is a komplex gondolkodásmód, az egymáshoz való kapcsolódás és nem a nevelési területek szétDarabolásának szándéka vezeti gondolatainkat.

5.1. Játék és tevékenységben megvalósuló tanulás

A **játék** a 3 éves kortól iskolába lépésig a gyermek alapvető, mindennapjait átszövő tevékenysége.

A játék nemcsak azért kitűnő talaja a fejlesztésnek, mert általa szinte észrevétlenül tanul a gyermek, hanem azért is, mert a *játékban kiélheti, kipróbálhatja, feldolgozhatja és gyakorolhatja az életben előforduló szituációkat, az őt érő élményeket.*

Ugyanakkor megoldási módokat kaphat bizonyos élethelyzetekben való viselkedésre, megnyugodhat, kiélheti szorongásait, problémáit és újraélheti kellemes élményeit.

A környező világról, sőt a világegyetem egészéről is a játékon keresztül közvetíthetjük a legtöbb ismeretet a kisgyermek felé. Így válik a játék kiemelt jelentőségű tájékozódó kreativitásukat fejlesztő és erősítő, élményt adó tevékenységgé.

A játék tehát olyan komplex tevékenységforrás, melyet az óvodapedagógusnak tudatosan kell felhasználnia a nevelés folyamatában céljai eléréséhez.

Nagyon fontosnak tartjuk olyan hangulatok, ingerek tárgyi lehetőségek megteremtését, melyeknek hatására a gyermekek spontán játéka, tevékenysége önmagától beindul.

A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az indirekt irányítás felelősségét. A nevelési folyamat intenzív képességtermelő jellege ugyanis alapvetően attól függ, hogy milyen szélességben és mélységben képes az óvoda a gyermeki öntevékenység rendszerét kiépíteni. Az óvodában fontos a szabadjáték túlsúlyának érvényesülése.

Pedagógiai programunk alapelve: hogy minél több időt, alkalmat és lehetőséget biztosítsunk a gyermekeknek az elmélyült játékra.

A játéktevékenységhez szükséges feltételeket, ötleteket és eszközöket azonban az óvodapedagógusnak kell biztosítani.

Külön szót érdemel az *élmények szerepe a gyermek játékában*:

Az *élmény*, legyen az a gyermek egyéni élménye, melyet a családból, a környezetből hoz az óvodás, vagy legyen az óvodai társakkal átélt élmény, rendkívüli jelentőséggel bír az életre való felkészítés folyamatában. A különböző szituációk megteremtése, az élménynyújtás, az óvónő tudatos, átgondolt munkáját feltételezi. Indirekt módon így lehet a gyermeki világot befolyásolni. Természetesen a gyermek spontán élményszerzése éppen olyan fontos, mint a pedagógus által irányított, megtervezett.

Legfőbb célkitűzéseinket szem előtt tartva olyan tulajdonságok fejlődhetnek ki a gyermekben a játék folyamatában, ami később a társadalomba való beilleszkedését nagymértékben elősegítheti.

Gondoljunk például a társakkal való együttjátszás kialakulására, vagy a játékon belüli önállóságra, a másik gyermek játékának tiszteletben tartására, a kezdeményezőkézség kibontakoztatásának lehetőségeire, vagy olyan tulajdonságok szükségességére, mint a mások mozgósításának képessége vagy alá-fölérendeltségi viszonyok önkéntes kialakítására egy-egy játékszituációban.

Az óvodapedagógus feladatai a különböző játékformákkal - gyakorló játék, szimbolikus szerepjáték, konstruáló játék, szabályjáték - kapcsolatban:

- ❖ Megfigyelni a gyermek játékát, felhasználni azt saját nevelési céljai elérése érdekében, és szükség esetén, indirekt módon befolyásolni.
- ❖ Nyugodt légkör biztosítása, az elmélyült játék feltételeinek megteremtése.
- ❖ A napirenden belül elegendő idő és hely biztosítása a játék számára.
- ❖ A játékhoz szükséges eszközök folyamatos biztosítása.
- ❖ Ötletek, lehetőségek, helyzetek teremtése a sokszínű játék kialakulásához.
- ❖ Az egyéni élményeken túl, közös élményszerzési lehetőségek kihasználása a játék fejlesztése érdekében.
- ❖ A gyermeki játék önállóságának tiszteletben tartása.
- ❖ Szükség esetén bekapcsolódás a játékba, együttjátszás a gyermekekkel.

A játék és a **tanulás** teljes mértékben összekapcsolódik óvodáskorban.

A gyermek esetében a tevékenységi vágy ösztönöz a tapasztalatszerzésre, a cselekvésre és közben minden pillanatban újabb felfedezéseket tesz, azaz tanul a kisgyermek.

Játék közben, játékosan szinte észrevétlenül tanul, tehát a játék az óvodai tanulás egyik legfontosabb színtere.

A játékon belül a motoros, a szociális és a verbális tanulás összefonódik, komplex formában jelenik meg.

Az óvodai tanulás azonban szélesebb értelmű annál, hogy csupán a játékkal való összefüggésein keresztül értelmezzük.

A nevelési folyamat egésze, azaz valamennyi pillanata alkalmas arra, hogy eröltetés nélkül spontán vagy irányított módon tanuljon a kisgyermek.

Legfőbb célkitűzésünk, hogy egyszerre, egy időben kevesebbet, de minőségben és használhatóságban mégis több ismeretet kapjanak a gyermekek.

A több érzékszervet igénybe vevő tapasztalás és a sokoldalú cselekedtetés mindennél fontosabb a 3-7 éves korú gyermek fejlődésének szempontjából.

Ezt nem lehet kiváltani, vagy helyettesíteni az egyoldalú intellektuális fejlesztéssel, aminek jelentőségét elismerjük, ám mértéke és hatása alatta marad a tevékenységek általi fejlesztésnek. **A közvetlen környezet folyamatos megismerése, az érzékelés és a többoldalú tapasztalatszerzés azért központi kérdése a tanulási folyamatnak, mert szerintünk kevesebbet, de azt jobban, alaposabban, több oldalról megközelítve kell a gyerekek számára közvetítenünk és velük együtt átélnünk.**

Miután a gyermek a világot komplex módon érzékeli, észleli és éli meg, ezért a tanulás során is ebből kívánunk kiindulni.

Ez az oka annak, hogy komplex tevékenységek rendszerén keresztül jut el a gyermekhez az, ami számára a világból megismerhető, befogadható ismeretet, tapasztalatot jelent. Egyáltalán nem mellékes az a szempont sem, hogy azok a tanulási tapasztalatok, melyeket óvodáskorban szereznek a gyermekek, hatással lehetnek az iskolai tanuláshoz való viszonyukra is.

Képes lesz-e saját motiváltságából kiinduló erőfeszítésre a tanulás során? Ennek a belső motiváltságnak a kialakítását kezdjük meg az óvodában.

A tanulási tevékenység esetén is azt szeretnénk elérni, hogy örömmel és önként vegyen részt ebben a folyamatban a gyermek, ne csupán külső motiváció (jutalom) készítse erre.

A követelményeket az egyéni teljesítőképességhez kell mérni.

A sikerélmények erősítik a gyermek önbizalmát, és bátorságot adnak neki az újabb, nehezebb problémák megoldásához.

Az óvodapedagógus szerepe tehát itt is kiemelkedő abban, hogy milyen feladat elé állítja az egyes gyermekeket, mennyire képes megismerni és fejleszteni a gyermeket egyéni adottságainak figyelembevételével.

A program keretjellege biztosítja az óvodapedagógusok számára a gyermek igényeihez, egyéniségéhez, teherbíró képességéhez igazodó tanulási kereteket és formákat, a párhuzamosan végezhető, differenciált tevékenységek tervezését, szervezését.

A nevelés egészén belül megvalósuló tanulás kötött és kötetlen kezdeményezések, tevékenységek, beszélgetések, tapasztalatszerző séták stb. formájában egyaránt megoldhatók a napi élet bármely mozzanatában.

Ez teljes egészében az óvodapedagógus kompetenciájába tartozó kérdés.

Az óvodapedagógus feladatai a tanulással kapcsolatban:

- ❖ Értelmi képességek fejlesztése (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet, gondolkodás).
- ❖ A gyermek megismerési vágyának, kíváncsiságának sokoldalú érdeklődésének kialakítása, kielégítése.
- ❖ Lehetőséget kínálni a gyermek számára olyan szituációk átélésére, ahol megismerhetik a felfedezés, a kutatás örömeit.
- ❖ A gyermekek egyéni érdeklődésének megfelelő tevékenységek biztosítása.
- ❖ A gyermekek önállóságának, figyelmének, kitartásának, pontosságának, feladattudatának fejlesztése.
- ❖ Olyan tapasztalatok szerzéséhez nyújtson segítséget a gyermeknek, amelyben saját teljesítőképességét is megismerheti.
- ❖ Olyan kompetenciákat fejleszteni, amelyek alkalmassá teszik a gyermeket az iskolai közösségbe való beilleszkedésre.

5. 2. Érzelmi, erkölcsi nevelés és a közösségi nevelés

A gyermekkel szemben támasztott fő követelmény, hogy tanuljon meg másokkal érintkezni és együttműködni.

A kooperációs és kommunikációs képességek pedagógiai szempontból sikeres formálásnak legfontosabb feltétele, hogy a tevékenység - társadalmi és egyéni - értéktartalma és hasznossága nyilvánvaló, felismerhető, tudatosítható, átélhető legyen.

Pedagógiai programunk négyes feladatrendszerre megfelelő bázist nyújt a kooperációs és kommunikációs képességek kifejlesztéséhez.

A társas és közösségi tevékenységek állandó gyakorlás által történő kifejlesztése rendkívüli fontossággal bír a társadalmi gyakorlatra való általános felkészítés, azaz az életre nevelés szempontjából.

Nagyon fontos feladat tehát már az óvodában tudatosan törekedni a közösségben zajló folyamatok, a társas kapcsolatok és a közös tevékenység kibontakoztatására. Mindez természetesen nem jelenti az egyén fejlesztésének mellőzését.

A jó közösséget mindig egyéniségek alkotják, mégpedig olyanok, akik egyéni akaratukat, ambícióikat, vágyaikat képesek a közösség keretein belül is megvalósítani.

Az élet is ilyen. Bizonyos korlátok között kiélhetjük magunkat, azaz nekünk éppen úgy szükséges alkalmazkodnunk másokhoz, ahogyan mások is alkalmazkodnak hozzánk.

Céltűzésünk, miszerint az óvodai csoport, az óvodai közösség sikeres formálása esetén a társadalom számára igen hasznos közösségi érzés, közösségi tudat és magatartás alakul. A gyermek nyitottságára építve ahhoz segítjük a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, amely a nemzeti identitástudat, a keresztény kulturális értékek, a hazaszeretet, a szülőföldhöz és családhöz való kötődés alapja. Rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére. Mindemellett mások megbecsülése, a közös szokások kialakulása, sőt a csoport közvéleménye is kialakul.

Ha mindehhez még nyitott légkör, demokratikus és szeretetteljes irányítás társul, akkor tág teret nyitunk a gyermekek önállóságának, tenni akarásának és döntési képességének kibontakoztatása irányában.

A nevelőközösség belső tartása, gyermekszeretete, kivívott tekintélye a világos, pontos, tudatos, célirányos nevelő tevékenysége nélkül az elképzelt gyermekközösség kialakítása nem sikerülhet.

Az óvodai gyermekközösség kialakítása a tevékenységek rendszerén keresztül valósítható meg.

Az óvodában minden tevékenységnek a gyermek egyéni örömén túl a közös élményt is kell erősítenie. A társas kapcsolatok, a közös munka, az együttjátszás és a komplex tevékenységek rendszere is az együvé tartozás érzését erősíthetik, ha tudatosan igyekszünk ezt létrehozni. A közösségi szokások kialakítása pedig a tevékenységek végzését segítse, a gyermekek cselekedeteit irányítsa.

Tevékenységgel és az ehhez szükséges hellyel, eszközzel kell segíteni a gyermekeket abban, hogy minél nagyobb önállóságra tegyenek szert óvodai életük során.

A helyes szociális viselkedés megtanulásának színtere az óvodai csoportközösség.

A felnőtt és gyermek között nem a feltétel nélküli szófogadás, hanem a demokratikus partnerviszony kialakítása a cél.

Az óvodapedagógus ugyanúgy vegye figyelembe a gyermek jogos kívánságait és igényeit, mint ahogy a gyermektől is elvárja a szokások, szabályok betartását.

A gyermekek egymás közötti és a felnőttekkel való kapcsolatában egyaránt a szabadságra, a nyíltságra és az őszinteségre kell építeni.

A közösség lehetőséget teremt az önálló kapcsolatok kialakítására, a különböző nézőpontok megismerésére, a konfliktusok kezelésére és megoldására.

Ezek a folyamatok pedig a másokkal szembeni *tolerancia kialakításához* vezetnek.

Az óvoda nyitottsága nemcsak a beilleszkedés ideje alatt, hanem óvodáskor végéig biztosítja a szülőknek a nevelőmunkába történő közvetlen betekintést.

Ez mindkét fél számára (szülő-óvodapedagógus) megnyugtató és biztonságot jelentő lehetőség, amit a gyermek érdekében kétoldalúan lehet hasznosítani.

Az óvodapedagógusnak éppúgy szüksége van a nevelőmunkában a szülőktől érkező információkra, javaslatokra, mint fordítva.

Az óvodapedagógus feladatai érzelmi, erkölcsi, és közösségi tevékenységgel kapcsolatban:

- ❖ Biztonságos, nyugodt, félelemmentes óvodai mindennapok biztosítása, amiben lehetőség kínálkozik a gyermekek közötti, valamint a gyermekek és felnőttek közötti minél gyakoribb kontaktusfelvételre. – kommunikáció/kooperáció.
- ❖ A gyermek szűkebb és tágabb környezetéhez, a szülőföldhöz, családhöz való kötődést, a nemzeti identitás kialakítását, a keresztény kulturális értékek tiszteletét segítő pedagógus attitűd.

- ❖ A felnőttekkel – óvodapedagógus és dajka - és a társakkal kapcsolatos viselkedési szokások kialakítása és gyakorlása természetes szituációkban.
- ❖ Modell értékű kommunikáció, bánásmód, viselkedés az óvodai feladatellátásban résztvevő felnőttek között.
- ❖ A gyermekcsoporton belül az együttműködés, az együttjátzás, együttdolgozás képességének kialakítása és gyakorlása.
- ❖ Önértékesítő törekvésnek és a gyermeki önkifejezésnek teret adó szemlélet.
- ❖ A társakért, a csoportért érzett felelősségérzet alakítása.
- ❖ A demokratikus szabályok, szokások betartásának gyakorlása.
- ❖ Arra nevelni a gyermeket, hogy megértést és toleranciát tanúsítsanak a társaik irányában az együtt tevékenykedés és a konfliktusok megoldása során is.

5.3. Munka jellegű tevékenységek

Az életre való felkészítés nem nélkülözheti a munkatevékenység lehetőségeinek kiaknázását. A gyermek munkatevékenysége önként végzett aktív tevékenység, a saját és mások elismerésére nevelés egyik formája.

A munka az óvodás gyermek számára játékos jellegű, gyakran nem is választható szét a játék és munkatevékenység. A munkatevékenység a játékkal és a cselekvő tanulással azonosságot mutat. Az *értékteremtő munka pedagógiai funkciója nem a szakismeretek gyakoroltatása, hanem a gyermek értékteremtő együttműködési képességeinek fejlesztése.*

Éppen ez az a terület, ahol az erőfeszítés és az eredmény kapcsolata közvetlenül érzékelhető, belátható, átélhető a gyermek számára.

Ez a folytonos visszajelzés a legnagyobb motiváló erő, ösztönző, megerősítő tényező.

Itt is érvényes, amit a tevékenységről megállapítottunk: az önállóság, az öntevékenység lehetőségeinek megteremtése.

A különböző munkafajták: önkiszolgálás, naposság, a gyermekek saját személyiségével kapcsolatos munkák, a csoport érdekében elvégzett munkák vagy az udvari munka közös vonásaként azt kell kiemelni, hogy mindez tényleges munkavégzést, azaz tevékenykedtetést jelentsen az óvodában. A gyermek önkéntességét, nyitottságát, megismerési vágyát, aktivitását, érdeklődését tudatosan igyekszünk felhasználni nevelési céljaink megvalósítása érdekében.

A gyermek éppúgy élvezzi a munkatevékenységeket, mint a játékot, ha tiltásokkal vagy túl nehéz feladatokkal nem szegjük kedvét.

A munka az életre való felkészítést, a társadalmi gyakorlat megismerését éppúgy szolgálja, mint a személyiség fejlesztését, és ha mindez pozitív élmények átélésének forrása lehet, akkor a gyermekek szívvel- lélekkel fogják végezni.

A munkatevékenység a felkínált lehetőségek közül önállóan választható és sohasem a gyermekekre kényszerített feladat legyen.

Váljon a csoport számára magától értetődő és természetes dologgá, hogy mindenki dolgozik, amikor szükséges és mindenki a kedvének, egyéniségének, képességének megfelelő munkát végezheti. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy *a munkavégzés ne időszakonkénti, hanem rendszeres, folyamatos tevékenység legyen, ami beépül az óvodai mindennapokba.*

A munkafajták közül ki kell emelnünk az **önkiszolgálást**, aminek óvodáskor kezdetétől fogva igen nagy a jelentősége.

A gyermekek magukkal kapcsolatban minden teendőt - testápolás, öltözködés, étkezés, környezetük rendben tartása - a lehető legkorábbi időtől kezdve próbáljanak önállóan elvégezni.

Hagyjuk, hogy a gyerekek saját képességeik szerint, koruktól függetlenül akkor végezzék el az önkiszolgálással kapcsolatos teendőiket, amikor képesek rá, vagy kedvük van hozzá.

A munka megosztása során fontos feladatnak tartjuk, hogy a gyerekek megtanuljanak önállóan dönteni, feladataikat egymás között megosztani pontosan olyan módon, mint amikor a szerepjáték megkezdése előtt elosztják egymás között a szerepeket.

A nagyfokú önállóság és a döntési helyzetek, döntési képességek gyakorlásának lehetőségei együtt szolgálják a gyermekek életre való felkészítését.

Fontosnak tartjuk az óvodában a **természetsarok kialakítását** és az udvari **munka** megvalósítását, mert a nevelésben játszott szerepén túl a természet, a környezet és az ember kölcsönhatásának megtapasztalására, a környezettudatos nevelésre igen nagy lehetőséget nyújt a gyermekcsoport valamennyi tagjának.

A **közösségért végzett munkafeladatok** során ismét lehetőség nyílik a gyermekek felelősségérzetének alakítására, az együttműködés, a különböző tevékenységhez szükséges feltételek megteremtése alkalmával.

A **naposi munka** a közösségért végzett tevékenység fontos eleme. Bármilyen korcsoportban alkalmazható a feladatok differenciáltságának függvényében.

A gyermeki munka sajátosságait figyelembe véve az önkéntesség betartása, a folyamatosság és rendszeresség alapvető kritériumok.

Az óvodapedagógus feladatai a munkatevékenységgel kapcsolatban:

- ❖ Minden gyermeknek biztosítson lehetőséget arra, hogy önkéntesen, önállóan, kedve és képessége szerint elvégezhesse az önmagával kapcsolatos önkiszolgáló tevékenységet, illetve a társai érdekében végzett munkatevékenységet, folyamatosan működjön együtt a gyermekkel.
- ❖ Folyamatosan biztosítsa, bővítse a munkatevékenységhez szükséges, gyermekek számára megfelelő munkaeszközöket.
- ❖ A munkaeszközök számára biztosítson olyan helyet, ahol a gyermekek bármikor elérhetik és használhatják a szükséges eszközöket.
- ❖ Adjon lehetőséget a gyermekeknek bármilyen őket érdeklő munkatevékenység elvégzéséhez, még akkor is, ha a gyermek tevékenységi vágya és képességei nincsenek teljesen összhangban.
- ❖ Arra törekedjenek, hogy minden munkatevékenység örömet jelentsen a gyermekeknek és teljes önállósággal, folyamatosan végezhessek azokat.
- ❖ A gyermeki munkát folyamatosan, konkrétan, reálisan, saját magához mérten fejlesztően értékelje.

Elérendő követelményszint, a fejlődés jellemzői az óvodáskor végére:

- ❖ Az önmagukkal kapcsolatos minden teendőt – testápolás, öltözködés, étkezés, környezetük rendben tartása – végezzék önállóan.
- ❖ Az elvállalt naposi vagy egyéb közösségért vagy önmagáért végzett munkát önállóan lássa el, teljesítse az alkalmi megbízatásokat is.
- ❖ Vállaljon önállóan is feladatot.
- ❖ A közösségért végzett munkák során alakuljon felelősségérzetük, legyenek képesek együttműködésre, kitartásra.
- ❖ Ismerjék el, becsüeljék saját és mások munkáját.

5. 4. Szabadidős tevékenység

A szabadidő igazi tartalma: a termékeny idő felhasználási lehetőségek közötti szabad választás. *Ez is öntevékenység, ez is döntés.*

Különösen a kisgyermek számára az, aki eleinte a felkínált sokfajta tevékenység közül igazából nem, vagy csak nagyon nehezen tud választani.

Egyszerre szeretne mindenütt ott lenni, mindennel játszani, mindent megfigyelni.

A szabadidős tevékenységeknek azért kell a saját, semmivel sem helyettesíthető helyüket és szerepüket kivívniuk a nevelési intézményekben, mert másképpen a gyermek sohasem tanulhatja meg, hogyan gazdálkodjon az önmaga számára felszabaduló, rendelkezésre álló idővel.

A döntést nehezíti, hogy a szabad választási lehetőség az egyik csoportból a másik csoportba való átlépést is lehetővé teszi.

Természetesen nemcsak az épületen belül, hanem azon kívül az udvaron is megvalósítható az a sokfajta választási lehetőség, ami döntésre és természetesen újabb és újabb gyakorlásra készíti a gyermeket.

Az óvodások napi életének ilyen formában való szervezésével nemcsak változatos, minden gyermek érdeklődésére igényt tartó keretet teremtünk, hanem a csoportnál nagyobb közösség megismerésére, sőt kialakítására is lehetőséget biztosítunk.

A csoportok elszigeteltségének megszüntetésével kitágítjuk a gyermek élet és mozgásterét, ami maga után vonja a gyermeki önállóság, kezdeményezőkézség és döntési képesség kifejlődését.

Ugyanakkor mindezek mellett az egyéni képességek megmutatására, kibontakoztatására is igen hatásos eszköz ez a nevelési mód, hiszen még nagyobb lehetőséget nyújt az azonos érdeklődésű gyermekek kiscsoportos foglalkoztatásához.

Az óvodapedagógus feladatai a szabadidős tevékenységek megszervezésében:

- ❖ Törekedjen a zárt csoportszoba tereinek kiszélesítésére. Keresse a lehetőséget arra, hogyan biztosíthatna nagyobb mozgás és tevékenységi teret a gyermeknek.
- ❖ A választásra felkínált tevékenységek listáját bővítse, időszakonként gondolja át a változások lehetőségét és szükségességét.
- ❖ Egyszerű, saját maga és a gyermek alkotta eszközökkel segítse elő a gyermekek fantáziájának fejlődését.
- ❖ Pihenőidőben és a délután folyamán keressen és kínáljon lehetőséget az egyéni képességek fejlesztésére, a differenciált gyakorlásra, a gyermekek egyéni kéréseinek teljesítésére.

6. A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- ❖ A gyermek belső érése, valamint a családi nevelés és az óvodai nevelési folyamat eredményeként a kisgyermekek többsége az óvodáskor végére, 6-7 éves korra eléri az iskolai élet megkezdéséhez szükséges fejlettségi szintet.
- ❖ Belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben az óvodásból iskolássá érik.
- ❖ A rugalmas beiskolázás az életkor figyelembevételével mellett lehetőséget ad a fejlettségszerinti iskolakezdésre.
- ❖ Az iskolakezdéshez a testi, lelki és szociális érettség egyaránt szükséges.
- ❖ A **testileg** egészségesen fejlődő gyermek hatéves kora körül eljut az első alakváltozáshoz, megváltoznak a testarányai, megkezdődik a fogváltás. Teste arányos, fejlett, teherbíró, mozgása összerendezettebb, harmonikusabb. Erőteljesen fejlődik a mozgáskoordináció és a finommotorika. Mozgását, viselkedését, testi szükségletei kielégítését szándékosan irányítani képes.
- ❖ A **lelkileg** egészségesen fejlődő gyermek az óvodáskor végére nyitott érdeklődésével készen áll az iskolába való lépésre. A tanuláshoz szükséges képességei alkalmassá teszi az iskolai tanulás megkezdéséhez.
- ❖ Érzékelése, észlelése tovább differenciálódik. Különös jelentősége van a téri észlelés fejlettségének, a vizuális és az akusztikus differenciáltságnak, a téri tájékozottságnak, a térbeli mozgásfejlettségnek, a testséma kialakulásának. Az önkéntelen emlékezeti bevésés és felidézés mellett megjelenik a szándékos bevésés és felidézés, megnő a megőrzés időtartama, a felismerés mellett egyre nagyobb szerepet kap a felidézés. Megjelenik a tanulás alapját képező szándékos figyelem, fokozatosan növekszik annak tartalma,

terjedelme, könnyebbé válik a megosztása és átvitele. A cselekvő szemléletes és képi gondolkodás mellett az elemi fogalmi gondolkodás is kialakulóban van. Érthetően, folyamatosan kommunikál, beszél; gondolatait, érzelmeit mások számára érthető formában, életkorának megfelelő élettempóban és hangsúllyal tudja kifejezni; minden szófajt használ; különböző mondat szerkezeteket, mondatfajtákat alkot, tisztán ejti a magán és mássalhangzókat; végig tudja hallgatni és megérti mások beszédjét.

- ❖ Elemi ismeretekkel rendelkezik önmagáról és környezetéről; tudja nevét, lakcímét, szülei foglalkozását, felismeri a napszakokat; ismeri, és gyakorlatban alkalmazza a gyalogos közlekedés alapvető szabályait; a jobb-bal irányt, ismeri szűkebb lakóhelyét, a környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását és védelmét; felismeri az öltözködés és az időjárás összefüggéseit. Ismeri a viselkedés alapvető szabályait, kialakulóban vannak, azok a magatartásbeli formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek; elemi mennyiségű ismeretei vannak.
- ❖ Az óvodáskor végére a gyermekek **szociálisan** is éretté válnak az iskolára.
- ❖ A szociálisan egészségesen fejlődő gyermek kedvező iskolai légkörben készen áll az iskolai élet és a tanító elfogadására, képes a fokozatosan kialakuló együttműködésre, a kapcsolatteremtésre felnőtten és gyermektársaival, amennyiben az iskolai légkör lehetővé teszi.
- ❖ A szociálisan érett gyermek egyre több szabályhoz tud alkalmazkodni, késleltetni tudja szükségletei kielégítését. Feladattudata kialakulóban van, és ez a feladat megértésében, feladattartásban, feladatok egyre eredményesebb – szükség szerint kreatív - elvégzésében nyilvánul meg.
- ❖ Kitartásának, munkatempójának, önállóságának, önfegyelmének alakulása biztosítja ezt a tevékenységet.
- ❖ Az három éves kortól kötelező óvodába járás ideje alatt az óvodai nevelési folyamat célja, feladata változatlanul az egész gyermeki személyiség harmonikus fejlődésének elősegítése.
- ❖ A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében folyamatos, speciális szakemberek segítségével végzett pedagógiai munka mellett érhető el a fentiekben leírt fejlettségi szint.

- ❖ A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek iskolaérettségi kritériuma tükrözi a befogadó intézmény elvárásait, az iskolába kerülő gyermekekkel szemben.

7. Komplex tevékenységek rendszere - értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

7.1. Társadalmi érintkezést megalapozó komplex tevékenységek

7.1.1. Anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

Az óvodai anyanyelvi nevelés komplex folyamat, ami a nevelés egészében jelen van, valamennyi tevékenységi forma keretében megvalósítandó feladat.

Minden feladat, minden tevékenységet áthatva segíti a gyermek önbizalmának fejlődését, szociális kapcsolatainak alakítását és elősegíti a gyermek zökkenőmentes iskolai tanulásának megkezdését.

Az anyanyelv fejlesztése és a kommunikáció különböző formáinak alakítása – beszélő környezettel, helyes minta és szabályközvetítéssel, a javítgatás elkerülésével - az óvodai nevelőtevékenység egészében jelen van.

Az anyanyelv ismeretére, megbecsülésére, szeretetére nevelés közben a gyermek természetes beszéd és kommunikációs kedvének fenntartására, ösztönzésére, a gyermek meghallgatására, a gyermeki kérdések támogatására és a válaszok igénylésére szükséges figyelmet fordítani.

A beszéd és a gondolkodás szorosan összefügg, tehát a nyelvi fejlesztéssel a gyermek gondolkodása is fejlődik. A beszéd a szocializáció folyamán a gyermek környezetével való érintkezésnek, önkifejezésnek, gondolkodásának legfőbb eszközévé válik.

A beszéd által erősödik biztonságérzete, növekszik tájékozottsága, gazdagodnak ismeretei.

A helyes és szép beszéd mélyíti érzelmeit, fejleszti esztétikai érzékeit, előkészíti őt irodalmi élmények befogadására.

Minden gyermek beszédét meghatározza az otthoni nyelvi környezet. A családi beszélgetés elmaradása, az inger gazdag környezet (TV, számítógép) negatív hatásait az óvodai nevelőmunkának kompenzálnia kell.

Az óvoda fejlesztési feladatainak tehát a család, a gyermek környezetének megismeréséből kell kiindulnia, és a gyermek egyéni képességeinek megismerésén keresztül kell hatást kifejteni

A fejlesztésnek a gyermek élményeihez kapcsolódva, tapasztalatszerzéssel együtt lehet értelme. Arra kell lehetőséget biztosítanunk, hogy nyugodt légkörben, életszerű helyzetben minden gyermek beszélhessen arról, ami érdekli, ami foglalkoztatja.

Semmiféle türelmetlenség vagy a gyermek korlátozása a beszédben, nem megengedhető az anyanyelvi nevelés során.

Az óvoda tevékenységekben gazdag élete, a kellemes, nyugodt légkör alapvető feltétele annak, hogy a gyermekek szívesen és sokat beszéljenek.

A nap folyamán sok lehetőség adódik erre, s célszerű a *hétfői napokon* külön is tekintettel lenni arra, hogy ilyenkor otthonról is a külső környezetből hozott élményeket és tapasztalatokat mondják el a gyermekek.

Ehhez kapcsolódva heti rendszerességgel egy napot kijelölve, több *anyanyelvvvel kapcsolatos játékkal* (szójáték, nyelvtörök, találós kérdések, dráma játékok, mese kitalációk, stb.) gazdagítjuk a fejlesztés lehetőségét.

A csoportok éves tervébe épüljön be Vojtina bábszínház rendszeres látogatása. A program pénzügyi fedezetét a szülők támogatása biztosítja.

Az ott elhangzott válogatott irodalmi anyagok segítség, ösztönözzék a gyermek kifejezőkészségét, gazdagítsa szókincsüket.

Figyelemmel kísérjük a Benedek Elek gyermekkönyvtár programjait, és azokba aktívan bekapcsolódunk.

A környezet *példamutató, tiszta* és szép *beszéde mintát nyújt*, ösztönzést ad a kisgyermeknek a beszédre.

Az óvoda minden dolgozójára nézve is különösen fontos, hogy ügyeljünk beszédünk stílusára, a hanglejtés, a hangsúly, a dinamika megfelelő alkalmazására.

Beszédünk legyen egyszerű, érthető, figyeljünk arra, hogy a gyermekek mindig választ kapjanak kérdéseikre, s így további kérdések feltevésére ösztönözzük őket.

Fontos a javításmentes, példaértékű személyes attitűd, mely minta a gyermek számára. Dicsérjük, biztassuk a bátoralanabb gyermekeket, serkentve őket a beszédre.

A gyermekek anyanyelvi fejlettségét folyamatosan kísérjük figyelemmel. Figyeljünk a beszédhibákra, a beszédgátlásosságra, a beszédbeli elmaradásra, szükség esetén szakember bevonásával segítsük ezt. (logopédiai kezelés)

A kommunikáció és a metakommunikáció elválaszthatatlanok egymástól; a jelzések kiegészítik, helyettesítik, mélyítik vagy semlegesítik a szóbeli közlést.

A mese, vers, ősi forrása az anyanyelvi nevelésnek, régi értékeket, hagyományokat, szokásokat, szülőföldhöz való kötődést közvetít a gyermekeknek.

A mese- és versmondás lényeges elemeit - testbeszéd, tekintettartás, verbális emlékezet - az óvodapedagógus személyes példáján keresztül sajátítja el és gyakorolja a gyermek.

Az anyanyelvi nevelés naponta alkalmazott módszerei: verbális kommunikáció   - nyelv

nem verbális kommunikáció   - mimika, tekintet, hanglejtés, dallam, hangerő, hangszer

mozgásos kommunikáció   - gesztus, testtartás

Az óvodapedagógus feladatai az anyanyelvi nevelés szervezésében:

- ❖ beszélgetésre alkalmas nyugodt, kiegyensúlyozott légkör megvalósítása;
- ❖ kommunikációs helyzetek megteremtésével segítse elő a gyermek-gyermek közötti beszédkapcsolatokat, drámajátékok alkalmazásával a gyermekek önértékelését, önbizalmuk erősítését segítse;
- ❖ a beszédöröm biztosítása; arra nevelni a gyermekeket, hogy bátran nyilatkozzanak meg, mondják el élményeiket;
- ❖ lehetőséget teremteni minden gyermeknek a folyamatos beszéd gyakorlására;
- ❖ képessé tenni a gyermekeket arra, hogy tudjanak másokat is meghallgatni - beszédfigyelem, empátia, türelem;
- ❖ a gyermekek szókincsének folyamatos bővítése;
- ❖ a beszédszínvonal emelése - a gyermekek képesek legyenek a nyelvi kifejezés eszközeit variálni; ❖ beszédmegértés fejlesztése;
- ❖ beszédtechnika fejlesztése, a helyes kiejtés gyakorlása;
- ❖ a gyermeki kérdések inspirálása, megválaszolása;
- ❖ a beszédhibák felismerése, megfelelő módszerekkel történő javítása;

Fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére:

- ❖ Összefüggő beszédükben, elbeszélésükben aktívan használják a tapasztalás során bővült szókincsüket.
- ❖ Páros és csoportos beszédhelyzetben megfelelő beszédfordulatokkal és viselkedési formákkal teremtik meg tartják fenn a kapcsolatot.
- ❖ Nyugodtan, figyelmesen hallgatják végig a felnőtt és társaik beszédét. Saját kérdésüket, válaszukat, kiegészítő gondolataikat ahhoz igazítják.
- ❖ Helyesen használják a névmásokat, névutókat, a jövő idejű igeidőt és az igemódokat.
- ❖ Kialakult beszédhelyzethez és az anyanyelvi szabályokhoz illeszkedően, jól érthetően megfelelően hangsúlyozva, jó hanglejtéssel, hangerővel és sebességgel beszélnek.
- ❖ Tisztán ejtenek minden beszédhangot.

7. 1. 2. Külső világ tevékeny megismerése matematikai tartalommal

Az óvoda általánosan nevelő funkcióval bír, fontos feladata a pedagógiailag segített szocializáció a mindennapi élet igényei szerint, mindennapi eszköz feltételei által. Tevékenységközpontú pedagógiában nagy *jelentőséget tulajdonítunk az aktivitásnak, együttműködésnek és a tevékenységben elérhető eredménynek, azok objektív, szubjektív értékeinek.*

Az óvodában az életkori sajátosságok miatt a matematikai tanulás több formája valósul meg:

- ❖ utánzásos minta - modellkövető;
- ❖ spontán játékos tapasztalatszerzés;
- ❖ cselekvéses tanulás;
- ❖ az óvodapedagógus által irányított megfigyelésre, tapasztalatszerzésre, felfedezésre épülő; ❖ gyakorlati problémamegoldás;
- ❖ gyermeki kérdésekre, válaszokra adott magyarázatok;

A matematikai nevelés, a tevékeny életre, a valóságos tevékenységre felkészítés a mindennapi élettel folytatott állandó kooperáció és kommunikáció eredményeként valósul meg.

Az óvodában a tanulás folyamatos, amely nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységeken és időkeretben valósul meg.

Feltétele a gyerek cselekvő aktivitása, a közvetlen, a sok érzékszervet foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségeinek biztosítása.

Az óvodáskort jellemző fejlődésbeli egyenetlenség, a korai családi fejlesztés eltérései azt sugallják, hogy a matematikai nevelésben a gyermeknél két életkori szintet jelöljünk meg.

1. Bevezetési szakasz - az 5. életévig tart.

Feladata: a matematikai kíváncsiság, érdeklődés kibontakoztatásának segítése, a matematikai beállítódás, szemlélet megalapozása.

2. Az intenzív fejlesztés szakasza - az 5 éves kortól iskolába lépésig.

Feladata: az iskolai felkészültséghez szükséges tapasztalatok megszerzése, részképességek, műveletek, szokások elsajátítása. Eligazodás a gyakorlati életben, a tevékeny élet megkedveltetése. A matematikai nevelés a négy tevékenységrendszerben valósul meg:

- tanulás, - munka, - közéletiség, - szabadidő

A tanulás:

A tevékenységek szervezeti formája kötött, vagy kötetlen.

A tevékenységeken a perceptuális, a motoros, a verbális, a szociális tevékenység aktív átélése együttesen biztosítja a gazdag tapasztalatszerzési lehetőségeket.

Mindkét szervezeti formánál a feladatok illetve a tevékenységek adásánál figyelembe kell venni az eltérő képességű gyerekeket.

Az átlagosnál jobb képességű gyerekekhez igazodva, de a hiányzó részképességeket pótolva tervezzük. A tevékenységek felépítését a gyermek genetikai adottságai, az érés, fejlődés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerű környezeti hatások ismerete, a gyermek változó testi, lelki szükséglete befolyásolja.

A tevékenységek felépítésére vonatkozó javaslatok:

A tevékenységek felépítése előre tervezett, átgondolt, de a gyermek érdeklődése, részképességeinek, fejlettségi szintje befolyásolja azt. A gyermek egyéni ötletei alapján variálható.

A tevékenységek módszerei és eszközei:

Az óvodáskorú gyermeket a frontális szemléltetés csak rövid ideig köti le, viszont az egyéni feladatban jól motiválható. Ezért a két szemléltetést párhuzamosan ajánlott végezni.

Az ellenőrzés és értékelés egyéni motiváltságot biztosító helyzetét alkalmazzuk.

A hiba korrigálása, saját felismerése, felfedezése élményhez juttatja a gyermeket, önálló gondolkodásra ösztönzi.

Az eszközknél törekedni kell arra, hogy kezdetben konkrét térhatású tárgyakkal végezzenek matematikai műveleteket, majd stilizált, megnevezett eszközzel, később megjelenhet a lerajzolt tárgy képe. A tárgyak kivágott nagy rögzített képével manipulálhat a gyermek.

A matematikai nevelés fontos területe, hogy változatos manuális technikát ismerjen meg a gyermek. (Pl. Jelölési módok; összehúzás, körberajzolás, stb.)

A tanulási módok: utánzásos, spontán, gyakorlati, verbális, irányított megfigyelés és tudatosan megtervezett tevékenységek hatásai összeadódnak, egymást kiegészítik, kellő összehangolás eredményeként alapozzák meg a gyermekben a matematikai részképességeket.

A tanulási módok mindegyike más-más hatásfokkal, de tevékenységbe ágyazva, életkor specifikus módszerekkel és eszközökkel segíti a gyermek matematikai orientációját, eligazodását a mindennapi életben.

Társas, közösségi tevékenység

A közösségi tevékenységeket a gyermekek csoport és óvodai ünnepek alkalmával gyakorolják a legteljesebben, szocializáció színtere.

Minden lehetőséget ki kell használni a matematikai információk befogadására. (Pl: évek száma - gyertya száma; hosszabb-rövidebb karácsonyfadisz, stb.)

Munka jellegű tevékenység

A munka az óvodában nem fiktív tevékenység, hanem életközeli, a matematikai tanulás számtalan lehetőségeit kedvezően egyesíti.

Naposi munka: felszínre hozza a gyermek matematikai észlelésének, megfigyelő képességének szintjét (párosítás, hozzárendelés, hiány felismerés, stb.)

Saját személyével kapcsolatos munkatevékenységek - öltözködés, étkezés, tisztálkodás - számos matematikával kapcsolatos feladatok megoldása elé állítja a gyermeket. (pl: cipő párosítása; több étel - kevesebb étel; rövid haj - hosszú haj, stb.)

A tanulási alkalmak a munkában a perceptuális, motoros, verbális és szociális tevékenységek szintjén valósulnak meg: utánzással, spontán, az óvodapedagógus által irányított megfigyelésen.

A spontán, gyakorlati probléma megoldások tapasztalásai szisztematikusan bővíthetők. (kiterjedések, nagyságok, számlálás, sorrend, névutók)

A tevékenységközpontú nevelési programban a matematikai tartalom indifferens, a **hangsúly a részképességek fejlesztésén, a stimuláló tárgyi feltételeken, az óvodapedagógussal folytatott adekvát interakción és kommunikáción van.**

Feldolgozásra javasolt témák:

- ❖ Tárgyak, személyek összehasonlítása szabadon vagy megadott szempontok alapján.
- ❖ Szétválogatás tulajdonság alapján.
- ❖ Minőségi eltérések megfigyeltetése, sorba rendezése - hosszabb, nagyobb, magasabb, szélesebb.
- ❖ Mennyiségi eltérések, megállapítása - párosítás, csoportosítás, számlálás, bontás, ugyanannyi értelmezése párosítás eredményeként.
- ❖ Tő és sorszámolás
- ❖ Építések, alkotások szabadon és másolással.
- ❖ Testek körberajzolása, színezése - síkformák, kör, háromszög, négyszög, kocka, gömb. ❖ Azonosság, egyenlőség megfigyelése - színezés, tépés, vágás, festékfolt ❖ Becslések, mérések - felületek, térfogat, tömeg, úrtartalom.
- ❖ Vonalak megfigyelése - zárt - nyitott vonalak, áthúzás, beszínezés, egyenes, ferde, görbe vonal rajzolása.
- ❖ Térbeli tájékozódás - nagymozgás térben, tükör előtt - annak utánzása - tárgyakhoz viszonyítva testrészek mozgatása párhuzamosan, ellentétesen, testrészek helyzetének változtatása - irányok egyeztetése, megkülönböztetése, követése mozgásokkal.

Az óvodapedagógus feladatai a matematikai nevelés terén:

- ❖ olyan eszközök és tevékenységek biztosítása, ami felkelti a gyermekek érdeklődését, és természetes élethelyzetekben teszi lehetővé számukra matematikai tapasztalatok és ismeretek megszerzését, és azokat tevékenységeikben alkalmazza;
- ❖ a komplex matematikai tevékenységek, kötetlen kezdeményezéseknek minden esetben támaszkodnia kell a gyermekek ötleteire, igényeire, aktuális élményeire; a matematikai képességek fejlesztését játékosan, játékba építve szükséges megvalósítani;
- ❖ segítse elő a gyermekek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában;

Fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére:

- ❖ Szívesen vállalkoznak a felvetett vagy felismert problémák megoldására.
- ❖ Képesek tárgyak, személyek, tulajdonságainak, mennyiség, nagyság, forma, szín szerinti felismerésére, összehasonlítására, tulajdonságok szerinti válogatásra, rendezésre.
- ❖ Helyesen használják a tő-és sorszámneveket.
- ❖ Alkalmazni tudják a hozzátevés, elvevés, ugyanannyivá tevés, bontás, párosítás műveleteit.
- ❖ Biztonsággal számlálnak 10-es számkörben.
- ❖ Azonosítani tudnak különféle helyzetükben is egyező alakú tárgyakat, síkmértani alakzatokat.
- ❖ Képesek geometriai tulajdonságok szerinti térbeli és síkbeli alakzatokat szétválogatni, tulajdonságaikat megnevezni.
- ❖ Ismeri a térbeli viszonyulásokat, tájékozódik térben, megnevezi azt (jobb-bal, névutók).

7. 2. Külső világ tevékeny megismerése

Társadalmi gyakorlat belső összefüggéseit tükröző komplex tevékenységek –

7. 2. 1. Természet-társadalom-ember Születéstől - felnőttkorig

Ez a komplex tevékenység egységben mutatja és érzékelteti, ami a valóságban is teljes egységben érzékelhető. Célja, hogy a *gyermeknek segítséget nyújtson, ahhoz hogy a világot megismerje és megértse a maga egészében.*

A gyermeket körülvevő világ megismerésében a közvetlen megfigyelésre és tapasztalatszerzésre építünk számba véve az inger gazdag környezetet.

A természet szeretetére kívánjuk nevelni a gyermekeket, természetközeli étellel, a természet, a környezet szeretetének bizonyításával, környezettudatos szemlélettel példát mutatva a gyermek számára.

Azt kell erősíteni, hogy mennyire összefügg egymással, s milyen nagy az ember felelőssége a természeti és társadalmi környezet megóvása szempontjából.

A tapasztalatszerzés mindig a valódi környezetben történik, ezért a komplex tevékenységek a szabad természetben vagy az óvoda környezetében, udvarán zajlanak.

Legfontosabb feladat megismertetni a gyermeket azzal a természeti környezettel, amelyben él, felhívni a figyelmet annak értékeire és szépségeire. Ez képezi alapját a később kialakuló természetszeretetre, ezáltal ismeri meg szülőföldjét, a hazai táj, a helyi hagyományok és a néphagyományok, szokások rendszerét, így éli meg a közösséghez tartozás élményét, a nemzeti, családi és tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek védelmét és szeretetét.

A fák, virágok, apró kisállatok megannyi ismeretet és feladatot jelentenek a gyerekeknek.

A séták, a kirándulások, az óvoda udvarán és kertjében, vagy az élősarokban végzett tevékenységek, tanulási, tapasztalási lehetőséget kínálnak a gyermeknek.

Az önálló és csoportos megfigyelések révén értékes tapasztalatokhoz jutnak a természetben végbemenő folyamatokról és összefüggésekről.

A gyermeket demokratikus társadalmi rendben való élésre készítjük fel, amelyben különböző vélemények, értékítéletek lehetnek egymás mellett.

Meg kell éreztetni a gyermekkel, hogy mindenkinek lehetősége van saját lelkiismeretének megfelelően dönteni.

A tolerancia, a mások véleményének, érzéseinek és gondolatainak tiszteletben tartása arra neveli a gyermeket, hogy képes legyen elfogadni másokat.

Mindez pedig a társadalomban való harmonikus, kiegyensúlyozott élethez feltétlenül szükséges. Ilyen pedagógiai légkörben fejlődik a gyermek ítélőképessége, és természetes viselkedési formájává válik a más felfogással szembeni tolerancia, ugyanakkor lehetőséget kap az önálló vélemény nyilvánításra, az önbizalmának növelésére.

A természet- társadalom-ember egymástól függő, egymást feltételező, egymást kiegészítő fogalmak rendszere, melynek lényege a kisgyermek szintjén már óvodáskorban is megérthető és megérezhető.

A külső világ tevékeny megismerése, módszerei, szervezeti keretei:

A külső világ tevékeny megismerése, egyik lényeges jellemzője a gyermekeket körülvevő világ felfedeztetése, megismerése a lehetőségek sokoldalú biztosítása.

Ez vonatkozik a módszerek, a helyszínek, a szervezeti keretek, a megközelítési módok sokoldalúságára egyaránt.

A világ megismerhető **analitikus** és **holisztikus** módon, **értelmi** és **érzelmi** töltésű megközelítéssel.

Az **analitikus megismerési** folyamatban az élő vagy az élettelen természetnek csak egy kis része tárul fel a gyermek előtt, arról szereznek tapasztalatokat.

A **holisztikus megismerés** abban tér el az analitikustól, hogy a gyermeket a maguk teljességében, egységében éri a körülötte éppen jelenlevő élőlények, tárgyak, jelenségek hatásai.

A megismerési módok egyenrangúak, egyformán fontosak, s az hogy melyik kerül előtérbe, függ a gyermek életkorától, pillanatnyi érdeklődésétől, és lelkiállapotától.

Fontos, hogy az óvónő találja meg az óvoda szűkebb és tágabb környezetében e megismerési módok gyakorlásának legmegfelelőbb helyszíneit, hagyjon elegendő időt a rácsodálkozásra, teremtsen alkalmat a gyermeki érdeklődés kielégítésére.

Biztosítsunk lehetőséget az érzelmi és értelmi töltésű megismerésre is.

Mindkét úton eljuthat a gyermek a más életének tiszteltben tartásáig, az emberi alkotások megbecsüléséig, a környezettudatos szemléletig, esetleg még az addig ellenszenvesnek tartott állapot megszeretéséig.

Életkori sajátosságból adódóan is a környezeti nevelésnek is érzelmközpontúnak kell lenni.

A természet szépségének érzelmi hatását fokozhatja, elmélyítheti, a tartalmilag és hangulatilag kapcsolódó művészeti alkotások megismertetése, versek elmondása, dalok éneklése. ***A tevékenységek komplex voltának ez az egyik lehetséges alternatívája.***

Alkalmazható módszerek:

❖ Legyenek megtalálhatók a hagyományos pedagógiaiak, (beszélgetés, szemléltetés, magyarázat, bemutatás) éppúgy, mint a természettudományos ismeretszerzés sajátos módszerei: (megfigyelés, leírás, vizsgálódás, kísérlet, mérés, összehasonlítás).

❖ A **megfigyeléssel** elsősorban: a megfigyelő és gondolkodási képességüket kívánjuk fejleszteni. Az élettelen tárgyak, egyszerű természeti jelenségek, időjárási elemek, élőlények stb. érzékszervekkel felismerhető tulajdonságairól folyamatosan, többféle helyszínen, lehetőleg játékos tevékenység közben szerezzenek tapasztalatokat.

❖ A **leírás** módszerének, vagyis a megfigyelt rajzos ábrázolásának, illetve azok szóbeli megfogalmazásának révén is kap visszajelzést az óvodapedagógus a gyermek megfigyelőképességének, beszédfejlettségének szintjéről. Tágabb értelemben tehát e módszer gyakorlása is hozzájárul a kommunikációs képesség fejlesztéséhez, amely a tevékenységközpontú óvodai nevelés egyik fő pedagógiai feladata.

❖ A **vizsgálódással** jutnak tapasztalatokhoz a gyerekek a szabadban nehezen megfigyelhető néhány jelenségről. Pl. rügyfakadás, hajtás, csirázás, víz tulajdonságai. Tehát e módszer alkalmazásánál a tapasztalatszerzésen, a megfigyelőképesség fejlesztésén van a hangsúly.

Az óvodást elsősorban a „végeredmény” érdekli és nem azok a feltételek, amelyek között ezek bekövetkeztek.

- ❖ A **mérés**: módszere az óvodában főként a matematikai nevelésre jellemző. Gyakorlásának lehetséges helyszínei az óvodakert, park, erdő, stb. „eszközei” pedig az ott élő fák, cserjék törzsei, levelei, termései, stb.
- ❖ **Összehasonlítás**: a sétákon, kirándulásokon útjukba eső víztócsa, ereszelekről leelőgó jégcsapok hossza, stb.

Szervezeti keretek és helyszínek:

A környezeti nevelés helyszínei és keretei igen változatosak. Igazi terepe a szabad természet, melyek magába foglalják a gyermek tágabb és szűkebb környezetét egyaránt.

Sétával és kirándulással juthatnak el a távolabbi környezetbe a gyermekek, mely lehet különböző természetes és mesterséges társulás egyaránt (pl. erdő, vízpart, gyümölcsösök, állatkert, múzeum, tömegközlekedés, stb.)

A helyszínek kiválasztásának szempontjai:

- ❖ balesetveszély kizárása;
- ❖ alapvető biológiai szükségletek kielégítésére legyen lehetőség;
- ❖ megfelelő mozgástér biztosítva legyen;

Tájékozódnia kell:

- ❖ a terület természeti, ökológiai, környezet- és természetvédelmi vonatkozásairól
- ❖ a helyszínen lévő növényekről, állatokról;
- ❖ a kiállítás tartalmáról, környezeti nevelési vonatkozásairól;

A séta és kirándulás megszervezésének fontos eleme az óvónő felkészülése, hogy megfelelő tájékoztatást adhasson a gyermekeknek.

A csoportszoba, mint környezeti nevelés helyszíne:

A csoportszobákban kialakított **természetsarkok** alkalmasak a folyamatos és alkalomszerű megfigyelésekre. Sokféle tapasztalatot és ismeretet szerezhetnek a gyerekek a növények gondozása, megfigyelése és a különböző mesterséges úton előállított megfigyelések során. (hajtatás, csíráztatás, stb.)

Az **akvárium** alkalmas ökológiai gondolkodás alapozására is, gondozása során megismerhetik a gyermekek, hogy milyen feltételek között marad életben az élőlény, és hogyan biztosíthatjuk ezeket a feltételeket.

Gondozásuk alkalmával közvetlen kapcsolatba kerülnek a gyermekek az állatokkal, mely hozzájárul az irántuk való érzelmek, felelősség alakulásához, jó alap a tágabb környezet iránti felelősség fejlesztéséhez, formálódásához.

A növény- és állatgondozás a környezeti nevelés szempontjából kiemelt jelentőségű, munkajellegű tevékenység.

A rendezett természetsarok esztétikai élményforrás is, ahol jelen vannak az éppen megfigyelt természeti jelenségeket, élőlényeket, közlekedési eszközöket, a múzeum látogatáson megcsodáltakat ábrázoló vagy azokról szóló folyóiratok, ismeretterjesztő könyvek és verseskötetek is. Az Állatok Világnapjáról (október 4.) minden évben állatkerti sétával, kirándulással emlékezünk meg.

Az óvodakert, mint a környezeti nevelés helyszíne:

Az óvoda udvaron végzett tevékenységek ugyancsak nagymértékben hozzájárulnak a környezeti nevelés céljainak, feladatainak és követelményeinek megvalósításához. Az udvaron találkoznak a gyermekek az élő és élettelen természet egy-egy „darabjával”. A közvetlen tapasztalat, a folyamatos kerti tevékenykedtetés, a kertészkedés lehetősége fokozza érdeklődésüket.

A tapasztalatra épülő ismereteket, a tudást, a természet közelsége, az udvaron végzett változatos, sokféle munka eredményessége közvetíti számukra.

Az udvar jelenthet az óvodásoknak egyféle modellt is a természettel való kapcsolatuk létrejöttéhez. Erősítheti odafigyelő, óvó-védő magatartásukat, lehetőséget ad számukra környezetvédő, természetbarát szokások gyakorlására. Lehetőséget nyújt továbbá az emberi beavatkozások következményeként beállt változások megfigyelésére és annak felismerésére, hogy adott cselekvés milyen átalakulásokat okozhat.

Ez a helyszín is segíti a gyermeket néhány alapvető ökológiai összefüggés meglátásában, a természet élő és élettelen összetevői közötti kapcsolatok, kölcsönhatások megfigyelésén keresztül.

A kertészkedés fejleszti a gyermekek együttműködési képességét, önállóságra, önbecsülésre, folyamatos munkára neveli, kötelezettségek vállalására és teljesítésére készíti őket.

A gyerekek sokoldalúan felhasználják az itt termelt gyümölcsöket, (gyümölcsnap) a kert virágait. Gyümölcsöket elfogyasztják, virágokkal díszítenek.

Több élőhely kialakítása lehetőséget ad a jellemző élőlények sokféleségének bemutatására. A virágoskert, gyümölcs és díszfák mind-mind lehetőséget adnak a környezeti nevelés feladatainak sokoldalú megvalósítására.

Ezt segíti elő a Víz világnapjáról (március 22.) és a Föld napjáról (április 22.), Madarak és Fák napjáról (május 10.) szervezett megemlékezés.

Természetesen udvarunk növényzetének alakításánál figyelembe vesszük, hogy sem balesetveszélyes, sem egészségre káros növényt nem ültetünk.

Madáretetőnk úgy helyeztük el, hogy a gyermekek a csoportszobából is figyelhessék, szerezhessenek tapasztalatokat.

Az ismeretszerzést, tapasztalást a Madarak és Fák napján (május 10) virágültetéssel, az udvari fák, növények gondozásával ünnepeljük.

Az óvoda külső környezete:

Az óvodánk közelében számos tapasztalat - és ismeretszerzési lehetőség van, melynek kihasználása igen fontos, mert az új élmények hatására tágul tapasztalatuk és ismeretük, felidéződnek, megerősítést nyernek a korábbi tapasztalatok, ismeretek és azokhoz fűződő érzelmek.

A ***Petőfi téri*** parkban és Pallagon az óvodához közeli erdőben évszakonként figyelhetjük meg a természet változásait, a szezonális virágokat, azok fejlődését, illetve a különféle fák, bokrok évszakonkénti változásait.

A ***Nagyerdei parkerdő*** gazdag növényvilága mellett az erdei madarakkal, kisállatokkal (mókus) is találkozhatunk. Az új élmények hatására felidéződhet, megerősítést nyerhet a korábbi tapasztalat és ismeret, az azokhoz fűződő érzelmek.

A ***Botanikus kertben*** egzotikus, ritka növényekre is rácsodálkozhatunk.

A debreceni ***Állat és Növénykert*** menedéket ad a kipusztulással fenyegetett állatoknak, biztosítja szaporodásuk feltételeit. Kimagasló természetvédelmi szerepe mellett ellát környezeti nevelési, tudományos és ismeretterjesztő feladatokat is, ugyanakkor kellemes kikapcsolódást nyújt felnőtteknek, gyerekeknek egyaránt. Óvodásaink itt találkozhatnak a mesékből ismert állatokkal, megfigyelhetik közvetlen közlőről azokat. A ***Nyíregyházi Állatpark és Ócenárium*** (Nyíregyháza-Sóstón) is hatékony helyszíne a hazai élővilág változatos, gazdag bemutatására.

Itt természetes élőhelyükön, az eredetihez hasonló környezetben figyelhetik meg az állatokat a gyerekek.

Megfigyelhetik az állatok külső jegyeit, megfigyelhetnek alapvető ökológiai összefüggéseket, törvényszerűségeket.

Ellátogatás családokhoz, ahol megfigyelhetjük a házi állatok életét, külső jellemző jegyeit, és ökológiai összefüggéseket. Pl. A kertben ültetett növények hogyan szolgálnak táplálékul a ház körül élő kisállatoknak.

Pallagon lehetőség nyílik ellátogatni a közeli ***tangazdaságba***, ahol folyamatosan figyelemmel kísérhetik a gyerekek a konyhakerti és takarmánynövények, gyümölcsfák fejlődését, betakarítását és a kispiaci értékesítését.

A **lovardában** ismereteket szerezhetnek az állatok tartásával, gondozásával kapcsolatban.

A **Hortobágyi Nemzeti Park** látogatása során más hazai táj ritka, védett állat-és növényvilágával, a régi magyar kultúra természeti és tárgyi emlékeivel is megismerkedhetnek.

A **múzeumi látogatáson** (pl. Déri Múzeum) gyerekeinknek alkalma nyílik egy-egy neki tetsző, az érdeklődését felkeltő tárgyat alaposan szemügyre venni, abban gyönyörködni, róla kérdezni. A múzeumi séta alkalmas a társadalmi környezetben való viselkedési módok gyakorlására, az emberi kapcsolatok változatos formáinak megismerésére.

A különféle **kiállítások** alkalmasszerű megtekintésére is lehetőséget biztosítunk, melyek különböző típusú, a gyerekek érdeklődését felkeltő, ismereteit bővítő élmények forrásai lehetnek. (Tímárház, hullókiállítás, stb.) A kiállítások látogatását és a kirándulások pénzügyi fedezetét a szülők biztosítják.

Születéstől - felnőttkorig

A természet- társadalom-ember fogalomkörhöz szorosan kapcsolódnak és a nevelés egészében jelen vannak azok a mozzanatok, amikor a gyermekek újra játsszák élményüket.

Újraélik az óvodában mindazt, amit a mindennapokban a családban, az óvodában vagy tágabb környezetünkbe tapasztalnak, látnak, hallanak.

A környezettel való szoros kapcsolat az életfolyamatok újrajátszása nemcsak arra ad lehetőséget a gyerekeknek, hogy a benne lévő feszültségek feloldódjanak, hanem elősegíti számukra a társadalomba való későbbi bekapcsolódást, szocializálódást.

A néphagyományok ápolásával elősegítjük múltjuk, azaz a népszokások megismerését, a szülőföldhöz való kötődést.

A születéstől-felnőttkorig címmel megfogalmazott komplex tevékenységek magukban foglalják a testápolástól, a közlekedésig, a családtól a helyes viselkedésig mindazt, ami támpontot nyújt számukra a környezetükben meglévő szabályok megismeréséhez, gyakorlásához.

Az óvodapedagógus feladatai a tevékenységek megszervezésében:

- ❖ Feltételek megteremtése, hogy minél több síkon szerezzenek tapasztalatot a gyerekek természetes környezetben.
- ❖ Minél több élményt gyűjtsenek saját természeti és társadalmi környezetükből.
- ❖ Elősegíteni a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában.
- ❖ Eszköz és lehetőség biztosítása, a természetben való folyamatos tevékenykedtetéshez.
- ❖ A tevékenységeket lehetőség szerint a szabad természetben megszervezni.
- ❖ Biztosítani, a feltételeit annak, hogy az óvodában működjék az udvari munka, természetsarok.
- ❖ A fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a környezettudatos magatartás formálás alapozására, alakítására.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére:

- ❖ elemi ismeretekkel rendelkezzen önmagáról és környezetéről:
- ❖ tudja nevét, lakcímét, szülei nevét, foglalkozását;
- ❖ ismerje fel a napszakokat, évszakokat, azok jellemzőit;
- ❖ ismerje, és a gyakorlatban alkalmazza a helyes gyalogos közlekedés alapvető szabályait, ismerje, különböztesse meg a környezetében közlekedő járműveket;
- ❖ ismerje szűkebb lakóhelyét, környezetében élő növényeket, állatokat, azok gondozását, védelmét;
- ❖ ismerje fel az öltözködés és az időjárás összefüggését;
- ❖ alakuljanak azok a magatartási formák, szokások melyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükséges;

7. 2. 2. Művészeti tevékenységek

- ❖ Verselés, mesélés
- ❖ Rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, kézimunka
- ❖ Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

A művészet szeretete, ismerete óvodás korban elkezdődhet, mert az esztétikum már ebben a korai életkorban hat a kisgyermekre. Fontos, hogy esztétikus, egyszerű, átlátható, nyugalmat árasztó környezet vegye körül a gyerekeket. ***Az esztétikusan berendezett csoportszoba, az óvoda harmóniája és a jó ízlésű óvodapedagógus saját példájával komoly hatást gyakorol a gyermekekre.***

A művészet: a világ megismerése (egyéni) sajátos nézőpontból, egyéni szűrőn keresztül.

A művészeti nevelés: éppen ezért az egyéniség színeinek kibontakoztatását jelenti.

Mindig arra kell törekedni, hogy a gyermek maga találja ki és valósítsa meg elképzeléseit. Segítséget csak akkor nyújtunk, ha ezt ő maga igényli.

A művészeti nevelés magában foglalja az alábbi területeket:

- ❖ auditív (hallás, zene)
- ❖ kinezttétikus (mozgás, tánc)
- ❖ verbális (anyanyelvi)
- ❖ vizuális (szín, forma)

A négy terület igen szoros egységet alkothat és segítheti egymást.

A komplex esztétikai nevelés során nem különülnek el mereven a zenei, ábrázolás, irodalom, mozgásművészeti tevékenységek, hanem komplex egységben hatnak, hiszen ***„az élet nem tantárgyakra bontva jelenik meg előttünk”*** (Ancsel Éva: Százkilencvennégy bekezdés az emberről)

A gyereket az életre akarjuk felkészíteni, tehát nevelése is életszerű kell, hogy legyen.

A művészeti tevékenységek legfőbb feladata: a kreativitás, az alkotó gondolkodás és cselekvés kialakítása.

Óvodáskorban nagy lehetőségei vannak a kreatív képességek kibontakoztatásának.

A gyermek kreatív megnyilvánulását az óvodában elsősorban az oldott légkör, a nagy mozgástér és a megfelelő eszközök biztosítása segíti elő.

Minél több alkalmat kell adni arra, hogy a gyerekek érzéseiket, gondolataikat, ötleteiket a játékban, az énekezésben, a bábozásban, rajzolásban stb. kifejezésre juttassák.

Az óvodapedagógus felelőssége igen nagy, hiszen a gyermek mindenre fogékony, az óvónő véleményét szinte fenntartás nélkül elfogadja.

Ezért fontos, hogy jó ízlésű, művészetet kedvelő ember foglalkozzon a gyerekekkel.

A művészeti tevékenységek fogalmkörébe tartozik a verselés, mesélés, ének, zene, énekes játék, gyermektánc, rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, kézimunka, éppúgy, mint a környezet esztétikája is. *Ez a fogalom rendkívül összetett, komplex jellegű.*

Nem egy tevékenységet jelöl, hanem olyan tevékenységeket, melyeket játékidőben vagy szabadidőben éppúgy gyakorolhatnak a gyerekek, mint az egész nap folyamán bármikor.

A komplexitás itt nem jelent mást, mint az életben előforduló jelenségek megörökítését valamilyen formában. Pl. az őszele lehulló falevelet színezzhetik, rajzolhatják, énekelhetnek, verselhetnek róla, bábokat készíthetnek belőle.

Ez a valóságban is együtt jelentkezik, és ennek kell visszatükröződnie a tevékenységek szervezésében is.

Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

A művészeti tevékenységek körébe tartozik, az érzelmeken keresztül hat a gyermekre. Felkeltheti a gyermek zenei érdeklődését, formálja zenei ízlését és esztétikai fogékonyságát. Fejleszti a gyerekek zenei hallását, ritmusérzékét, zenei emlékezetét, játékos zenei alkotókedvét. Megszeretteti a gyermekekkel az éneklést, szoktatja őket a szép, tiszta éneklésre.

Kodály Zoltán útmutatásai alapján **Forrai Katalin** által kidolgozott óvodai ének, zenei nevelés alapjaira épülő fejlesztés a tevékenységközpontú óvodai nevelésen belül hatékonyan megvalósítható. Ezzel biztosítható a gyermekek ének, zenei kultúrájának megalapozása, a néphagyományőrzés, a szülőföldhöz való kötődés, az ehhez szükséges attitűd kialakulása és az ének, zenei nevelés színvonalának megőrzése.

Az óvodai ének, zenei nevelés feladata többek között a gyermek zenei képességeinek:

- ❖ ritmus-, és mozgáskészségeinek
- ❖ zenei hallásának
- ❖ éneklési készségeinek és
- ❖ komplex (intellektuális) készségeinek a fejlesztése

A zenei képességek fejlesztésének területeit érdemes részletesebben is megemlíteni, hiszen ez alapján folyik óvodánkban a zenei készségfejlesztés.

Az éneklési készség fejlesztése

- ❖ Tiszta, szép éneklésre nevelés
(Kis hangterjedelmű dalokat tanítunk és ezeket megfelelő hangmagasságon énekeljük.)
- ❖ A gyermekhang ápolása és fejlesztése
(A gyermek hangjának védelme: óvjuk a túleröltetéstől, hideg levegőtől stb. néhány játékos gyakorlatot már a hangképzésre is alkalmazunk.)

A zenei hallás fejlesztése

- ❖ A magas és mélyhang különbségeinek megéreztetése.
(Az óvodában a tér és hangmagasság jelzése a zenei írást-olvasást készíti elő.) ❖ A halk és hangos közötti különbség megéreztetése.
(Mindig egymáshoz viszonyítva, hallható módon érzékeltetjük.)
- ❖ A hangszínek felismerése.
(A hangszín-hallást és a hangokra reagálás készségét finomítjuk.) ❖ A belső hallás fejlesztése.
(A zenei emlékezet, zenei képzelet és alkotókedv készségét fejlesztjük.)

A ritmus- és mozgáskészség fejlesztése ❖ Az egyenletes lüktetés megéreztetése, kifejezése.

(A lüktetés folyamatosságát éneklés közben a játékos mozgás erősíti meg.) ❖ A mondókák és dalok ritmusa.
(Ez a gyermekdalok esetében a szavak ritmikus tagolásával egyenlő - ritmusvisszhang játékok.) ❖ Az egyenletes lüktetés és a ritmus összekapcsolása.

(Megfigyelés, összehasonlítás, megkülönböztetés, együtthangoztatás.)

- ❖ A tempóérzék fejlesztése
(A gyermekeket állandó tempótartásra szoktatjuk. A gyors és lassú közötti különbség érzékelését is fejlesztjük.)
- ❖ A mozgáskultúra fejlesztése, a tánc
(Járás, játékos mozgások, egyszerű ismétlődő mozdulatformák, a népi játékokban megőrzött hagyományos mozdulatok, a magyar nép mozdulatszokásai adják az óvodában a gyerekek „táncának” alapját.)
- ❖ A gyermekhangszerek használata
Igyekszünk minél több népi gyermekhangszert adni a gyermekek kezébe, melyek közül sokat közösen készítünk el.

A zenei formaérzék fejlesztése

- ❖ A legkisebb zenei egység hosszának, a motívumnak a megéreztetése.
- ❖ A motívumhangsúly kiemelése mozgással.
(A négy egységből álló motívum hangsúlyát emeljük ki.)
- ❖ A dallammotívum hosszúságának és szabályos váltakozásának megéreztetése.
(dallamvisszhang-játék, kérdés-felelet játék, dallambújtatás)
- ❖ A ritmusmotívum hosszúságának és szabályos váltakozásának megéreztetése (ritmusvisszhang-játékok)

A zenei alkotókészség fejlesztése

Sok zenei tapasztalás, emlékkép az alapja, melyből merítve a gyermek maga kedvére dúdolgat, improvizál, kreatív módon alkot.

A zene hallgatására nevelés

Célunk a zene figyelmes hallgatására nevelés és felkelteni a zene iránti érdeklődést.

Előnyben részesítjük az élőzenét (az óvónő énekét és hangszerjátékát), melyet a nap bármely szakába beilleszthet az óvodapedagógus. A zenehallgatási anyag megválasztásánál az óvodapedagógus figyelembe veszi, ha csoportjába nemzetiségi, etnikai kisebbséghez tartozó gyermek jár.

Az óvodai zenei nevelésnek jelentős hagyományai vannak. A magyar népdalok, ölbeli játékok, mondókák, népi gyermekdalok, énekes játékok világa ma is élő, felhasználható hagyomány.

„Minden nép népzenei nevelésének a saját néphagyományából kell kiindulnia.” (Kodály Zoltán) Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek és zenei kreativitásának alakításában.

A zenei nevelés nagy szerepet vállal magára a gyermek személyiségének formálásában.

Hatást gyakorol a testi és szellemi fejlődésre, gazdagítja az ember érzélemlát, ezért a személyiség harmonikus fejlődésének nélkülözhetetlen eszköze.

A zenei nevelés „áttétes hatása” a különböző képességekben mutatkozik meg, ugyanúgy más képességek alakulása hat a gyermek zenei fejlődésére is:

- ❖ A zene közvetlenül váltja ki az érzelmeket.
- ❖ A zenei nevelés a gyerek értelmére is hat. A zenei fogalompárok megértése összpontosított figyelmet, megfigyelést kíván.
- ❖ A játékok, dalok megtanulása a gyerek emlékezetét fejleszti. (A figyelem szándékossága is erősíti az emlékeztést.)
- ❖ A játékhelyzetekből fakadó szerepek közben átéli a „mintha” helyzeteket, így fejlődik képzelete is.
- ❖ A belső hallás és a képzelet az alapja a gyermek zenei alkotókedvének.
- ❖ A zene nemcsak kiváltja az érzelmeket, de meg is fékezheti azokat. Gyakran azok megváltoztatására is képes, így ez hat a gyermek akaratának fejlődésére.
- ❖ Az anyanyelvi neveléssel a legszorosabb a zenei nevelés kapcsolata. (Pontos kiejtés, szókincs bővítés.)
- ❖ A testi fejlődést is természetes módon segíti elő az énekes játék, gyermektánc. (Nő a légzőkapacitás, szabályozott mozgás, egyensúlyérzék fejlesztése.)

Az ének, zene és az ehhez kapcsolódó mozgás ugyanúgy az óvodai mindennapok része, mint a napi mesélés vagy séták és kirándulások, melyek áthatják az egész tevékenység rendszert.

Fontos, hogy a napi tevékenységbe ágyazottan helyet kapjon a zene.

A komplexitást szemléletként kezeljük.

Mindig a gyermek érdeklődését és kívánságát vesszük elsősorban figyelembe.

Mindezt kapcsoljuk dalainkat és mozgásanyagunkat a természet-társadalom-ember témaköröihez, a meséhez, vershez, a matematikai játékhoz, vizuális neveléshez és a testneveléshez.

Szorosabban kapcsolódunk a természet-társadalom-ember témakörein belül az évszakokhoz és az évszakokhoz kapcsolódó népszokásokhoz, hagyományokhoz. A meséhez és a vershez, mert közös bennük a ritmus, sőt a versek szövege, ritmusa kapcsolható az egyéb készségfejlesztőkhöz.

Törekvésünk - Kodály szavaival élve -, hogy olyan zenei tevékenységeket vezessünk a nap bármely szakában, mely „nem kín és gyötrelem, hanem gyönyörűség, öröm és felszabadultság forrása, ahonnan a gyerekek boldogan, kipirult arccal jönnek ki.”

Az ének tevékenységek és kötetlen játékidő egyaránt kitűnő lehetőséget kínál, hogy a gyerekek örömteli, felszabadult, játékos légkörben tevékenykedjenek, alkossanak, ahol nemcsak a mechanikus bevésés az uralkodó, hanem gondolkodtató, cselekedtető játékok is helyet kapnak, jelen van az egészséges versenyszellem, a kreatív légkör és mindenekelőtt a közös éneklés vágya.

Itt a gyerekek bármilyen zenei tevékenységet jó érzéssel, belső indítékból, könnyedén, spontán módon végeznek.

Az óvodapedagógus feladata a zenei nevelés terén:

- ❖ Ezekben a változatos sokszor váratlanul adódó helyzetekben a zenei nevelés alapvető feltételeinek megteremtése után a tudatos és tervszerű, folyamatos fejlesztő hatásokat megszervezze. Ehhez szükséges az óvónő naprakész szakmai felkészültsége.
- ❖ Az óvodapedagógus a gyerekek ének-zene nevelését három éves távlatban tervezze. Az egyéves fejlesztési tervek egymásra épülnek.
- ❖ A tevékenységekre tervszerűen, egy meghatározott zenei feladattal készüljön fel.
- ❖ Kövesse a fokozatosság elvét a zenei anyag feldolgozásában, a játékok sorrendjében, a zenei képességek fejlesztésében is.
- ❖ Az éves tematikus terv heti bontásban tartalmazza a ritmusérzék- és hallásfejlesztés feladatait, természetesen általános megfogalmazásban. Az óvónőnek kell minden gyermekre lebontani a feladatot. Tartalmazza még a környezethez, meséhez, vershez, eseményekhez kapcsoltan a javasolt dalt, mondókát és zenehallgatási anyagot.
- ❖ Mindezek megvalósítása nem mindig történik egy napon, hanem eloszlik a hét napjaira, mindig a gyerekek érdeklődésétől és aktivitásától függően.
- ❖ Van olyan nap például, hogy csak a hallásfejlesztés és dalhallgatás anyagát vesszük, mert éppen az kapcsolódik a kialakult beszélgetéshez, a természet-társadalom-ember aktuális témaköréhez vagy a meséhez.
- ❖ Az óvónő dönti el a gyerekek életkorát, fejlettségét, az adott helyzetet figyelembe véve -, hogy mikor és milyen keretek között (kötött vagy kötetlen) foglalkozik a gyerekekkel.
- ❖ Fontos, hogy legyen egy polc, melyen állandóan ott vannak a ritmushangszerek, a tanult népi játékok és körjátékok eszközei és kellékei, így ezeket a gyerekek bármikor használhatják.

Az egy csoportban nevelt gyermekek fejlődési üteme is más, tehát fontos tudnunk az egyes készségek szempontjából is az „átlagos”, „normál” fejlődési szinteket, hogy jobban alkalmazkodhassunk a csoport vagy az egyes gyermek különbségeihez, tényleges haladásához.

A nevelői eljárások változatos megtervezéséhez az óvónőnek ismernie kell:

- ❖ az adott csoport fejlettségi szintjét, teljesítőképességét;
- ❖ azt a szintet, melyre a gyermeket el szeretné juttatni;
- ❖ a megfelelő zenei anyagot;
- ❖ a fejlesztés fokozatait (általánosat és eltérőt);
- ❖ a művészeti nevelés és az érzelemkeltés hatásrendszerét;

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére:

- ❖ A gyermekek szívesen, örömmel játszanak énekes játékokat.
- ❖ Felismerik és megkülönböztetik a zenei fogalom-párokat (halk-hangos, magas-mély, gyors-lassú).
- ❖ Törekednek a tiszta éneklésre.
- ❖ Érzik az egyenletes lüktetést, megkülönböztetik a dalok ritmusától. A különbséget kifejezik cselekvéssel is.
- ❖ Felismerik a dallamot hangszerről, dúdolásról stb. Tudnak dallamot magukban énekelni.
- ❖ Érzékenyek a természet és környezet hangjaira, megkülönböztetik a zörejangokat.
- ❖ Ismerik a környezetükben előforduló hangszereket, azok hangját, megszólalásuk módját. ❖ Tudnak egyenes testtartással, esztétikusan körbe járni, egyszerű táncos mozgásokat megformálni.

Verselés, mesélés

A verset és a mesét a 3-7 éves korú gyerekek alapvető szükségleteként foghatjuk fel az óvodában. A tervezés során széles anyagból kell dolgoznunk, ami azt jelenti, hogy legfontosabb lépésnek az irodalmi anyag összegyűjtését tekintjük.

Az anyaggyűjtésnél gondoljuk át, milyen irodalmi anyagból célszerű kiindulni és azt, milyen irányba lehet tovább bővíteni a gyerekcsoport összetételétől függően.

A magyar népmesekincs, a népi, dajkai hagyományok, rigmusok, a magyarság történelmét feldolgozó mondavilág elemei, meséi kiváló alapanyagot nyújtanak bármilyen korú gyermekcsoport számára a mese tervezéséhez. A hazai és külföldi gyermekköltészet széles körű lehetőséget biztosít a vers tervezéséhez.

Ne feledjük azonban, hogy szükséges ezt az alapanyagot bővíteni a modern mesék és a modern gyermekköltészet alkotásainak figyelembevételével.

Szívesen hallgatják a gyerekek más népek meséit és verseit és természetesen a klasszikus meséket is. A kortárs szerzői művek megismertetésének fontos eleme az előre tudatosan kiválasztott irodalmi anyag gyűjteményének tematikus elkészítése. A lényeg a sokszínűség és a gyermekek életkora legyen. Fontos, hogy minden nap valamilyen formában - akár naponta többször is - legyen lehetőségük a gyermekeknek mesét, verset hallgatni, vagy mondani, ily módon is feltárva a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait és a megfelelő viselkedésformákat.

A mesélés módja, azaz a foglalkozás formája az óvodapedagógus döntésétől és az adott helyzettől függ.

Lényeges dolognak tartjuk, hogy a mesélés és a verselés spontán létrejövő lehetőségeinek kihasználását ugyanolyan fontosnak tekintjük, mint az óvodapedagógus által előre megtervezett mesének vagy versnek kezdeményezését, vagy tevékenység formájában való megvalósulását.

Tehát a keretek egyenrangúak, a lényeg mindig az, hogy színvonalas és a gyerekek érdeklődésével kísért irodalmi élménynyújtás legyen a mindennapi mesélés, verselés.

Természetesen, a gyerekekkel mese közben közvetlen kontaktust fenntartó, élő mesének van legnagyobb hatóereje.

A mesélés, verselés gyakran más komplex tevékenységek részeként jelenik meg. Ez is felfogható mindennapi meseként, versként.

Naponta többször is, bármely napszakban történhet a gyerekek igényei és az adódó szituációk függvényében. (Pl. alvás előtti meseként vagy délutáni mesélésként.)

Az óvodapedagógus dönt a mesélés, a verselés szervezésének formájáról, tehát nincs megkötve a keze, hogy kezdeményezést vagy egyéb formát választ.

A lényeg a kellemes légkör, a szabad és önfelelt mesélés és vershallgatás.

A mese, a vers éppen úgy, mint a játék, a gyermek alapvető szükségleteinek kielégítését jelenti, ezért fontos és hangsúlyos helye van a nevelésen belül.

A meséhez, a vershez kapcsolódik a dramatizálás, bábozás. Ezek éppen úgy, mint a mese, a vers folyamatosan jelen vannak a mindennapi tevékenységekben. Kedvelt tevékenysége az óvodásoknak a bábozás és a dramatizálás.

Bármikor legyen alkalma és lehetősége a gyerekeknek ezeket a tevékenységeket gyakorolni.

Az irodalmi nevelés a legszorosabban összefonódik az anyanyelvi neveléssel, a zenével, az énekekkel, a mozgásos játékokkal.

A mese és a vers az anyanyelv közegén át emberi kapcsolatokra tanít, mélyíti az önismeretet, segíti a világ megismerését.

A jó mese olyan kapcsolatokat, helyzeteket mutat be a gyermekek számára, amelyek megértésére más eszközökkel ebben az életkorban még nincs mód.

A mese a legtágabb értelemben tanít, az önkifejezés eszköze. A népi eredetű mesének erkölcsi tartalma van, belső indulati élményeket közvetít és jelentős szerepe van a néphagyományok ápolásában.

A mese oldja a szorongást, amelyet nagyrészt a még ismeretlen világ, a feldolgozatlan indulatok váltanak ki a gyermekből. A mese az indulatok feldolgozására, belső képteremtésre tanít.

Kicsiknél az irodalmi nevelés a mozgással kísért énekelt szöveg gyakori ismételtetésével, az ősi forma felidézésével kezdődik el. Ebből bontakozik ki a mondókajáték, abból a vers, a verses mese, ebből a próza.

Minél kisebb a gyermek, annál több legyen a dal, a mondókajáték, ezt kövesse az állathangutánzó és felelgetős mese-mondókák, halmozó és láncmesék, versek, verses mesék, majd a bonyolódó hosszabb prózai mesék.

Törekedjünk a népi, ízes beszéd fordulatainak használatára.

Az óvodapedagógus feladata az irodalmi nevelés terén:

- ❖ Helyet és az eszközök széles skáláját állandó jelleggel biztosítsa a gyerekek számára, nemcsak a csoportszobában, hanem az udvaron is.
- ❖ Teremtsen lehetőséget a gyerekek önálló szöveg- és mesemondásához.
- ❖ Alkalmazzon olyan módszereket, melyben még eredményesebben kibontakozhat a gyermekirodalmi élményanyaga, képzelete és fantáziája.
- ❖ A gyakori ismétlést, a mese többszöri feldolgozását kedvelik az óvodások, erre legyenek tekintettel.
- ❖ Segítse elő, hogy megfelelő eszközökkel el is játszassák a gyerekek a nekik tetsző mesét.
- ❖ Az irodalmi élmények feldolgozását segítsük elő különböző eszközök, anyagok, barkácsolási lehetőségek biztosításával.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére:

- ❖ Az elhangzott vers, mondóka ismétlését kéri.
- ❖ Társak az óvónő énekes, halandzsás, mozgásos improvizáló játékezdeményezésében.
- ❖ Hangzás, hangulat, érzelem egységében felfogják a mondott, hallott vers témáját.
- ❖ Várják, kéri a mesemondást, maguk is segítenek a feltételek kialakításában.
- ❖ Figyelmesen, csendben végighallgatják a mesét, tekintetükön látszik a „belső kép” készítésének jele.
- ❖ A folytatásos mesék, versek szálait össze tudják kötni.
- ❖ Az olvasást utánozzák, egy-egy betű megfejtése iránt érdeklődnek.
- ❖ Képek alapján megtalálják kedvenc meséjüket.
- ❖ Ismerik az óvoda könyvespolcát, vigyáznak a könyvekre.
- ❖ Az óvónő által hallott mondókákat, verseket könnyen megjegyzik, bármikor szívesen hallgatják.
- ❖ Folytassanak megkezdett mesét saját elképzelés szerint, alkossanak önálló mesét illusztráció alapján.
- ❖ Képesek kitalálni önálló történeteket, melyeket mesébe öntenek, és összefüggő történetekké fűzik.

Vizuális nevelés - Rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, kézimunka

A vizuális nevelés *látásnevelés* a képzetek, utánczás, gyakorlás segítségével.

A látás sajátos gondolkodás, segítségével manuálisan képződik a közvetlenül érzékelhető valóság a szimbólumok, sémák valóságává. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül.

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka, ábrázolás különböző fajtái, a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, szokásokkal, hagyományokkal, nemzeti szimbólumokkal, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszközei a gyermeki személyiség fejlesztésének. Törekedni kell a gyermeki alkotások közösségi rendezvényen való bemutatására és a tehetségek bátorítására.

Az óvodában a vizuális fejlesztésnek objektív és szubjektív feltételei vannak.

Közülük a *szubjektív* a fontosabb, mely a *pedagógus lelkes vizuális tevékenysége*, amit a gyakorlat egyre biztosabbá, jobbra tesz.

A vizuális tevékenységeket a jól megválasztott *módszerek* teszik még eredményesebbé.

Közülük a legfontosabbak a *szemléltetés* (elkészült műalkotásokkal, egész alkotófolyamat bemutatásával és befejezésével) és a *bemutató* (a technikai műveletek szemléletes közlésével).

A vizuális tevékenységeket az alábbi csoportra oszthatjuk:

Rajzolás,- festés,- mintázás,- építés,- képalakítás,- kézimunka

A rajzolás olyan tevékenység, amelynek nyoma marad.

A rajz érzelmekről, indulatokról, „kézügyességről” ad képet, de nem képi szimbólumokat. Nélküle nem kezdődhet el az ábrázolás korszaka.

Az *ábrázolás (rajzolás, festés, képalakítás)* képi közlés olyan képszerű összefüggésekről, melyek a valóság jelenségein alapulnak.

Célját tekintve az ábrázolásnak két csoportját különböztetjük meg:

-képi közlő, -kifejező

Miután a gyerekek ábrázolási formája erősen szubjektív töltetű, így érdemes a gyerekek fantáziájára és kreativitására fektetni a nagyobb hangsúlyt az objektív ábrázolással szemben.

Maga a tevékenység – és ennek öröme – a fontos, valamint az igény kialakítása az alkotásra, az önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására. Jellege szerint az ábrázolás lehet imitativ és kreatív.

Az ábrázolás jelentősége:

- ❖ fejleszti a látást;
- ❖ alapja a fogalmakban történő tájékozódásnak;
- ❖ fejleszti a logikát;
- ❖ globális szemléletet ad;
- ❖ hozzájárul a helyes énkép kialakításához;
- ❖ elősegíti az ismeretszerzést és az ismeretek megjegyzését;
- ❖ esztétikai és etikai igényességet alapoz meg;

A *kézimunka* lényege, hogy valóságos tárgyakat alakít.

A munkafolyamat fontos vonása a reprodukálás, ami azonban nem zárja ki azt, hogy ez is alkotó tevékenység.

Jelentősége:

- ❖ fejleszti a következetes gondolkodást;
- ❖ fejleszti a funkcionális képzelőerőt;
- ❖ önfegyelemre, kitartásra nevel;
- ❖ elősegíti sokféle anyag és eszköz alapos megismerését;
- ❖ bevezeti a valódi munkatevékenységet;

- ❖ egyes fajtái segítik a társakkal való együttműködés megtanulását;
- ❖ az elkészített tárgyak, eszközök tartalmi és formai funkciójuknak megfelelő egysége megalapozza a helyes értékítéletet;
- ❖ hozzájárul az esztétikai érzékenység fejlődéséhez;
- ❖ központi szerepe van a kézügyesség fejlesztésében;

A **díszítés** nem csupán formai, színbeli vagy tónusbeli valamilyen szerkezeti szabályosságot mutató, térkitöltő, hangulati szereppel bíró, különböző tárgyakhoz, felületekhez többnyire nem funkcionálisan kapcsolódó sík vagy plasztikus elem. Szerepe a szépítés, kiemelés, elleplezés.

Jelentősége:

- ❖ fejleszti a ritmusérzéket;
- ❖ fejleszti a geometrikus látásmódot; ❖ elősegíti a szabálytudatot;
- ❖ fejleszti a sajátos vizuális logikát;
- ❖ szerepet játszik a fegyelem, önfegyelem alakulásában;
- ❖ esztétikai érzékenységet fejleszt ki;
- ❖ sajátosságai miatt írás, olvasás elsajátítását készíti elő;

Építésen meglévő (kész) alapelemekből történő összeszerkesztést, összerakást értünk. Konstruktív játéktevékenység. Sok rokon vonása van a kézművességgel; formájában munkatevékenység. Érdekessége, hogy gyakran hiányzik a terv és játék közben alakul ki, hogy mi épül, de az is előfordulhat, hogy menet közben megváltozik az elképzelés.

Jelentősége:

- ❖ fejleszti a térérzékelést;
- ❖ fejleszti a logikus gondolkodást;
- ❖ elősegíti a tömeg, mennyiség, minőségi tulajdonságok meghatározásának képességét;
- ❖ elősegíti a társakkal való együttműködés megtanulását;
- ❖ szerepet játszik a helyes önértékelés, értékelés kialakulásában;
- ❖ belelátó és elvonatkoztató képességet mozdítja elő;
- ❖ szerepet játszik a térmanipuláló képzelőerő kialakításában;

Fontos az imént felsorolt műfajok természetes aránya, mely **3-4 éves korban** 50% ábrázolást, rajzolást, 50% kézimunkát, építést, ezen belül 10% díszítést jelent.

Ebben a korcsoportban az ábrázolás, rajzolás elsősorban rajzolgatást, festékekkel való ismerkedést jelent, lehetőséget ad belső képek, képzetek kialakítására, felidézésére, rögzítésére, szabad összekapcsolására.

A kézimunka ezen a fokon tetszés szerint különböző formák, tárgyak gyurkálása, formálgatása különféle eljárásokkal.

Az építés többféle formák rakosgatását, sorakoztatását, kisebb-nagyobb méretű térbeli alakzatok építgetését, téri helyzetek megtapasztalását jelenti.

Mindez feltételezi a technikai képesség fejlesztését, ami elemi szintű eszköz és anyaghasználatot, a munkafogások megismerését, az anyagok tulajdonságainak felfedezését jelenti.

4-5 éves korra 50% rajzolás, ábrázolás, 50% kézimunka, építés és ezen belül 20% díszítés a jellemző. Az ábrázolás kedvelt témája az emberalakok, tárgyak, környezet rajzolása saját elképzelés alapján, különböző cselekményes jelenetek (mese, vers) megjelenítése.

Különböző alakzatok egymáshoz viszonyítása méret és tömeg szerint, lényegesebb részek arányviszonyainak észrevétele, tagolásának érzékelése.

Belső képek, képzetek felidézésével tematikus feladatok megoldása, a beszélt nyelv (fogalmak, történetek) vizuális nyelven történő megjelenítése.

A kézimunkán belüli feladatunk különféle tárgyak összehasonlítása felületi, alaki tulajdonságaik alapján, az anyagnak megfelelő alakzatok készítése részekből.

Alapformák felismerhető alakzattá történő összeállítása.

Képelemek rendezése a cselekmény, illetve a köztük lévő viszonyok kifejezésével.

A diszítés ebben az életkorban bonyolultabb ritmusképletek készítésére bővül, a forma, szín, nagyság, forgatás felhasználásával.

Több szempontú ritmusképzés megadott elemekből: terület-, szél-, sordíszek képzése.

Az építés feladatai: organikus és mesterséges térformák felidézése és a valósághoz közeledő alkalmazása, meglévő formákból más, felismerhető alakzatok készítése összetettebb tárgyak, eszközök tervezése.

Építési műveletek egymásutánosságának következetes alkalmazása, alapelemek formájából következő lehetőségek figyelembevételével.

Ebben a korcsoportban ez jelenti az alaptéchnikák alkalmazását a jártasság szintjén, egyéb, már megismert technikák használatát elemi szinten és új technikáknál a tájékozódás szintjén való tevékenykedést.

Emellett kritérium még a munkafolyamatok elemi szinten történő alkalmazása az anyag tulajdonságainak megfelelően, helyes eszköztartás és gazdaságos eszközhasználat.

5 éves kortól iskolába lépésig a fejlődés várható jellemzői:

Az ábrázoláson belüli feladatok:

- ❖ Belső képek, képzetek felidézése, mindezek megjelenítése, felhasználása az emlékképek segítségével.
- ❖ Elképzelt alakok, jelenetek, helyszínek alkotása szabad képzettársítással, közvetlen megfigyelés alapján a formákba forma belelátása.
- ❖ Képelemek rendezése a cselekmény, téri viszonyok kifejezésével.
- ❖ Egy alakzaton belül a részek arányainak észrevétele, megfogalmazása és megjelenítési kísérlet. A kézimunka feladatai:
- ❖ Organikus formák jellegzetességeinek megragadása és leképzése, mozgás és formaváltozások összefüggéseinek felfedezése, kifejezésük próbálgatása.
- ❖ Egy tömbből való alakítás próbálgatása, részekből történő komponálás tökéletesítése.
- ❖ Mintázott figurák összerendezése különböző térbeli kompozíciókba.
- ❖ Tervezett forma megmunkálása az anyag tulajdonságainak megfelelő módon.
- ❖ Tárgyak, eszközök tervezése és önálló anyagkiválasztás a célnak megfelelően.
- ❖ A formák célnak és anyagnak megfelelő alakítása, a műveletek egymásutánosságának betartása. A diszítés feladatai:
- ❖ Formákhoz és hangulathoz illő színek társítása a kifejezés érdekében.
- ❖ Bonyolult ritmusképletek készítése forma, szín, nagyság, forgatás, téri helyzet (negatív, pozitív) felhasználásával úgy, hogy lehetőség szerint legalább 3 szempontot használjanak.

Az építésen belül:

- ❖ Magasra törő (toronyszerű), kiegyensúlyozott, zárt, statikus térgeometriai alakzatot mutató, talajon szétterjedő építmények készítése, az építmény formájának és irányainak megtervezése (vízszintes, függőleges, ferde, jobbra, balra, oldalra, egymás mögé, elé stb.)
- ❖ Az építmények összeállítása a funkció figyelembevételével, logikus sorrendben, a kész építmények látvány átrendezése.

A vizuális tevékenységek helyszínei:

- ❖ A csoportszobai vizuális tevékenységeket két részre oszthatjuk: nem szervezett illetve szervezett tevékenységekre.
- ❖ A csoportszobában mindig álljon rendelkezésre mindenféle anyag és eszköz, amivel fantáziájuknak, ügyességüknek megfelelően alkothatnak a gyerekek.

- ❖ A szervezett foglalkozásoknál változatossá kell tenni a helyszínt a feladattól függően. Nemcsak az asztalon, hanem a talajon, falon, ablakon is tevékenykedhetnek a gyerekek.
- ❖ Az udvar helye az aszfaltrajznak, festésnek. A várépítés, illetve télen a hóember vagy egyéb hófigurák készítése szintén kedvelt tevékenységek.
- ❖ A természet gyakran a felkészülés, élménygyűjtés helyszíne. Szabadidős és szervezett foglalkozást is lehet itt végezni.
- ❖ Az épített környezet az esztétikai nevelés helyszíne. Olyan helyre érdemes vinni a gyerekeket, amely figyelemfelkeltő az esztétikai igényesség mellett.
- ❖ Múzeum, műterem, műhely, színház, bábszínház látogatása. Mindegyik helyszín az esztétikai nevelésben, a vizuális nyelv megismerésében tölt be szerepet, többnyire élmények, tapasztalatok gyűjtése folyik, azaz a befogadói magatartás alakítása, fejlesztése, ennél fogva nem jellemzi tevékenykedtetés, cselekvés.

A tevékenységek formái:

- ❖ Kötött tevékenységet kétféleképpen értelmezhetjük: - az adott időpontban mindenki elvégzi a feladatot, - meghatározott időszakon belül, de nem azonos időpontban végzik el a gyerekek a feladatot.
- ❖ Kötetlen tevékenységek azok, amelyeken a gyerekek tetszőlegesen, érdeklődésük szerint vehetnek részt.

Óvodánkban a munkaformák közül a mikrocsoportos és az egyéni munkaforma a leggyakrabban alkalmazott. A vizuális tevékenységek témájának megválasztásában elsődleges szempontot az aktuális évszak biztosít, illetve az ünnepek, megemlékezések, amik érzelmileg közel állnak a gyerekekhez, így megmozgatják fantáziájukat, fokozzák aktivitásukat.

Speciálisan óvodánkra jellemző az őszi alkotónap, melyben minden korcsoport részt vesz, és képességeinek megfelelően készít a közösen gyűjtött, illetve vásárolt gyümölcsökből, zöldségekből, termésekből különféle figurákat, dönt a gyermek a technikák, eszközök kiválasztásában.

A téli hónapok alatt többször kerül sor gyümölcssaláta készítésére. A déli gyümölcsöket a gyerekekkel együtt tisztítjuk, daraboljuk, formákat szúrunk ki belőle, s így tálaljuk.

Nagycsoportosaink rendszerint levelet „írnak” illetve rajzolnak a **Mikulásnak**, ami közös kívánságaikat tartalmazza, s amit együtt postáznak.

Szintén a téli hónapok alatt, főként a *karácsonyi készülődés* alkalmával kerül sor a mézeskalács sütésére, ahol alkalmuk nyílik a formázás, díszítés gyakorlására.

A **Karácsony** előtti készülődés része a csoportszoba rendezés, fenyődíszek, karácsonyi üdvözlőlapok, szülőknek szóló ajándék készítése, ami hetekkel megelőzi magát az ünnepet, s így érzelmileg ráhangolja a gyerekeket a közelgő karácsonyra.

A **Farsangi készülődés** része a süteménykészítés, mely kiváló alkalom a gömbölyítés, formázás gyakorlására. Szintén a farsangi előkészület jegyében zajlik a csoportok díszítése, jelmezek álarcok készítése. A **Húsvéti ünnepkörön** belül a gyerekek által nagyon kedvelt tevékenység a tojás-, és kukófestés, tojástartó készítés.

Az **Anyák napi** ajándékkészítés is minden csoportban fellelhető program, természetesen mindenki más és más ajándékkal lepi meg május elején az édesanyákat.

A **gyerekek születés-, illetve névnapjának** megünneplése is minden csoportban működik. Ilyenkor valamilyen - a gyerekek által ünnepeelt társuknak készített - apró ajándék és rajzos album teszi még emlékezetesebbé azt a napot.

Az óvodapedagógus feladatai a művészeti tevékenységek megszervezésében:

- ❖ Úgy alakítsa ki a gyerekek bevonásával a csoportszobát, hogy ott a különböző tevékenységeket kereső gyerekek nyugodtan, kényelmesen dolgozhassanak.
- ❖ Biztosítson minél több eszközt, időt és helyet a művészeti tevékenységek gyakorlásához, ezzel is ötletet adva a gyermeki fantáziának.
- ❖ Nyújtson lehetőséget a vizuális és kommunikációs tevékenységek összekapcsolására.
- ❖ Segítse elő a gyermekek önálló elképzeléseinek megvalósítását.
- ❖ Adjon lehetőséget a gyermekeknek arra, hogy minél több élményt átélve megvalósíthassák elképzeléseiket.
- ❖ Az óvodapedagógus a mindennapi mesélés, verselés, mondókázás biztosításakor ügyeljen a gyermekkel való szoros érzelmi kapcsolat, a meghitt légkör megteremtésére.
- ❖ Törekedjen a gyermeki alkotások rendezvényeken való bemutatására

7.3. Az egyén társadalmi feladatait tudatosító, képességeit fejlesztő komplex tevékenységek

7.3.1. Mindennapi mozgás,

Pedagógiai programunk lényeges eleme a testi fejlesztés.

A 3-7 éves gyermekek egészséges testi fejlődésének biztosítása nem képzelhető el a rendszeres, játékban gazdag, az egyéni szükségleteket és képességeket messzemenően figyelembe vevő, minden gyermek számára elérhető, kellő aktivitást és terhelést biztosító mindennapi mozgás nélkül.

Ismert tény, hogy a mozgásöröm és a szellemi fejlődés egymással szoros kapcsolatban áll.

A mozgásfejlesztéshez tehát hozzátartozik, hogy maximálisan biztosítsuk a spontán mozgáslehetőségeket, mégpedig az egyéni sajátosságok figyelembevételével. Rendkívül fontos a szabad levegőn való tartózkodás minél hosszabb idejű biztosítása.

A mozgást úgy kell a napi tevékenységekbe beépíteni, hogy azzal elkerüljük az egyoldalú terhelést, és lehetőleg felváltva biztosítsuk a mozgást és az ülással együttjáró tevékenységeket.

A mozgás megszerettetése, a mozgásigény kielégítése az óvodai testi nevelés fontos feladata, amit csak a helyesen megválasztott mozgásanyag változatos gyakorlásával érhetünk el.

A megfelelő intenzitású, derűs légkörű testmozgás biztosítja a motoros képességek fejlődését, melynek egyre magasabb szintje előfeltétele a bonyolultabb mozgások eredményes végrehajtásának, ezáltal a mozgásműveltség fejlődésének.

A természet erőivel - napfény, levegő, víz - történő edzés kedvező hatását sem szabad figyelmen kívül hagyni, ezért a mindennapi testnevelést kora tavasztól késő őszi lehetőség szerint a szabadban kell tartani.

Valamennyi mindennapi mozgáson az időjárásnak, hőmérsékletnek megfelelő, kényelmes öltözetben vegyenek részt a gyermekek. Kedvező feltételek esetén mezítláb is mozoghatnak.

A mindennapi mozgás időpontját a napi tevékenységhez igazodva az óvodapedagógus tetszőlegesen választhatja. (Reggel, délelőtt, délután egyaránt tarthat foglalkozást.) Az időpont rugalmassága ugyanakkor nem teszi lehetővé, hogy (akárcsak esetenként is) a mindennapi mozgás elmaradjon, hiszen fejlesztő szerepe és hatása az egészséges testi fejlődésre csak így valósulhat meg maradéktalanul. A tudatosan szervezett mozgások időtartama fokozatosan emelkedjen 20-40 percre.

3-4 éves gyermekeknél kezdetben 4-5 perc, jó hangulatú, nyugodt, játékos légkörű foglalkozás biztosítja a mozgás megszerettetését.

A későbbiekben a csoport összetételét, fejlettségi szintjét és mozgáshoz való viszonyát figyelembe véve változzon a mindennapi mozgás ideje, mely nemcsak a kondicionális és koordinációs képességek fejlődését biztosítja, hanem hozzájárul a gyermeki személyiség differenciált fejlesztéséhez is.

A mindennapi mozgás feltételei

A mindennapi mozgás hatásának maximális kifejtéséhez szükségesek olyan objektív és szubjektív feltételek, amelyek megsokszorozzák az egyébként elérhető eredményeket.

Objektív feltételek

Az objektív feltételek elemzésekor külön kell szólni a szabadtéri és a termi feltételekről. A természet erőivel - napfény, levegő, víz - történő edzés kedvező hatását kora tavasztól késő őszig akkor tudjuk kihasználni, ha a mindennapi mozgásokat a szabadban szervezzük.

Itt intenzív, változatos gyakorláshoz megfelelő helyre, eszközre van szükség, ezért az objektív feltételek közül elsőként a megfelelő helyről kell gondoskodni.

Az óvoda udvarának kialakításakor, átalakításakor gondoltunk a testnevelési szempontokra is.

Ennek megfelelően kialakítottunk egy 7x14 m-es területet, mely mozgatható kapukkal, sportjátékok játszására is alkalmas.

A rendszeresen gondozott, tisztán tartott füves és homokos területen mezítláb is részt vehetnek a gyermekek a mindennapi mozgáson, mellyel hozzájárulnak a lábboltozat erősítéséhez.

Az udvar - eső után is használható - aszfaltozott részein (járdák, medence körüli rész) felfestett vonalak megkönnyítik futóversenyek, versengések, sor és váltóversenyek, babzsák vagy kislabda hajítás szervezését illetve gyakoroltatását.

A felfestett „ugróiskolák” a láb erejének fejlesztésén kívül segítik a figyelem, a célzási képesség, egyensúlyérzék, térérzék fejlődését is.

A fák között érintőmagasságban kifeszített kötélén függhetnek, lajhármászással mászhatnak a gyermekek szabadidőben és a mindennapi mozgásokon egyaránt.

Ezen természetes gyakorlatok rendszeres végzése segíti a vállöv erősödését, ezáltal a sokoldalú arányos fejlesztést.

A homokozó körüli farönkön, az udvaron szétszórortan elhelyezkedő padokban, lépegetőkön különböző irányban - előre, hátra, jobbra, balra - végzett járással fejlődik a gyermekek egyensúly és térérzéke. A mászókák, erődök, csúszdák, lépegetők, hinták, rugós billenős játékok az udvar fontos kellékei, csúszásra, kúszásra, mászásra, függésre, egyensúlyozásra változatosan használhatók.

Az előzőekben felsorolt területeken rögzített tornaszereken, eszközökön túl felhasználhatók a mindennapi mozgásokon az udvaron található fák, bokrok, homokozók is.

Amennyiben az időjárás nem teszi lehetővé az udvari mindennapi mozgás megtartását, a bordásfalakkal, kötélmászó helyekkel, és változatos tornaeszközökkel felszerelt tornatermünk ad helyet a testi fejlesztésnek.

A Manninger utcai óvodában a csoportszoba ad ennek helyszínt, változatos eszközökkel.

Mindenkor nagy gondot kell fordítani az alkalmazásra kerülő kézi és tornaszerek, berendezési tárgyak épségére, biztonságára, valamint arra, hogy könnyen elérhetők legyenek, megfelelő számban álljanak rendelkezésre.

Az eszközök előkészítése az óvodapedagógus, a gyermekcsoport és a dajka aktív együttműködésére ad lehetőséget.

Szubjektív feltételek

Az óvodapedagógus személyisége, testi neveléshez való viszonya nagymértékben meghatározza a gyermekcsoportban folyó mindennapi mozgás eredményességét.

A testgyakorlatok mintaszerű végzésével a játékba való aktív bekapcsolódással kedvezően motiválhatja a gyermekeket, építve utánzási hajlamukra, segítve a rendszeres testmozgáshoz való pozitív viszonyuk kialakulását.

Az örömmel, derűs légkörben, együttesen végzett gyakorlás hozzájárul az egészséges életmód szokásainak megalapozásához is, ezért nagyon lényeges, hogy az **óvodapedagógus minden megnyilvánulásán tükröződjön az, hogy szívesen mozog együtt a gyerekekkel és örül a gyerekek mozgásban elért sikereinek.**

A mindennapi mozgás során a gyermek aktivitása csak akkor biztosítható, ha nyugodt, derűs légkörben, képességeinek, életkorának megfelelő testgyakorlatot végezhet.

A mindennapi mozgás szervezésében, lebonyolításában jelentős szerepe van a dajkának.

Az óvodapedagógussal együttműködve biztosítja a foglalkozások gördülékeny lebonyolítását. A gyermekcsoportban dolgozó óvodapedagógusok összehangolt tervező munkája fontos feltétele az eredményes munkának.

A mozgásfejlesztés feladatai:

- ❖ Legyen lehetőségük a gyerekeknek saját testük mozgását átélni.
- ❖ Sokoldalú mozgástapasztalatokat szerezzenek a gyerekek az alapvető mozgásformák gyakorlása által.
- ❖ Folyamatosan fejlődjön a gyerekek mozgása és egyensúlyérzéke.
- ❖ A kéz finommozgásainak fejlesztésére nyújtunk változatos lehetőségeket. ❖ Segítsük elő a gyerekek harmonikus, összerendezett mozgásának kialakulását.

A mindennapi mozgás tervezésénél mindenkor figyelembe kell vennünk azt, hogy **nem gyakorlatokat kell tanítanunk, hanem képességeket kell fejlesztenünk.**

A képességfejlesztés legfontosabb feladata a motoros képességek fejlesztése, amely az alábbiak szerint csoportosítható:

MOTOROS KÉPESSÉGEK ÉS FEJLESZTÉSÜK

<i>kondicionális</i>	<i>képességek</i>	<i>koordinációs</i>	<i>képességek</i>	<i>mozgékony</i>	<i>hajlékony</i>
1. erő	2. állóképesség	3.gyorsaság	1. téri	tájékozódási képesség	
a. gyorsaság szökdelések távol- és magas ugrás helyből és nekifutásból fel- és leugrások szerekre, szerekről	a. alapállókép. hosszantartó lassú és közepes iramú futások minden hosszú ideig tartó futást tartalmazó játék	a. mozgásgyors. gyors futások élénk tempójú kúszás, csúszás mászás nyusziugrás	átbújások minden természetes támaszgyakorlat irányváltotatással járások, futások váltotatással gyakorlatok célbadobás labdagyakorlat	Valamennyi izületben közepes és élénk tempójú nyújtó hatású irán	
b. A test általános ereje	b. Globális állóképesség	b. Reakció gyorsaság	2. Kinesztétikus differenciáló kép. Kéz finom koordinációja Minden kéziszer gyakorlat 3. Reakció képesség futójátékok feladattal		
kúszás, csúszás mászás nyusziugrás dobások medicinlabda gyakorlatok minden kéziszer gyakorlat magas ismétlésszámmal	hosszú ideig végzett kúszás csúszás mászás nyusziugrás	futójátékok fel- adattal járásból, futásból (akusztikai jele) Írány változtatás megállások különböző test- helyzetek felvétele	4. Egyensúlyérzék keskeny felületen végzett járások, futások kúszások, csúszások mászások nyusziugrás gurulás a testhossz- tengelye körül gurulóátfordulás előre 5. Ritmusképesség egyszerű ciklikus mozgás, (járás, futás, szökdelés, kúszás, csúszás, mászás) akusztikai jelre! Ritmusának tartásával	kisszék gyakorlat fel- és lelépések szerekre, szerekről	

A táblázatból kitűnik, hogy az ismétlésszám változtatásával, ugyanaz a gyakorlat, több képesség fejlesztésére is alkalmas, az egyszerűbb és bonyolultabb gyakorlatok a gyermekek képességszintjéhez igazíthatók.

A fejlesztésre javasolt mozgásanyagból az egyes gyakorlatok fokozatai közül - csoportja ismeretében - az óvodapedagógus szabadon választhat. Többet kihagyhat, ugyanakkor szükség esetén egy alacsonyabb fokozatra is visszatérhet.

Az óvodapedagógus dönti el, hogy a mindennapi mozgás 20-30 perce alatt foglalkozást tart, vagy egyegy mozgáscsoport gyakorlásával, esetleg testnevelési játékokkal tölti ki az időt.

A mindennapi mozgás felépítésének megválasztásakor mindenkor az adott foglalkozás fő feladatát kell figyelembe venni.

Minél nagyobb az eszközválasztás lehetősége, az előzetes mozgásélmény, annál sokszínűbben, felszabadultabban használják ki a gyermekek a rendelkezésükre álló időt.

Lehetőség szerint minél több foglalkozáson kapjanak labdát a gyerekek, legyen olyan is ahol a tevékenység ideje alatt végig labdáznak a gyerekek.

A képességfejlesztés szempontjából fontos, hogy minél több kéziszert, tornaszert vagy ezek kombinációját használjuk.

A mindennapi mozgás akkor lesz igazán intenzív, élményszerű, ha sorakozás után valamennyi foglalkozás jól ismert fogó- és futójátékkal indítunk és fejezünk be, és csak annyi rendgyakorlatot végeztetünk, amennyi a gyermekcsoport helyváltoztatásához és a pontos gyakorlatvégzés feltételeinek megteremtéséhez szükséges.

Az eltérő egyéni képességeket figyelembe véve kell a differenciálás lehetséges módjait alkalmazni (különbség a végrehajtás tempójában).

A tervezésnél a motoros képességek csoportjai legyenek a meghatározóak.

Ősszel, tavasszal a fejlesztéshez nagy teret igénylő képességek szerepeljenek (állóképesség, gyorsaság, gyorsaság, télen a viszonylag kis helyen is fejleszhető képességek (globális, állóképesség, egyensúlyérzék, gyors reagálóképesség, kinesztétikus differenciáló képesség).

Láb- és tartásjavító torna

Az egészség megőrzése a megnövekedett káros hatások, urbanizációs ártalmak miatt egyre komolyabb feladatot jelent.

A gyermekek élettere fokozatosan beszűkült mozgástér következményeként a szakemberek egyre több mozgásszervi elváltozást szűrnek ki már óvodáskorban is.

Az ebben a korban jelentkező mozgásszervi problémák leggyakrabban lábstatikai rendellenességek, tartáshibák, kezdődő mellkas és gerincdeformitások tüneteit mutatják.

Fájdalom, panasz még ritkán jelentkezik, ám következményként az ügyetlenebb mozgás, fáradékonyság, a teljesítményben való elmaradás már jól érzékelhető.

Mindezek indokoltá teszik - az életkori sajátosságok, egyéni differenciálás és fokozatosság figyelembevételével - tudatosan tervezett láb- és tartásjavító torna hetirendbe való beillesztését. A preventív, esetenként korrekciós céllal alkalmazott mozgásanyag minden csoportban a mindennapi testnevelés szerves részét képezi.

Egyrészt heti rendszerességgel, különálló játékos láb- és tartásjavító torna formájában, másrészt a mindennapi testnevelés bevezető, befejező vagy játékrészébe beillesztve, valamint a játéktevékenységbe kötetlen módon beépítve, hiszen eszközei minden csoportban megtalálhatóak, bármikor rendelkezésre állva.

Megfelelő időjárási viszonyok mellett a láb- és tartásjavító torna aktív és fontos része a szabadban történő mozgás, ezen belül a mászás, függeszkedés az udvari eszközökön, illetve a mezítlásos játék a homokos, füves területeken.

A gyermek mozgásszervi fejlődésében a láb és a gerinc hangsúlyos szerepet kap. Iskolaérett korra a testtartás automatikus jelenséggé válik.

A lényeg a célzott, aktív mozgásoknak a gyermekek napirendjébe, életterébe, tudatába való beépítése. A **játékos lábtorna célja** a láb fogófunkciójának gyakorlása, az életkornak megfelelő teljesítőképeségű lábizomzat kialakítása.

Fejleszti az izomkoordinációt, hat a gyermek értelmére, találékonyságára, kombinatív készségére.

A tartásjavító torna oktatása és gyakoroltatása során a preventív szemléletet kell hangsúlyozni. A testtartást, mint összetett funkciót nem lehet megtanulni addig, amíg az ízületek mozgása és az izomkoordináció nem kielégítő. Ennek a szemléletnek kell tükröződnie a testtartást javító tornában.

Az óvodapedagógus feladatai a mindennapi mozgás megszervezésében:

- ❖ Legfontosabb feladat, hogy minden nap adjon lehetőséget a gyermekeknek minél hosszabb időtartamon keresztül a szabad levegőn való tartózkodásra, a szabadban tartott foglalkozásokon az óvodapedagógus használja ki az udvar adta lehetőségeket.
- ❖ Biztosítsa a gyermekek szabad mozgásgyakorlásának a feltételeit. Adjon ötleteket, irányítsa a gyermekek figyelmét a szabadban és az épületen belül is a legoptimálisabb terhelést biztosító napi mozgáshoz.
- ❖ Változatos eszközök és a gyermekek önálló, szabad mozgásának biztosításával tegye lehetővé, hogy a mindennapi mozgás örömet jelentsen a gyermekek számára.

A fejlődés várható jellemzői óvodáskor végére:

- ❖ A gyermekek szeretnek mozogni, kitartóak a mozgásos játékokban, jelentősen fejlődik teherbírásuk, kondicionális képességük.
- ❖ Sokoldalú mozgástapasztalattal rendelkeznek.
- ❖ Bizonyos mozgásformákat készségszinten tudnak végezni.
- ❖ Növekszik teljesítőképességük, mozgásuk összerendezettebbé, harmonikusabbá válik, fejlődik mozgásműveltségük.
- ❖ Erőteljesen fejlődnek koordinációs képességeik, ismerik az irányokat, testsémájuk, térbeli mozgásuk, térbeli tájékozódásuk jelentősen fejlődik.
- ❖ A versenyjátékokban betartják a szabályokat. A mozgásos játékok által jelentősen fejlődnek személyiségük akarati tényezői: helyzetfelismerés, döntés, társra figyelés, alkalmazkodó készség, kudarctűrés, szabálytudat.

8. Az óvoda hagyományos ünnepei és egyéb rendezvényei

A távlatok és hagyományok rendszeréből kiemelkednek az időről- időre visszatérő sajátos keretek közt lezajló közösségi események: az ünnepek.

Az **ünnepek** kulcsfontosságú alkalmak a gyermekek és az óvoda életében.

Perspektívát adnak, megerősítik a hagyományokat, a közös élmény erejével fokozzák a gyermekek szocializációs készséget. Közel hozzák a szűkebb és tágabb környezet eseményeit.

Az ünneplés lényege sokszor nem is maga az ünnep, hanem az a sok-sok előkészület, ami rengeteg tevékenységre, ötletek kidolgozására, önálló elképzelések megvalósítására ad lehetőséget.

Az aktív és önálló gyermekek nevelésének egyik igen sajátos eszköze a jól előkészített és szépen megformált ünneplés.

Miért van szükség az ünnepekre?

- ❖ Szükségesek az ünnepek azért is, mert a szülőkkal való nyílt párbeszéd és szoros együttműködés legfontosabb színtere. Jó lehetőséget biztosítanak a kevésbé aktív és elfoglalt szülőkkal való találkozásra és elbeszélgetésre.
- ❖ Lehetőség arra, hogy bemutassa és megteremtse az óvoda sajátos, egyéni arculatát. Az ünnepeken keresztül az óvoda és az ott dolgozó óvodapedagógusok munkájáról hű képet alkotnak a szülők és egyéb érdeklődők. A szélesebb nyilvánosság számára is megmutatkozik az óvoda nevelőközössége.

- ❖ Az ünneplés pedagógiai szempontból kiemelt lehetőséget kínál a nevelésnek. A sajátos tevékenységek közben emberi magatartásformákat is átélnek, átéreznek a gyerekek, esztétikai élményhez jutnak, és elsajátítják az emberi együttműködés másokra is odafigyelő, szép szokásait.
- ❖ Azáltal, hogy az ünnepek kiemelkednek a hétköznapiakból a gyermeket és a felnőtteket is nagyobb aktivitásra és kreativitásra ösztönzik.
- ❖ Végül, az ünnepek a hagyományápolás szempontjából is rendkívül fontosak, mert lehetőséget adnak kultúránk megismerésére, a szülőföld szeretetére nevelés egyik eszköze, s nagymértékben elősegíti az óvoda egyéni arculatának kialakítását.

Mire kell odafigyelnünk?

A lényeg, hogy az ünnepet tevékeny várakozás előzze meg.

Tartogasson minden napra változatos, tartalmas és örömteli elfoglaltságokat, melyek biztosítják a lehetőséget ötletek kidolgozására és önálló elképzelések megvalósítására.

Az ünnepi előkészület kitűnő alkalmat teremt még a közösségi érzések alakítására és a gyermekek közötti együttműködés gyakorlására. Ez a fejlesztés fokozható az egymás melletti csoportok együttes tevékenységeivel az ünnepi előkészület során.

Az esztétikus és alkalomhoz illő teremdíszítés is lehetőség arra, hogy együtt örüljünk annak, amit közösen létrehoztunk. Ez az *értékkeremtés, az alkotás és az ötletmegvalósítás közös öröme*. Ennek hatására a gyermekek a megszokott formákból és ötletektől sokkal hatékonyabban képesek eltérni. A szülők bevonása az ünnepi előkészületbe elősegíti az ünnep színvonalának növelését.

Az ünnepet befolyásoló tényezők:

Az idő:

Elegendő időt biztosítva, előre megtervezzük az ünnepeket a hozzájuk vezető előkészületeket a nevelési-tanulási tervünkben, mert a ***kapkodás elrontja azt a méltóságteljes nyugalmat és örömet, ami az ünnepekhez hozzátartozik.***

Időt hagyunk a szükséges eszközök, díszítőelemek, kellékek közös elkészítésére is. Lehetőség szerint ebbe is bevonjuk a szülőket. (anyagok beszerzése, eszközök elkészítése, ötletátadás, csere, közös program, problémák, eredmények megbeszélése, oldott légkörű szülői találkozások alkalmával) Figyeljünk arra is, hogy lehetőleg kerüljük a felesleges, holt időket, a várakozást, mert ezek is fárasztóak és rontják az ünnep várászat.

Maga az ünnepek időtartama ne haladja meg a 10-30 percet.

Az ünnep, a szereplésen túl közös süteményevéssel, teázással vagy beszélgetéssel addig folytatódhat ameddig azt a gyermekek vagy a szülők igénylik.

A hely:

Az ünnep helyszínét gondosan, körültekintően jelöljük ki. Fontos, hogy mindenki kényelmesen elférjen és az eseményekbe be tudjon kapcsolódni. A tömeg, a zsúfoltság tönkretelheti az ünnep hangulatát.

Ha a csoportszobában kevésnek ítéljük meg a helyet, úgy szervezzük az ünnepeket, hogy más helyiségeket veszünk igénybe (tornaterem), vagy az udvaron tartjuk.

A szabadban tartott ünneplés legyen rövid és rugalmas, mert a külső ingerek elterelik a gyermekek figyelmét.

A körülmények:

Az ünnep fényét egy sor esztétikai élmény, öröm újdonság emelheti. (Feldíszített óvoda, csoportszoba, szépen megterített asztal, ünneplő ruha.) Ezek a külső kellékek segítik elő, hogy gyermekeinkkel megérezteshessük az ünnepnapok szellemiségét.

A meglepetések, a közös ajándékkészítés közben számos nevelési feladat oldhatunk meg; - folyamatosan és sokszínűen tevékenykedhetünk.

Az alkalomhoz illő öltözék is növeli az ünnep méltóságát. Ez az egyik legizgalmasabb pillanat a gyermekek számára. Ebből és az egyéb külső kellékekből kiindulva élik át, érzékelik, észlelik a gyermekek az ünnepnapok másságát.

Ne feledjük a 3-7 éves korú gyermek számára az olyan külső kísérő jelenségek: mint a szépen terített asztal, feldíszített terem, felvett új ruha fontosabbak, mint az ünnep tényleges tartalma, hiszen érzelmeik hatása lényegesen erősebb a racionális, értelmi hatásoknál.

Az eszközök:

A szép, színes és esztétikus eszközök legyenek elérhetőek és használhatóak minden gyermek számára. Segítsék elő a gyermekek szereplési vágyának felkeltését.

Ügyeljünk arra, hogy ne legyen túl sok és bonyolult eszköz, mert unalmassá, vontatottá tehetik a programot, és holt időket idéznek elő.

Kellemes élményt a rövid, pergő, sok gyermeket egyszerre megmozgató, a csoport kedvenc dalaiból, mondókáiból és verseiből összeállított műsorok jelentenek.

A szereplés:

Kerüljük a gyermekeket megterhelő, esetleg szorongással járó szerepeltetést. Főként a közös szereplés lesz a domináns, azonban a gyermekek egyéni szerepeltetésének is megvan a logikus magyarázata. A tevékenységközpontú óvodai nevelés célja: ***olyan gyermekek nevelése, akik bátran, önállóan képesek tevékenykedni, vannak ötleteik, s ezeket igyekeznek megvalósítani.***

A fenti tulajdonságok, készségek kifejllesztésének igazán nagyszerű terepe az ünneplés, azon belül a gyermekek önként vállalt, önálló szereplése.

A szereplés, az egyéni kiállítás önbizalmat és bátorságot feltételez és fejleszt.

A bátorságot, önbizalmat pedig a családi, közvetlen hangulat segíti elő.

A szereplés kapcsán sem feledkezhetünk meg az ünnep és a hozzá kapcsolódó tevékenységek értékeléséről.

Eddig az óvodában többnyire a dicséretet alkalmaztuk, bizván a pozitív példa nevelő hatásában. Jelenleg az óvodában is szükség van egy korszerűbb, realitásos, az élethez jobban igazodó értékelésre.

Az ilyen jellegű minősítésre azért van szükség, hogy az iskolába induló gyermekeink realitásosabbá váljon az értékítélete.

A felnőttek és a gyermekek aktív együttműködése ünnepek alkalmával:

Az ünnepek nevelési céljaink megvalósítása szempontjából akkor lesznek hasznosíthatóak, ha engedjük a gyermekeket önállósodni.

Tudjuk, hogy a kreativitás, az egyéni elképzelések, és a merész ötletek megvalósításának az ünnep adhat keretet. Ezért figyeljünk arra, hogy a gyermekeket ne korlátozzuk.

Amit csak lehet, együtt döntsünk el és valósítsunk meg. (teremdíszítés, átrendezés, ajándékkészítés, műsor összeállítás)

A gyermeki önállóság, kreativitás, aktivitás megvalósulása, fejlesztése érdekében, irányítói szerepünket háttérbe szorítjuk.

Ünnepek, megemlékezések rendszere

- ❖ Az óvodai élet hagyományos ünnepei: Mikulásnap, Anyák napja, évváró, nagycsoportosok búcsúja, Gyermeknap, gyermekek név- és születésnapja
- ❖ Néphagyományokhoz kapcsolódó ünnepek: Szüreti mulatság, Márton napi vigasság, Advent, Karácsony, Farsang, Húsvét,
- ❖ Nemzeti és egyéb ünnepeink: Március 8- Nőnap, Március 15, Május 1, Nemzeti Összetartozás Napja
- ❖ Helyi szokásokhoz kapcsolódó ünnepek: karácsonyi- és húsvéti játékvásár és ovi-cuki, sportnap, alkotó nap, juniális
- ❖ Időszakos ünnepek, melyek adott alkalomhoz kapcsolódnak: Állatok világnapja- október 4., Víz világnapja- március 22. , Föld napja-április 22., Madarak és fák napja- május 10. , az óvoda fennállásának évfordulója.

Az ünnepek kiválasztásánál és megszervezéskor szem előtt tartjuk gyermekeink életkori sajátosságait, érdeklődését, óvodánk kialakult hagyományait, a szülők igényeit és környezeti adottságainkat. Minden tanév elején nevelőtestületünk közösen határozza meg, hogy milyen ünnepeket és megemlékezéseket, milyen formában szervezzünk meg.

Óvodai élet hagyományos ünnepei:

A hagyományos ünnepek sorában, egész évben folyamatosan ünnepeljük a gyermekeink **születés- és névnapját**.

Ezt minden csoport más és más formában, a gyermekek érdeklődése, aktivitása alapján teszi bensőséggé. (süteménysütéssel, zenés mulatsággal, vagy köszöntés formájában) Lényeg azonban minden csoportban a bensőséges hangulat megteremtése.

Ügyeljünk arra, hogy ezen alkalmak ne váljanak rutinná. Más-más lesz a szervezés formája, köszöntő versek, dalok sora, de az ajándék ugyanaz.

Teremtsen az óvónő olyan légkört, hogy az ünneplés az egész napot áthassa. Megszervezése: intim, zárt légkörű.

A Mikulásnap, „Az ajándékozó jóság ünnepe”.

Megszervezése: zártabb, intimebb légkört igényel.

Célunk: gyermekeink célirányos fejlesztésének előmozdítása a hozzáfűződő pozitív viszonyra építve. ***Legyen ez az együttjátszás, az öröm napja.***

Az ***Anyák napja*** is gyermekeink életkori sajátosságainak tükrében ünnepeljük, mindig nyilvánosan.

Megszervezése:

- ❖ Igen népszerűvé vált a gyerekek édesanyjukkal való közös ölbeli játékaik - dalolások, mondókázások.
- ❖ Lehet egyénileg, meghitt sarokban, intim légkörben köszönteni édesanyjukat, nagymamájukat a kijelölt napon, azok érkezésekor. Személyesen kedvük szerint mondják el kedvenc alkalmi verseiket, dalaikat, adják át ajándékaikat, s kínálják őket süteménnyel, teával. Szervezése nagy odafigyelést igényel, a túlzott várakozási idő kiküszöbölése.
- ❖ Lehet együtt, mesejelenetet játszva vagy köszöntő versek, dalok csokrával köszönteni édesanyjukat.

Valamennyi esetben zárhatjuk az ünnepet közös játékkal, megvendégeléssel, zenehallgatással.

Az ***évtárhoz***, minden esetben nyilvános ünnepünk.

Ez az ünnep kiváló lehetőséget biztosít az egyéniség kialakulásának, az egyéni képességek kibontakoztatásának.

Tudjuk, hogy önbizalom és bátorság kell az egyéni szerepléshez, főként, ha szemlélők sokasága figyel ránk.

Azonban az életre nevelés ezen képességek előhívását követeli meg. Ezt segíti elő a családias, közvetlen hangulat.

Célunk: az egyéni szerepléshez szükséges önbizalom, bátorság képességének fejlesztése.

Törekszünk az egyes csoportok fejlettségének és érdeklődésének megfelelő hagyományok kialakítására (dramatizálás, játékos torna vagy tánc, néphagyományt őrző gyermekjátékok).

Megszervezéskor:

- ❖ figyeljünk arra, hogy elegendő ülőhely legyen;
- ❖ lehetőleg mindenki lásson;
- ❖ csökkentjük a hagyományos, színpadias szereplések időtartamát;
- ❖ túlnyomórészt laza együttes éneklésből, verselésből és tréfás népi játékból állítjuk össze műsorunkat;

A nagycsoportosok búcsúja óvodánkban egész napos ünnep.

Megszervezése:

- ❖ A délelőtti mókázás, maskarába bújás - az óvoda helyiségeinek körbejárása -, a felnőttektől és a kisebbektől való búcsúzás teszi igazán emlékezetessé ezt az alkalmat. Ezt fokozza az ünnepi ebéd, a feldíszített szoba és öltöző.
- ❖ A délutáni, nyilvános ünneplésen minden gyermek egyénileg is szerepel (verset mond, mesejelenetben vagy hangszeren játszik, énekel).
- ❖ A középső csoportosok biztosítják a búcsúztatás feltételeit, megszervezését (teremdíszítés, ajándékkészítés, megvendégelés).

Néphagyományhoz kapcsolódó ünnepek:

Szüreti mulatság

Célunk a népi hagyomány ápolása a szüret folyamatának, hangulatának felidézése. A régi munkaeszközök (daráló, prés, stb.) használatának megismerése. A vidámság mellett sok ismerettel bővítjük a gyermekek tudását.

Az egész napos programra a szülőket is várjuk délután, musttal és kaláccsal kínáljuk őket.

Márton napi vigasság:

Népi hagyományra épülő közös program a szülőkkal, gyermekekkel és az óvoda dolgozóival. Célunk: az óvoda és a család, valamint a szülők és a gyermekek közötti szeretetteljes kapcsolat erősítése egy vidám hangulatú családi délután keretében.

Az **Advent** varázsos hangulatát nemcsak a karácsonyi várakozás alakította ki, hanem a téli sötétségben és hidegben a melege és a fényre, megújuló életre vágyódás ősi izgalma is.

Célunk: lélekben való felkészülés a szeretet ünnepére, a várakozás izgalmanak érzékeltetése Megszervezése és feladataink:

- ❖ Mivel ez az időszak november végével kezdődik és karácsonyig tart, fokozatosan és egyre szemléletesebben érzékeltetjük gyermekeinkkel a napok múlását, fokozhatjuk az érzelmi felkészítést.
- ❖ Készítünk adventi koszorút, naptárat, s folyamatosan díszítjük a csoportszobát csillogó díszekkel, fenyőágakkal, ablakdíszekkel.
- ❖ Hagyománnyá vált óvodánkban a karácsonyi mézessütés, melyet a gyerekekkel közösen készítünk.

A **Karácsony**, az összetartozás, a szeretet átéreztetése, és annak kifejezésére való nevelés.

Megszervezése:

- ❖ Hangulatából és az ünnep lényegéből adódóan zárt körben, családias légkörben ünnepeljük.
- ❖ Míg a kisebb gyerekek számára meg lehet szervezni meglepetésként, hogy a felnőttek díszítik fel a karácsonyfát, addig a nagyobbak együtt választják ki és vásárolják meg a fát, és közösen, folyamatosan készített díszekkel, saját ízlésük és kedvük szerint díszítik fel.
- ❖ A hangulat fokozását az alkalmi, zenei dallamok hallgatása, a közös éneklés, verselés is elősegíti.
- ❖ Mindhárom korcsoport ellátogat a többi csoportba, hogy megcsodálják fájukat, s egymásnak boldog ünnepet kívánjanak.
- ❖ A nagycsoportosok betlehemezéssel emelhetik az ünnep fényét.

A **Farsang** vízkeresztől (január 6.) hamvazó szerdáig (húsvét előtti 40 napig) tart. Ez utolsó télvégi ünnep, - ezután kezdődik a tavaszvárás.

Célunk: Gyermekeink humorérzékének, kreativitásának fejlesztése. Modellnyújtás a szabadidő vidám eltöltéséhez.

Feladataink: a derűs összejövetelek, jelmezbálok hangulatának érzékeltetése. Az ünnep jelképeinek megismertetése, eljátszása (fánkevés, jelmezes felvonulások, állatalakoskodások, tréfás vetélkedők).
Megszervezése: más csoportok bevonásával (mint egy nagy, közös öröm válják emlékezetessé gyermekeink számára).

Húsvét: Néphagyományőrző ünnepünk során azt ünnepeljük, mely érzelmileg közel áll a gyermekekhez, örömet nyújt neki.

Ilyen a locsolkodás, melyet minden évben, jó hangulatban szervezünk meg a gyermekeknek, kidomborítva az ünnepi jelképeket is (nyuszi, bárány, csibe, hímes tojás).

Megemlékezéseink nemzeti és egyéb ünnepeinkről:

- ❖ Március 8.
- ❖ Március 15.
- ❖ Május 1.
- ❖ Nemzeti Összetartozás Napja (június)

Ezeket az ünnepeket megemlékezés formájában tartjuk meg, hiszen az óvodás gyermekhez még távol áll az ünnep társadalmi tartalma.

Célunk az ünnep hangulatának megéreztetése, hogy majd idősebb korban megértsék ezek konkrét jelentését és üzenetét.

Megszervezése: Életkori sajátosságtól függő, az előkészületeken és külsőségeken van a nagyobb hangsúly.

A külsőségek, az ünnepi hangulat megéreztetése már elegendő lehet ahhoz, hogy később idősebb korban a konkrét jelentését és üzenetét is megértsék ezeknek az ünnepeknek a gyermekek.

A közös séta, a kis zászlók lengetése során a színek, formák és hangulatok által közvetített mélyebb tartalom is megérinthei a gyermekeket.

Érezzék, és ne mindenáron értsék a gyermekek, miről van szó. Érezzék jól magukat, legyenek kellemes benyomásaik, ünnepi asztalnál egyenek, maga az étel is utaljon arra, hogy az ünnepnap más, mint a többi nap.

Helyi szokásokhoz kapcsolódó ünnepek, hagyományok

A „holnap öröme”, a csoport elé állított távlat, a közös tevékenység a gyermek fejlődésének serkentője. Az egyéni örömök közösségi „hangszerelése” teszi a távlatokat pedagógiailag értékessé.

A távlat elérése sokrétű és közös tervezetést, rendszeres közös tevékenységet igényel. A kitűzött cél elérése újabb perspektívák megközelítésére ösztönöz.

Ez is hozzájárul a közösség és az egyén fejlődésének folyamatosságához. Hagyománnyá a rendszeresen ismétlődő tevékenységek válnak.

A mi óvodánkban az alábbi hagyományok alakultak ki:

- ❖ az őszi alkotónap, szüret
- ❖ Márton napi vigasság
- ❖ iskolások látogatása Gergely-járás
- ❖ sportnap
- ❖ Karácsonyi és Húsvéti játékvásár, ovi-cuki
- ❖ Juniális ezen belül találkozó régi óvodásokkal

Időszakos ünnepek, melyek adott alkalomhoz kapcsolódnak:

- ❖ Állatok világnapja- október 4. ,
- ❖ Víz világnapja- március 22. ,
- ❖ Föld napja-április 22. ,
- ❖ Madarak és fák napja- május 10.

Folyamatosan figyelemmel kísérjük környezetünk eseményeit s képességeink, lehetőségeink arányában bekapcsolódunk Debrecen város által szervezett időszakos ünnepekbe és alkalmakba, hogy ezzel is tovább öregbíthessük óvodánk jó hírét, és hogy megtapasztalhassuk gyermekeinkkel a „nagy közösséghez” való tartozást - az örömteli, felelősségteljes, és cselekvő részvételt.

Bármilyen formában és bármilyen tartalommal ünnepelünk, mindig a gyermeket helyezzük középpontba. Értük és róluk szóljon az ünnep. Ne legyenek merev, betanult szereplések, törekedjünk minden esetben a természetességre.

Mindig ügyeljünk az előzményekre, gondosan tervezzük meg az ünnephez vezető utat, azokat a tevékenységeket, melyek az ünnepi előkészületeket jelentik.

Figyeljünk arra, hogy a tevékenységek során a lehető legtermészetesebb értelemben együtt döntsünk a gyermekekkel arról, mit fogunk csinálni, és a döntést követően együtt hajtsuk végre a közösen elhatározott feladatokat.

Az ünnep szépsége, mássága, külsőségei csak akkor érvényesülnek, ha nem esünk abba a hibába, hogy túlságosan gyakoriak az ünnepek. Az ünnep ritka, kiemelkedő alkalom maradjon.

9. A nevelés tervezése és időkeretei

A tevékenységközpontú óvodai nevelés céljának és feladatainak ismeretében a pedagógiai ráhatások rendszerét a gyermekek egyéni adottságaihoz igazodva tervezzük meg.

Alapvetően a tevékenységek megtervezéséből kiindulva a nevelés- tanulás komplex egymásra hatását figyelembe véve szükséges tervezni.

9. 1. A tervezés általános elvei

- ❖ A tevékenységközpontú óvodai pedagógiai program nemcsak lehetővé teszi, de kifejezetten igényli is, hogy a nevelés egészét a helyi lehetőségek, a helyi viszonyok ismeretében gondoljuk át.
- ❖ A teljes nevelési folyamat átgondolása az óvodapedagógus számára alapvetően fontos még akkor is, ha jelentős mértékben kívánunk építeni a spontán gyermeki ötletekre, a gyermek meglévő tapasztalataira.
- ❖ A tervezés tehát tudatos és átgondolt folyamat, amelynek során számításba kell venni azt, hogy az egyes gyermekek fejlődési üteme más és más lehet, sőt a fejlődés dinamikája is egy-egy gyerek esetében a különböző területeken más és más lehet.
- ❖ A tervezést mindig megelőzi az anyaggyűjtés. Egy ötlettár összeállítása segíti azt, hogy a tervezés könnyen, gyorsan és rövid idő alatt megvalósítható legyen a komplexitás érvényesítésével.
- ❖ Az anyaggyűjtés alatt a konkrét ötletek, az irodalmi alkotások válogatását, megújítását, a dalanyag összeállítását, a lehetséges tevékenységek összegyűjtését, valamint a szükséges szakmai anyagok és eszközök összeállítását értjük.
- ❖ Az így létrehozott ötlettárat aztán már csak évenként kell megújítani, kibővíteni és fejleszteni attól függően, milyen korú és fejlettségi szintű gyermek csoporttal dolgozunk.
- ❖ A tervezés részét képezi, mintegy előzménye a tervezésnek a gyermek és a család előzetes és folyamatos megismerése, hiszen a tervezésnek abból kell kiindulnia, ami a gyermeket körülveszi, ami a gyermekre hat.
- ❖ A gyermeki személyiség fejlesztése, az életre való felkészítés feladata szükségessé teszi a gyermek folyamatos megfigyelését, élményeinek meghallgatását.
- ❖ A gyermek testi és pszichikus fejlődése szerves összefüggésben áll egymással, ez tehát a nevelés - tanulás tervezését is meghatározza.
- ❖ A tervezés során az óvodapedagógus és a gyermek aktív egymásra hatására építünk. Ez azt jelenti, hogy az óvodapedagógus által elképzelt fejlesztést ki kell egészíteni a gyermektől származó ötleteknek, a meglévő gyermeki ismereteknek és tapasztalatoknak.

- ❖ A tervezés során alapvetően arra törekedjünk, hogy a már meglévő ismeretanyagot vegyük először számításba. Ne az ismeretanyag minden áron való növelése, hanem az vezesse az óvodapedagógust, hogy sokoldalúan, több nézőpontból és többoldalú megközelítéssel, komplexen, hogyan lehet hatékonyabban fejleszteni a gyermeket.
Nem győzzük elégszer hangsúlyozni, hogy kevesebbet, de azt alaposabban többoldalú tapasztalatszerzés és tevékenykedtetés segítségével tervezzünk.
- ❖ A tervezés során a nevelés és tanulás tervezését ne különítsük el, azt egy tömbben, egymással összefüggésben célszerű megoldani, hiszen a nevelési folyamaton belül sem különül el a tanulási folyamat teljes egészében.
- ❖ A nevelésen belül a napi óvodai életet átszöve érvényesül leghatékonyabban az óvodai tanulás folyamata, tehát a nevelés - tanulás komplex egységet alkot, ezáltal természetesen a tervezésben is ezt juttatjuk érvényre.
- ❖ A komplex tevékenységek rendszere is beépül a nevelési folyamat egészébe, ezért nincs előre meghatározott időpontja a nap folyamán a komplex foglalkozások megvalósításának.
- ❖ A tervezés során külön gondolnunk kell azokra a spontán gyermeki ötletekre és tapasztalatokra, melyek beépíthetők az óvodai nevelés folyamatába, ám természetüknél fogva előre nem tervezhetők. Ezek csakis utólag kerülhetnek be a tervezésbe, hiszen az óvodapedagógus előre nem tudja megítélni, milyen élmények, hagyományok, tapasztalatok érhetik a csoportot és az egyes gyermekeket, melyek hosszabb ideig foglalkoztatják őket és hatnak rájuk.
Ezekre nemcsak érdemes volna odafigyelni, hanem célszerű a tervezésben feljegyezni és a következő heti tervezésnél már ennek figyelembevételével átgondolni a teendőket.

A tervezésben tehát mindig van egy szabad sáv, amit nem előre, hanem utólag tölthetünk ki. Éppen ezért a **tervezés 2 részből tevődik össze** a gyakorlatban.

Az előre tervezhető részből és anyagból, melyet az óvodapedagógus a tevékenységközpontú óvodai nevelési program céljából és feladataiból következően előre elkészít, és az előre tervezhetetlen gyermeki ötletek, javaslatok, melyek utólag kerülnek bejegyzésre a tervezés nyitott sávjába.

- ❖ A tervezés átgondolt, tudatos és rendszerint hosszú távú tevékenység.
- ❖ Ez tehát feltételezi, hogy az egész éves programot átgondoljuk, vagy lejegyezzük magunknak. Nem célszerű azonban a tervünket teljesen kidolgozva év elején leírni, mert akkor kevés a valószínűsége annak, hogy rugalmasan alkalmazkodni tudjunk a spontán gyermeki megnyilatkozásokból származó ötletekhez.
- ❖ A leírt és kidolgozott terv heti, kétheti tervezést öleljen fel, mert így az azonnali korrigálás, reagálás lehetőségét is biztosítani tudjuk. Rövid távú tervezésnél vegyük számításba, hogy az adott időszakban mi foglalkoztatja a gyermekcsoportot és az egyes gyermeket.
- ❖ A heti ütemterv megírása az óvónő számára vázlatként is szolgál, így az óvodapedagógustól függ, hogy milyen terjedelemben készíti el az írásos anyagot.
- ❖ Az óvodapedagógus önállósága messzemenően érvényesül a tervezés kivitelezése során, mert a tervezés éppen olyan önálló és kreatív munka, mint az anyaggyűjtés, a tevékenységek átgondolása, vagy az anyag rendezése.

9. 2. Szervezeti és időkeretek

A teljes nevelési folyamat, annak céltudatos megtervezése során alakítjuk ki az óvoda életrendjét, az óvodai csoportok szervezeti kereteit és időbeosztását.

Az óvoda szervezeti és időkereteit a nevelési programunk cél- és feladatrendszerének rendeljük alá. Az óvoda nyitottsága, rugalmassága kell, hogy érvényesüljön a csoportszervezés feladatának megoldásában a napirend, hetirend összeállításában.

Szervezeti és időkeretek:

- ❖ Az óvoda nyitva tartása a szülők igényeihez igazodva a **székhelyen 11 óra, a telephelyen 10 óra**.
A teljes nyitva tartás alatt biztosított óvodapedagógus jelenléte.
- ❖ A gyermekcsoportok homogén és vegyes életkorú szervezésű. A székhelyen szerveződik azonos korúak nevelése egy csoportban, továbbá vegyes életkorú csoportok is. A telephelyen a gyermekcsoport vegyes életkorú. A gyermekcsoportok kialakítását rugalmasan kezeljük, szükség és igény esetén homogén, vegyes, azaz osztott vagy osztatlan csoportokat szervezünk.

A napirend és a hetirend az a szervezeti keret, ami biztosítja a gyermek számára a nyugodt, kiegyensúlyozott, kiszámítható óvodai környezet megteremtését.

A **napirend** biztonságot, támpontot ad és állandóságot jelent a gyermek számára. A napirend rugalmassága biztosítja a gyermek számára egyéni üteméhez az alkalmazkodást.

A napirenden belül a legtöbb időt a gyermekek legfontosabb tevékenységére, a játékra kell fordítani, ugyanakkor rugalmasan kell figyelembe venni az egyes tevékenységek időigényét.

A napirend ezen kívül annak megfelelően, ahogy az évszakok váltakoznak, vagy a gyermeki tevékenységek fejlődése azt indokoltá teszi, változtatható, módosítható.

A napirend a gyermekek nyugodt napi életét biztosítja, figyelembe veszi a fejlődés közben bekövetkezett változásokat.

A gyermekek szokásrendszerének kialakításával biztosítjuk a napirenden belül megvalósuló tevékenységek végzésének zavartalanságát.

A napirend általános időkeretei 11 órás nyitva tartás esetén:

Játék, tanulás és szabadidős tevékenység:	7 óra
étkezés és pihenés:	3 óra
öltözködés, tisztálkodás:	1 óra

A napirend általános időkeretei 10 órás nyitva tartás esetén:

Játék, tanulás és szabadidős tevékenység:	6 óra
étkezés és pihenés:	3 óra
öltözködés, tisztálkodás:	1 óra

Csak nagyon indokolt és rendkívüli esetben rövidíthetjük meg a gyermekek játékára szánt időt. A **hetirend** a napirendhez hasonlóan a folyamatosságot, rendszerességet, a nyugalmat segíti elő az óvodai csoportban, és lehetőséget nyújt az óvodások napi életének a megszervezéshez.

Tervezésénél figyeljünk arra, hogy **jusson elegendő idő a gyermeki tevékenységek, kezdeményezések, ötletek és javaslatok meghallgatására, kipróbálására vagy közös megvitatására.**

A rugalmasság, a helyzethez való alkalmazkodás elősegíti, hogy a hetirend a gyermek életének észrevétlen szabályozója legyen. Alapja a ritmikus és rendszerint ismétlődő napi tevékenységeknek. Kialakítása az óvodapedagógus feladata, az óvodai csoport és a gyermekek igényeinek, képességeinek figyelembevételével.

A hetirend állandó, mindennap előforduló elemei:

- ❖ mindennapi mozgás
- ❖ vers- mese

A komplex tevékenységek rendszerét a csoportban életkori sajátosságok figyelembevételével ütemezik be a hetirendbe az óvónők.

10. Az óvoda kapcsolatai

Pedagógiai programunk megvalósíthatóságánál figyelembe vettük az óvoda környezetében lévő feltételeket, lehetőségeket, hisz nevelési rendszerünk kialakításának elengedhetetlen feltétele az ott élők véleményének, javaslatainak, kifogásainak, vagy dicséretének ismerete.

Az óvodát szociális és nevelési funkciója összekapcsolja a gyermek fejlődésére közvetlenül ható - szülők munkahelye, bölcsőde, iskola, együttműködési és szabadidős programokat adó intézmények hatásrendszerével.

Nevelőmunkánkat a helyi környezet egyre intenzívebb formában befolyásolja, és ez a tendencia, a jövőben fokozódik. Az óvoda külső kapcsolatai:

- ❖ Az óvoda és a család
- ❖ Az óvoda és a fenntartó
- ❖ Az óvoda és az iskola
- ❖ Az óvoda és a közigazgatási és közművelődési intézmények kapcsolata és együttműködési lehetőségei
- ❖ Nyitottak vagyunk szakmai kapcsolattartásra az oktatási tér kialakítása érdekében a Kárpát-medence magyar nyelvű intézményei és óvodánk között.

Minden esetben folyamatos és rendszeres kapcsolattartás a fontos.

10. 1. Az óvoda és a család

Az óvoda és a család kapcsolatában legfontosabb kapocs a gyerek, az ő érdekei határozzák meg az együttműködés formáit és tartalmát.

A család, amikor kiválasztja a mi óvodánkat gyermeke számára, megtisztel bennünket bizalmával. Ezt a bizalmat nagy felelősséggel kell kezelnünk. ***Az óvodai nevelés a családi nevelésre épül.***

A kettő összhangja, az óvoda folyamatos együttműködése a szülőkkel, a gyerekek harmonikus fejlődésének feltétele.

A családban és az óvodában nevelkedő gyerekekért mind a két környezet egyformán felelős.

Az óvoda csak a családdal együtt, a családi nevelés funkcióját erősítve tudja nevelő szerepét betölteni.

Az együttműködés egyenrangú nevelőtársi viszonyban, a jó partnerkapcsolatban valósul meg. Alapja a kölcsönös bizalom és segítségnyújtás. Ez a bizalom, és a gyermekekért érzett felelősség teheti harmonikussá az együttműködést.

Bonyolult szerkezetű családokat fogunk össze. Elsősorban azt kell a meggondolás tárgyává tenni, hogy szabad-e azonos követelményeket támasztani az eltérő körülmények között élő családok iránt?

Differenciált családi környezethez igazodó, differenciált együttműködési rendszer alapelveit és gyakorlatát kell alkalmaznunk

A családdal való együttműködésben vállalnunk kell a megértő, tapintatos, de a problémákat nem elmosó, nyílt, őszinte kommunikációt.

Minden család, minden szülő más, tehát az egyéni, egyedi megközelítés éppen olyan fontos, mint a diszkréció. A tudomásunkra jutott tényeket pedagógiai tapintattal, diszkrécióval szükséges kezelnünk, nem tartozik másra, csakis azokra, akikre vonatkozik.

Nyitottak vagyunk a családok felé. A szülőknek bármikor lehetősége van betekinteni az óvodánk, illetve a csoport életébe, sőt be is kapcsolódhatnak. Hosszabb-rövidebb időt eltölthetnek a csoport mindennapi életében. Ez a nyílt légkör megnyugtatja a szülőket.

A családdal való együttműködés lehetőségei:

Első találkozás, beilleszkedés:

A nevelés eredményét jelentősen befolyásolja, hogy milyen mennyiségű és minőségű információval rendelkezünk a gyermekekről és a családról. Ezért kiemelt figyelmet fordítunk a **megismerés komplex metodikájának alkalmazására**.

Már *óvodába lépés előtt* (beiratkozás után) lehetőséget adunk a szülőknek, hogy gyerekeiket ismerkedni behozhassák óvodánkba. Így a gyermek megismerkedik az óvodapedagógusokkal, a csoportban dolgozó dajka nénivel, a csoportszobával, sőt egymással is ismerkednek.

Ezt az alkalmat kihasználva beszélgetünk el a szülőkkel, szerzünk a gyermek nevelésével összefüggő fontos információkat.

Tájékoztatót adunk körülményeinkről, választhatnak jeleket a gyerekek.

Ezek a találkozások már sok segítséget adnak számunkra is a differenciált bánásmódhoz.

A *szeptemberi óvodakezdésnél* az anyás beszoktatást alkalmazzuk.

Néhány napig, hosszabb-rövidebb ideig a csoportban lehetnek az édesanyák, és fokozatosan válnak el a gyerekeiktől. Fontosnak tartjuk az elválás gyakorlását az idő növelésével.

Ez a nyílt légkör megnyugtató hatással van a szülőkre, hiszen látják, hogy kellő gondoskodással és tudatossággal segítjük gyermekeik beilleszkedését az új környezetbe.

Szülők-nevelők találkozója:

Tapasztalataink szerint legeredményesebbek ezek a találkozások, mivel élményszerűek és színesek.

Szülői beszélgetésekre invitáljuk a szülőket, arra törekszünk, hogy egyoldalú tájékoztatás helyett konzultációra kerülhessen sor, melynek eredményeként közösen találhatunk rá a sikeresebb megoldásokra.

Különböző módszereket részesítünk előnyben (videofilm készítés hétköznapijainkról, szituációs játékok, melyben nevelési helyzetek megoldását idézzük elő, kérdőíves módszer, stb.) így oldott légkörben kapnak információt gyermekük személyiségéről, fejlődésének üteméről.

A fogadó órák korszerűbb formáját vezettük be.

Ez szülői kezdeményezésre, vagy óvónői invitálás alapján történik.

Bármikor lehetőséget és segítséget adunk a szülőknek egy-egy nevelési probléma megbeszélésére előzetes időpont egyeztetés után.

Ezen kívül is nyitottak vagyunk egy-egy személyes beszélgetésre, a közös megoldás keresésére, amikor igénylik a szülők.

Ebben a formában tájékozódhatnak a szülők félévente a képesség mérés eredményeiről, betekinhetnek annak eszközébe, az egyéni fejlődési naplóba, melyet aláírásukkal igazolnak.

A ***családlátogatást*** csak szülői igény szerint végzünk, ha nevelési gondjaikat otthonukban szeretnék megbeszélni, kérve segítségünket.

Szülők-nevelők-gyerekek találkozója:

A ***közös kirándulások*** már jól bevált formája a kapcsolattartásnak.

Felszabadultan, nyíltan, őszintén nyilvánulnak meg a szülők. Ez elősegíti számunkra a gyerek még mélyebb megismerését, vagy helyét a családban.

Hagyomány már óvodánkban a közös ***sportnap***, ahol a szülők gyermekeikkel együtt különböző sport versenyeken, vetélkedőkön vesznek részt.

Ez mindig vidám, játékos és kellemes számukra, továbbá lehetőséget ad az óvoda nagy közösségének találkozására, együttjátszásra, kapcsolatok kialakítására és mélyítésére.

Az *ősz alkotónap és szüreti mulatság* nyitottá tétele további lehetőséget ad az élményszerű együttlétre, a közvetlen kapcsolat erősítésére.

Márton napi vigasság, mely a Márton napi népi hagyományra épülő közös program a szülőkkel, gyermekekkel és az óvoda dolgozóival.

Célja: az óvoda és a család, valamint a szülők és a gyermekek közötti szeretetteljes kapcsolat erősítése egy vidám hangulatú családi délután keretében.

Tartalma:

- ❖ Gyermekek népi játéka, Márton nap hagyományaira épülő népi versenyjátékok
- ❖ Zenés táncház, Márton napi lakoma

A közös gyermeknapi programok:

Programjaink szervezéséhez a szülői felajánlást és segítséget nem nélkülözhetjük, hiszen a tevékenység célja, a kapcsolattartás színesítése, mélyítése.

A szervezés sikere a szülők aktív bekapcsolódásától függ, melyben az óvodapedagógusoknak meghatározó szerepe van.

Az alábbi programokat szervezzük meg már hagyományként óvodánkban:

- ❖ Csoportkirándulások - A részvétel költségét a szülők hozzájárulása biztosítja.
- ❖ Zenés gyermeknapi műsor, melynek költségét a szülő biztosítja.
- ❖ Évzárót követő gyermeknapi megemlékezés, zsúr.
- ❖ Családi juniális

A Családi juniális, melyet szombati napra tervezünk, hogy a család minden tagja részt tudjon venni ezen a programon. Közös játék, kézműves foglalkozás, irodalmi és zenei, továbbá sport tevékenység szervezésével közös élménnyé formálódik ez a nap, melyet közös ebéddel zárunk.

Ezek a találkozók családias légkörben zajlanak, ahol együtt örül gyermek és felnőtt egyaránt a találkozásnak.

A közös munka - közös célokért szintén a kapcsolattartás egyik formája.

A Karácsony előtti készülődés - téasztütés a csoportban a gyerekekkel közösen, vagy az apák segítségével a barkácsolásba, szülők, nagyszülők tevékenysége a mindennapi munkánkba (pl. babaruhavarrás nagymamával, alkotó nap, zenehallgatás a szülő hangszeres játéka során, stb.) - mind élményszerű program a gyermekek számára, melynek lehetőségét ismerik a családok.

Az óvodánk és környezetünk szebbé tételéhez társadalmi munkát szervezünk, mely lehet óvodai szintű, vagy csoportszintű.

A szülői munkaközösségnek fontos szerepe van az óvoda és a családokkal való kapcsolattartásban.

Az SZM nemcsak koordináló, hanem kezdeményező is a folyamatos együttműködés elősegítésében. Munkája, funkcionálása eredményezi a szülők jogainak és kötelességeinek érvényesítését.

Feladataink a család és az óvoda kapcsolatában:

- ❖ Nagy hangsúlyt kell helyezni a nevelő és a szülő partnerviszonyára, a „megszólíthatóságára”.
- ❖ A szülőkkel együtt, egymásra támaszkodva, számítva közreműködésükre végezhetjük eredményesen munkánkat.
- ❖ Fontos érdeke a nevelésnek, hogy készek legyünk elvszerű, célirányos kompromisszumokra.
- ❖ Fogadjuk el a szülőt olyannak, amilyen és igyekezzünk az ő kompetenciáját megerősíteni. Úgy vezessük rá a nevelési probléma megoldására, hogy maga találjon rá a megfelelő és eredményesebb módszerre.
- ❖ Ébresszünk bizalmat a családban, hogy az együttnevelésben a szülőkkel közös gyakorlati megoldásokra leljünk.

- ❖ Ebben a humanizációs folyamatban minden óvodapedagógusnak a saját stílusa, önálló megoldása érvényesülhet, de nagyon fontos, hogy ez a közös, a mind két fél által elfogadott céloknak, programnak megfelelően történjen.

10. 2. Az óvoda és fenntartó

Célszerű nyitottá tenni az óvodát a fenntartó irányában, hiszen a támogatás mértéke jelentősen attól függ, hogy mennyire sikerül megnyerni a fenntartót az óvoda szakmai célkitűzéseinek.

Fenntartóval a kapcsolatunk folyamatos, mely óvodánkról reális képet nyújt. Működési feltételeinket, annak lehetőségét közösen bővítjük.

A folyamatos tájékozódás és tájékoztatás, pontos adatszolgáltatás, határidők betartása a fenntartó felé az óvodavezető feladata.

Az óvodapedagógusok feladata ebben a szituációban az, hogy magas színvonalú szakmai munkájukkal segítsék elő az óvoda jó hírvének kialakítását, majd fennmaradását.

10. 3. Az óvoda és az iskola kapcsolata

Az iskolába történő zökkenőmentes átmenetet megkívánja az óvoda és iskola nevelőmunkájának összehangolása, a két intézmény együttműködése.

Az óvodának arra kell figyelnie, hogy saját szakmaiságát hangsúlyozva segítse elő az átmenetet a gyermek számára, és ne adja fel elképzeléseit, módszereit, ragaszkodjon saját értékeihez.

Az együttműködésnek a kölcsönös megértésen és az intézmények sajátos, különálló cél és feladatmegvalósításán kell nyugodnia.

Úgy az iskolának, mint az óvodának azonos az érdeke, mindketten az átmeneti időszak problémáinak csökkentésében érdekeltek.

Intézményünk a környezetünkben lévő több általános iskolával tartja a kapcsolatot, melynek időszakos voltát igyekszünk továbbra is folyamatossá tenni.

Szakembert hívunk a *szülői találkozásra*, aki beszámol az iskolaérettség kritériumairól, az iskola sajátosságairól és az alkalmazott módszerekről.

Megszervezzük a *nagycsoportos gyerekeknek az iskolalátogatást*, mely általában a tavaszi hónapokban történik.

Az iskolával való együttműködésünk kölcsönös látogatással jár.

Az iskolások egy-egy ünnepre műsoros programokkal jönnek el óvodánkba és ünnepelnek együtt az óvodás gyerekekkel. (Pl. Gergely járás – iskolába hívogatás)

10. 4. Az óvoda és különböző közigazgatási és közművelődési intézmények együttműködése

Debrecen Város Polgármesteri Hivatala

A Humán Főosztály és az Intézményfelügyeleti Osztály munkatársaival kapcsolatunk személyes és állandó.

Humán erőforrás biztosításában, tanügy-igazgatási feladatainkban egyeztetési, engedélyezési, adatszolgáltatási kötelezettség mellett az együttműködés folyamatos.

Tájékoztatást kapunk a város oktatáspolitikájáról, rendezvényeiről, melyre a részvételt igyekszünk biztosítani.

Egészségügyi és szociális intézmények:

A kapcsolattartást és együttműködést igény és szükség szerint végezzük, az óvoda gyermekvédelmi felelősének közreműködésével. Részt veszünk tanácskozáson, melyet a DMJV Család- és Gyermekjóléti Központ szervez. Hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű és veszélyeztetett gyermek nem jellemző az óvodánkba járó gyermekekre, de folyamatosan figyelemmel a kísérjük a gyermekek szociokulturális helyzetét.

Szakmai feladatokkal, szakmai képzéssel kapcsolatos együttműködés:

Oktatási Hivatal Debreceni Pedagógiai Oktatási Központ

A továbbképzési rendszerét folyamatos figyelemmel kísérjük, igényelve továbbra is a szaktanácsadói szolgáltatást. A szolgáltatások igénybevételét az egyéb forráshiány miatt is szorgalmazzuk az óvoda továbbképzési rendszeréhez, koncepciójához illeszkedően.

Ebben a szervezésben van leginkább lehetőség ingyenes, vagy kedvező finanszírozású továbbképzés részvételére. Segítségünkre vannak a pedagógusok előmeneteli rendszerével összefüggő eljárásrendek kérdéseiben is.

Feladat a továbbképzési rendszerének folyamatos figyelemmel kísérése, a szaktanácsadói és szakmai fejlesztés irányú szolgáltatások igénybevétele az óvoda továbbképzési rendszeréhez, koncepciójához illeszkedően.

Hajdú- Bihar Megyei Pedagógiai Szakszolgálat Debreceni Tagintézménye

Az együttműködés különösen az iskola készütség megállapítása időszakában intenzív, a 15/2013. (II.26.) EMMI rendelet alapján szervezzük közös szakmai feladatainkat.

A Szakértői Bizottsággal a speciális fejlesztést igénylő gyerekek esetében szoros együttműködő kapcsolatot tartunk, közösen igyekszünk megtalálni azt az intézményt, mely integráltan folytatja tovább a gyermek fejlesztését, egyéni ütemének maximális figyelembe vételével, speciális bánásmód és fejlesztés szakemberrel történő biztosításával.

Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Felnőttképzési Kar

Intézményünkben évente hallgatói gyakorlatot, gyakorlati államvizsgát irányítunk.

Utolsó éves, államvizsgára készülő hallgatók hathetes gyakorlatát, továbbá egy hetes gyakorlatot felvállalunk. Törekszünk nemcsak módszertani gyakorlat, pedagógiai tapasztalat átadására, hanem a pedagógustól elvárt attitűd, viselkedésforma és morál példaadására.

Kapcsolattartás, tapasztalatcsere a programot alkalmazó intézményekkel , továbbá a program iránt érdeklődő szakmai közösségekkel.

Intézményünk bázis óvoda, ezért folyamatosan kapcsolatot tartunk a „Tevékenységek központú óvodai program” szerkesztőivel, bekapcsolódunk a szervezett továbbképzésbe, segítjük annak szervezését. A programot alkalmazó, a program iránt érdeklődő más óvodák, határainkon túl élő magyar nyelvű óvodák részére nyitottak vagyunk szakmai konzultációra, tapasztalatcsere.. Előzetes egyeztetés alapján bármikor lehetőség van tapasztalatcsere, kezdeményező szerepet is vállalva.

Kapcsolattartás a fenntartó más intézményeivel

A kapcsolattartás az óvodákkal állandó. A továbbképzéseken túl, egymás óvodáit meglátogatjuk, azok rendezvényeire elmegyünk, illetve meghívjuk az intézményben dolgozókat.

Szakmai napot szervezünk, kicseréljük tapasztalatainkat, ötletet adva és kapva további pedagógiai munkánkhoz.

Feladatok a kapcsolattartás eredményes működése érdekében:

- a kapcsolattartás összehangolása, alkalmainak, módszereinek egy nevelési évre vonatkozó tudatos megtervezése;
- elektronikus értesítések folyamatos nyomon követése, hozzáférés biztosítása az óvodapedagógusok részére;
- határidők betartásával a lehetőségek maximális kihasználása;
- szükség esetén az iskolakészütség szintjének megállapításához határidő és a jogszabályban foglaltak pontos betartásával az együttműködés biztosítása;

- együttműködés a környező óvodákkal, szakmai bemutatók szervezése;
- szakmai nyitottsággal eredményes hozzájárulás a pedagógiai kultúra, a nevelésben közreműködők hozzáértéséhez, fejlesztéséhez;

11. Feladatok a gyermek mérésével kapcsolatban

A gyermekek képességméréséhez a **Kelemen Lajos: Képességmérés az óvodában** mérőeszközt használjuk

A gyermek értelmi, beszéd-, hallás-, látás-, mozgásfejlődésének eredményét szükség szerint, de legalább félévenként rögzítjük.

A gyermekek mérését elsősorban a bemenet és a kimenet szakaszára összpontosítjuk. Az 5 éveseknél a képességi szint állomását vizsgáljuk a fejlesztő feladatok meghatározása szempontjából.

Ebből tehát az következik, hogy 3-4 éves korban és 6-7 éves korban átfogóbb mérést végzünk, 5 éves korban pedig egy rövidebb visszajelző mérést. Évente legalább két regisztrációs (mérési) alkalmat biztosítunk. A gyermek fejlődését szolgáló intézkedések, megállapítások, javaslatok a csoportnaplóban kerül rögzítésre.

A mérés eredményét az egyéni fejlődési naplót az óvónők egyéni fogadó óra keretében félévente felajánlják a szülőknek tájékoztatásként, melynek megtekintését a szülők aláírásukkal igazolják.

A mérés dokumentációja gyermekenként külön dossziéban a mérőlapok tárolásával történik. A csoportnaplókban csak a dokumentáció helyének meghatározása kell, hogy szerepeljen.

A mérőeszköz felülvizsgálatával az eddigi tapasztalatok alapján, a szükséges korrekció elvégzésével kapcsolatos döntéseket a nevelőtestület a tanév végén hozza meg.

12. Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek együttnevelésének alapelvei és feladatai **Kiemelt figyelmet igénylő** gyermek:

- különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló: aa) sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,
- beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló, ac) kiemelten tehetséges gyermek, tanuló,
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló

Kiemelt figyelmet igénylő gyermek nevelésének alapelve

A gyermekek között fennálló különbségek nagyobb mértékű differenciálást, a szokásostól eltérő eljárások alkalmazását és kiegészítő pedagógiai szolgáltatások igénybevételét teszik szükségessé. A sajátos nevelési igényű gyermekek különleges gondozási igénye biológiai, pszichológiai, szociális adottságok, tulajdonságok együttese, amely az életkori sajátosságokhoz hasonlóan a sajátos nevelési igényű gyermek nevelhetőségének, képezhetőségének jellegzetes különbségeit fejezi ki.

A különleges gondozási igény sajátos fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, rehabilitációs és terápiás célú pedagógiai eljárások és szervezeti megoldások alkalmazását teszi szükségessé.

Az óvodai nevelés folytatója a családi nevelésnek, új módon kiegészíti, korrigálja azt. Azoknál a gyermekeknél, akik korai gyógypedagógiai fejlesztésben részesültek, épít a korai fejlesztésre is.

Kiemelt figyelmet igénylő gyermekek óvodai nevelésének célja:

Együttnevelés célja:

Az *együttnevelés* természetes élethelyzetéből indul ki: elismeri a heterogén adottságokat, képességeket, az azokhoz történő egyéni alkalmazkodás szükségességét. Az egyenlő jogokat hangsúlyozza, toleranciára, humanizmusra nevel azzal, hogy partnerséget kíván kialakítani a sajátos nevelési igényű és az egészséges gyermekek között.

Az óvodai nevelés a sajátos nevelési igényű gyermekekénél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik. A nevelés hatására a sérült kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, akaraterő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés. A gyermek csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéshez szükséges.

Feladatok:

- ❖ Ép értelmű, egészséges és sajátos nevelési igényű gyermekek együttnevelése, képességfejlesztése, az eltérő képességű gyermekek egészséges, harmonikus személyiségfejlesztése.
- ❖ A közösségi életbe való beilleszkedés segítése, szocializálódás,
- ❖ A társas viselkedés szabályainak elsajátítása az épek közvetítésével.
- ❖ Az egyéni fejlődés ütemének, egyéni terhelhetőség szintjének figyelembe vétele.
- ❖ Ügyelünk arra, hogy a gyerekek a számukra szükséges területeken kapják meg a fejlesztő segítségét, ahol elmaradás tapasztalható.
- ❖ Közös és kiscsoportos, szükség esetén egyéni tevékenységeken keresztül a tanuláshoz szükséges képességek fejlesztése, a gyermekek együttnevelésével a segítőkészség, tolerancia kialakítása a csoport többi tagjában.
- ❖ Az egymás elfogadása, az egészséges gyermekek közvetítésével pozitív befolyásoló modell nyújtása a sajátos nevelési igényű gyermekek számára.
- ❖ Az egyéni fejlesztés alapja a Szakértői Bizottság szakvéleménye, mely meghatározza a fejlesztendő területeket.

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló:

Az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

A gyermekek között fennálló különbségek nagyobb mértékű differenciálást, a szokásostól eltérő eljárások alkalmazását és kiegészítő pedagógiai szolgáltatások igénybevételét teszik szükségessé. A sajátos nevelési igényű gyermekek különleges gondozási igénye biológiai, pszichológiai, szociális adottságok, tulajdonságok együttese, amely az életkori sajátosságokhoz hasonlóan a sajátos nevelési igényű gyermek nevelhetőségének, képezhetőségének jellegzetes különbségeit fejezi ki.

A különleges gondozási igény sajátos fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, rehabilitációs és terápiás célú pedagógiai eljárások és szervezeti megoldások alkalmazását teszi szükségessé.

Az óvodai nevelés folytatója a családi nevelésnek, új módon kiegészíti, korrigálja az, amennyiben korai fejlesztés történt, erre is épít.

Hátrányos helyzetű gyermekek nevelésének alapelvei:

Hátrányos helyzetű gyermek: az, akinek családi körülményei, szociális helyzete miatt rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre való jogosultságát a jegyző megállapította.

Halmozottan hátrányos helyzetű gyermek: a hátrányos helyzetű gyermekek közül halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek, akinek a törvényes felügyeletét ellátó szülője - a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben szabályozott eljárásban tett önkéntes nyilatkozata szerint - a gyermek három éves korában legfeljebb az iskola nyolcadik évfolyamán folytatott tanulmányait fejezte be sikeresen; halmozottan hátrányos helyzetű az a gyermek is, akit tartós nevelésbe vettek.

A gyermek hátrányos helyzetére utaló jelek

- ❖ A család csekély bevétellel, alacsony jövedelemmel rendelkezik, melynek nagy része vagy akár teljes egésze segély, nyugdíj, vagy ezekkel egy kategória alá eső bevétel, továbbá alkalmi munka után járó jövedelem.
- ❖ Szűkös lakáskörülmények, kis alapterületű lakásban több személy él együtt, így kevés az egy főre jutó alapterület.
- ❖ Egészségtelen lakhatási feltételek – vizes, salétromos falak, nagy páratartalom, alagsori lakás, szuterén
- ❖ A szülők alacsony iskolai végzettsége – csak általános iskolai, vagy olyan érettségit nem igénylő szakképzettség, amelynek nincs munkaerő piaci értéke.
- ❖ Deviáns környezet szocializációs ártalmai – alkoholizmus, drogfüggőség, játékszenvedély.
- ❖ Család hiánya – állami gondoskodásba vett, illetve onnan kikerült gyermekek, egyszülős család, elvált szülők.
- ❖ A beteg vagy korlátozott képességű szülők, akik fizikailag nem képesek gyermekük megfelelő ellátására, gondozására.

Veszélyeztetettség: olyan – a gyermek vagy más személy által tanúsított – magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza.

A gyermek veszélyeztetettségére utaló jelek

- Fizikai bántalmazás
- A gyermek szexuális zaklatása · Szülői felügyelet hiánya
- Elhanyagoló szülői magatartás
- Hajléktalanság, rendkívül rossz lakáskörülmények
- Pszichés bántalmazás
- Éhezés, nem megfelelő táplálkozás
- Indokolatlan hiányzás az óvodából
- Minimális jövedelmi viszonyok

Az óvodapedagógus feladatai

- ❖ Az óvodába járó gyermekek szociális, szociokulturális családi hátterének megismerése
- ❖ Szükség szerint környezettanulmány végzése.

- ❖ Hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű és veszélyeztetett helyzet jelzése a gyermekvédelmi felelősnek.
- ❖ A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetben lévő gyermekek differenciált nevelése, fejlesztése.
- ❖ A rendszeres óvodába járás figyelemmel kísérése, szükség esetén a hiányzás jelzése a gyermekvédelmi felelősnek.

Szociális hátrányok enyhítésének megvalósítása:

A hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetben lévő családok segítésének lehetőségei:

Tájékoztatás az igénybe vehető segélyekről, támogatási lehetőségekről.

Kedvezményes étkezési térítési díj biztosítása: a törvényi rendelkezéseknek megfelelően normatív állami támogatás az önkormányzat tandíj és térítési díj rendeletének megfelelően igazolt jövedelem alapján.

A gyermek családban történő nevelkedésének elősegítése, a veszélyeztetettség megelőzése és megszüntetése érdekében az óvoda köteles együttműködni:

- a család védőnőjével
- a Gyámügyi előadóval
- a Gyermekjóléti Szolgálattal
- egyedi esetekben, ha szükségét látjuk, felvesszük a kapcsolatot civil szervezetekkel (pl. Nagycsaládok Egyesülete).

13. Gyermek- és Ifjúságvédelem óvodánkban

A gyermek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI törvény határozza meg és szabályozza a nevelési- oktatási intézményekben a gyermekvédelmi tevékenységet.

A gyermek- és ifjúságvédelem szorosan kapcsolódik a nevelési- oktatási intézmények pedagógiai tevékenységéhez. A nevelő- oktató intézmények gyermekvédelmi feladatait alapvetően a közoktatási törvény szabályozza.

A pedagógiai tevékenységgel szemben támasztott alapvető követelmény, hogy minden gyermek részére biztosítsuk:

- ❖ a fejlődéshez szükséges feltételeket
- ❖ lehetőséget a gyermek képességeinek, tehetségének kibontakoztatásához
- ❖ segítséget, hogy szükség esetén leküzdhesse azokat a hátrányokat, amelyek születésénél, családi, vagyoni helyzeténél vagy bármilyen más oknál fogva fennállnak.

Feladataink:

- ❖ felismerjük a problémát
- ❖ keressük az okokat
- ❖ nyújtunk segítséget
- ❖ jelezzük az illetékes szakembereknek, azaz a Gyermekjóléti Szolgálat gyermekvédelmi koordinátorának.

Az óvoda gyermekvédelmi felelőse és a védőnő az első és legfontosabb észlelője és jelzője a családi gyermekvédelmi problémáknak, így együttműködésük szakmai szempontból rendkívül fontos, e mellett a törvényben megfogalmazott kötelesség is, hiszen a gyermekek minden problémája (éhsége, kékfoltjai, agresszivitása, szorongása) itt érzékelhető először.

Testi tünetekben, hangulatukban, viselkedésükben történő változás, fejlődésük minden hibája, zavara megjelenik az óvodában először, mint tünet, amit jószemű pedagógusoknak észre kell vennie és keresni a

tünet mögött meghúzódó okokat. Ha ez nem történik meg időben, a tünetek súlyosbodnak és megjelennek az iskolában, mint teljesítményzavar, viselkedészavar vagy / és kapcsolatzavar.

A kiemelt figyelmet igénylő gyermekekkel való foglalkozás sajátos pedagógiai tennivalónak minősül, és speciális felkészültséget tesz szükségessé. Ehhez folyamatos önképzéssel alkalmazkodnak az adott óvodapedagógusaink.

A hátrányos helyzet és a halmozottan hátrányos helyzetű gyermek szocializációja, személyiség fejlődése lelassul (kevesebb ismeret, hiányos tudás, hibás viselkedési szokások). Oka lehet a hibás szocializáció, más családi norma, más kultúra, idegen családi minták.

A pótló nevelés célja, hogy a társadalmi együttéléshez nélkülözhetetlen ismereteket, szokásokat, viselkedési módokat pótlólag elsajátíttassuk (magatartási szabályok, ismeretek).

Ez azért fontos, mert ha a gyerek nem képes az elvárt normát teljesíteni, önértékelése negatívvá válik. A hibásan nevelő, rosszul működő családban a szokás- és értékrend eltér az óvodában megkívánttól, ezért a gyermek gyakran nem érti, miért nem jó, amit tesz, hiszen neki otthon az a természetes.

(étkezési szabályok, káromkodás, hangoskodás)

A gyermeki értelem csak akkor hajlítható, ha az érzelmi háttér a kapcsolat rendezett. **Fontos, hogy a gyermeket ne azonosítsuk a viselkedésével, cselekedetével.**

A pszichológia álláspontja szerint a személyiségben bármely pozitív változás csak az élmények aktív befogadásával érhető el.

Ehhez a munkához nagyon jó alap óvodánk Pedagógiai Programja, amely az élményszerzés sokszínűségére és azok minél sokoldalúbb tevékeny befogadására helyezi a hangsúlyt.

Célunk: A gyermekek problémáit minél korábban felismerjük, és minél hatékonyabban kezeljük, megelőzve súlyosabbá válásukat.

Az Óvodai Nevelés Országos Alap Programja is megfogalmazta az óvoda funkciói között azt, hogy óvó-védő funkciót kell betöltenie. Ezért fontosnak tartjuk, hogy kiemeljük az óvodai gyermekvédelem jelentőségét.

Az óvoda előnyei:

- ❖ Az óvoda gyermekvédelmi szempontból a legfontosabb társadalmi intézmény, ahol a gyerekek a nap jelentős részét töltik. Így nem kell őket külön „felderíteni”, elérhetőek, befolyásolhatóak, segíthetőek.
- ❖ A hátrányos és veszélyeztetett gyermekek kiszűrhetőek a tünetek alapján (tudásbeli hiányok, nem megfelelő viselkedés, elhanyagoltság, ruházat és higiénia).
- ❖ A gyermek hogyléte folyamatosan nyomon követhető, mert az óvónő vagy a gyermekvédelmi felelős közvetlen kapcsolatot, hozzáférhetőséget jelent.
- ❖ A családok részére az óvoda a normális élet része, így a kapcsolattartás természetes, nem csak krízis esetén vehető igénybe. A szülő is könnyebben befolyásolható megfelelő kapcsolat esetén.

A gyermekvédelmi felelős tevékenységi köre és feladatai:

Az óvodai gyermekvédelmi felelős feladata, hogy megelőzze, elhárítsa és enyhítse a gyermek egészséges testi – és személyiség fejlődését gátló tényezőket. Ennek megfelelően a gyermekvédelmi munka kiinduló pontja a **felderítés**, az okok kezelése. A felderítésnek alapfeltétele, hogy a pedagógus ismerje a gyermek személyiségét, családi hátterét, környezetét, baráti és kortárs kapcsolatait.

A felderítés utáni következő szakasza a gyermekvédelmi munkának a **jelzés**. Lényeges, hogy a felderített eset után a jelzés időben kerüljön a megfelelő segítő szervezethez. Az óvoda esetében a Gyermekjóléti Szolgálathoz, illetve a Pedagógiai Szakszolgálathoz, Családsegítő Központhoz.

Óvodapedagógus feladatai:

- ❖ A veszélyeztetett gyermekek felmérése az óvónők segítségével – a veszélyeztető okok feltárása érdekében – családlátogatáson megismeri a gyermek családi környezetét.
- ❖ Nyilvántartásba vétel.
- ❖ A veszélyeztetettség típusának és súlyosságának mérlegelése, ez alapján javaslattevél a további teendőkre.
- ❖ Egyeztetés a Gyermekjóléti Szolgálattal, felkérésükre részt vesz az esetmegbeszéléseken.
- ❖ Folyamatosan tartja a kapcsolatot a veszélyeztetett, illetve hátrányos helyzetű gyermek szüleivel a Gyermekjóléti szolgálat munkatársával.
- ❖ A gyermek anyagi veszélyeztetettsége esetén rendszeres vagy rendkívüli gyermekvédelmi támogatás megállapításának kezdeményezése a gyermek lakó-, illetve ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes települési önkormányzat polgármesteri hivatalánál vagy az önkormányzat rendeletében meghatározott szervnél, szükség esetén javaslatot tesz a támogatás természetbeni ellátás formájában történő megújítására. (pl. ingyenes vagy kedvezményes étkezés).
- ❖ Az óvodában a szülők által jól látható helyen közlésezi a gyermekvédelmi feladatot ellátó fontosabb intézmények (pl. Gyermekjóléti Szolgálat, Nevelési Tanácsadó stb.) címét, illetve telefonszámát.

Az óvodavezető gyermekvédelmi feladatai:

- ❖ Fő feladata a gyermek mindenképp felett álló érdekeinek érvényesítése, az érvényesülés ellenőrzése.
- ❖ Az idevonatkozó jogszabályi változás és módosításból adódó feladatok ismertetése.
- ❖ Az óvodai nevelőmunka egészséges, biztonságos feltételeinek megteremtése, a gyermekbaleset megelőzése.
- ❖ Az egészséges életmód biztosítása, valamint az érvényes jogszabály által előírt óvodába kerülés megvalósítása.
- ❖ Az intézményen belüli gyermek és ifjúságvédelmi feladatok megszervezése, ellátása, koordinálása.
- ❖ Kiemelt feladat a gyermekekkel kapcsolatos adatok védelme.
- ❖ Az óvoda minden dolgozóját hivatali titoktartási kötelezettség terheli, melynek érvényesítését folyamatosan tartsa szem előtt, ellenőrizze.
- ❖ Nyilvántartja a rendszeres nevelési segélyben részesülő családokat, biztosítja az ingyenes étkezést az óvodában.
- ❖ Szükség esetén kezdeményezi a család bevonását a segélyezettek körébe.

14. Kötelező eszközök és felszerelések jegyzéke: 1. sz. melléklet

ÉRVÉNYESSÉGI NYILATKOZAT

Az óvoda pedagógiai programjának érvényességi ideje:

2022. augusztus 31.

A Pedagógiai program módosításának módja, lehetséges indokai:

- A program felülvizsgálata nevelési évenként történik.
- A nevelőtestület közös elhatározással dönt a program módosításairól, vagy más program bevezetéséről.
- A módosítás lehetőségét végig kell gondolni abban az esetben is, ha azt az érdekegyeztető fórum javasolja.
- A programmódosítás lehetséges módjait írásban szükséges előterjeszteni az óvoda vezetőségének.

LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

Egyetértését nyilvánította: dátum: 2018.09.06.
Szülői munkaközössége

Elfogadta: dátum: 2018.09.07
DMJV Önkormányzata
Boldogfalva Óvoda
Nevelőtestülete

Tájékoztatásul megkapják:

Nevelőtestület tagjai dátum: 2018.09.14.

Szülői munkaközösség dátum: 2018. 09.14.